

T.C
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

SAĞ Dİ DİVANI
(İNCELEME-METİN-İNDEKS)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Sema URALÇİN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK

ANKARA-2009

ÖN SÖZ

Çalışmamıza konu olan Sa‘dî 17.yüzyılın ikinci döneminde yaşamış ve 1105 Saferinde (Ekim 1693) vefat etmiştir. Osmanlı Devleti duraklama dönemindeyken yaşamış ancak şiirlerinde dönemin olaylarına pek yer vermemiştir. İyi bir eğitim aldıktan sonra çeşitli medreselerde müderrislik yapmıştır. Çalışmamızda, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi ve Süleymaniye Kütüphanesi’nde olmak üzere iki nüshası bulunan Dîvân’ını esas aldığımız şâirimiz hakkında tezkirelerde bilgi bulunması, çalışmamızı verimli kılmıştır; ancak tezkirelerdeki bilgilerin yetersiz olması şair hakkında ayrıntılı bilgi edinmemizi engellemiştir.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çeşitli kaynaklarda şair hakkında verilen bilgilerden ve divandaki şiirlerden yola çıkarak Sa‘dî’nin hayatını ele aldık.

İkinci bölümde Sa‘dî Divanı’nı nazım şekilleri, vezin, kafiye ve redif gibi şekle ait özellikler yönüyle inceledik. Eserin dil ve anlatım özelliklerini değerlendirdik. Divanın muhtevasının incelendiği bölümde ise şairin sıkça ele aldığı konulara değindik ve bunlara örnekler verdik. Çalışmamız sırasında çeşitli vesilelerle faydalandığımız kaynakların dökümünü “Kaynakça” başlığı altında verdik.

Üçüncü bölümde ise Sa‘dî Divanı’nın bugün için bilinen iki nüshasının tenkitli metnine yer verdik. Tenkitli metnin hazırlanmasında gözetilen esasları belirterek transkripsiyon işaretlerini de verdik. Önce nüshaları ayrı ayrı okuduk sonra nüshalar arasındaki farkları tespit etmeye çalıştık. Sonuç olarak nüshaların her ikisinin de eksikliklerinin olduğunu gördüğümüz için tenkitli metni hazırlarken Süleymaniye Kütüphanesi Ali Emiri Nüshası’nı temel aldık.

Bu tezi hazırlamamda bana yardımcı olan danışman hocam Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak’a teşekkür ederim. Ayrıca çalışmamda bana destek olan hocam Prof. Dr. Abdülkadir Gürer’e de çok teşekkür ederim.

Sema URALÇİN

Ankara, 2009

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER.....	II
KISALTMALAR.....	IV

I. BÖLÜM

SA‘ DÎ, HAYATI-EDEBİ KİŞİLİĞİ-ESERLERİ

A) Sa‘ dî’nin Hayatı.....	VI
B) Edebî Kişiliği Hakkında Kaynaklarda Söylenenler	VI
1.Sa‘ dî’ de Dil ve Üslûp.....	VII
2.Divandaki Deyimler.....	VIII
C) Divanı.....	X

II. BÖLÜM

SA‘ DÎ DİVANİ’NİN ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

A) Divanın Şekil Özellikleri.....	X
1. Nazım Şekilleri.....	X
a) Kaside.....	X
b)Gazel.....	XI
c)Tarih.....	XII
d) Ruba’î.....	XII
2. Vezin.....	XIII
3. Kafiye ve Redif.....	XIII

B) Divanın Muhteva Özellikleri.....	XIV
SONUÇ.....	XVI
KAYNAKÇA	XVII

III. BÖLÜM

SA‘ DÎ DİVANI

1. DİVANIN YAZMA NÜSHALARI.....	XXII
2. TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ.....	XXII
3. SA‘ DÎ DİVANI’NIN TENKİTLİ METNİ.....	1
Kasideler.....	1
Gazeller.....	27
Tarihler.....	89
Ruba’iler.....	91
ÖZET	102
ABSTRACT.....	102
DİZİN.....	103
EKLER.....	123

KISALTMALAR

a.g.e. : Adı geçen eser

a.g.md : Adı geçen madde

A : Ali Emiri(Süleymaniye Kütüphanesi)

B. : Beyit

Ank. : Ankara

Ansk : Ansiklopedi

Bkz. : Bakınız

C. : Cilt

G. : Gazel

Haz. : Hazırlayan

K. : Kasîde

Kıt. : Kıta

Muh. : Muhammes

Müs. : Müseddes

N : Na‘t

s. : Sayfa

S. : Sayı

T. : Tarih

Tah. : Tahmîs

Tb B. : Terkîb-i Bend

TDK : Türk Dil Kurumu

TTK : Türk Tarih Kurumu

Ü. : İstanbul Üniversitesi

Yay. : Yayınları

yk. : Yaprak

I. BÖLÜM: SA‘DÎ’NİN HAYATI, ŞAHSİYETİ VE ESERİ

A. HAYATI

Asıl adı Hâfız-zade Seyyid Mehmed Efendi’dir. Kaynaklarda Zeyrek-zâde Hafızı Hafız Mustafa Efendi’nin oğlu¹ ve nakîbü’l-eşrâf (peygamber soyundan gelenlerin işlerini görmek üzere hükümetçe tayin edilen memur) olan Esad-zâde Efendi’nin kız kardeşinin çocuğu² olarak tanıtılmaktadır. Eğitimi tamamladıktan sonra başlangıçta maaşsız olarak Kırk Akça medresesinde müderris olarak çalışmış, buradan ayrıldıktan sonra H.1096 (M. 1685) yılında Şeyhülislam Çatalcalı Ali Efendi’nin ölümünden sonra ibidâ-i hâric (medreselerdeki üç tahsil derecesinde ilki) eğitimini alarak Fatıma Hanım Medresesine müderris olmuştur. H.1099(M.1687) yılında Debbâğ-zâde Mehmed Efendi’nin ölümünden sonra Firuz Ağa Medresesine hareket etmiş aynı yıl burada daha da itibar görüp Kadı Abdü’l-halîm Medresesine hareket etmiştir.³ H.1105 Saferinde (Ekim 1693) yılında vefat etmiştir.⁴

B. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Kaynaklarda hayatı hakkında yeterli bilgi bulunmayan Sa‘dî’nin faziletli, nazik , marifetli, şiir ve düz yazıda saf bir anlatımı olduğu üzerinde durulmuştur.⁵Sa‘dî’nin şiirlerinin

¹ Sâlim Efendi, Tezkiretü’ş-Şu‘âra, Haz. Prof. Dr. Adnan İNCE, Ankara, AKM. Yay. 2005. s. 398-399; Mehmet Nail TUMAN, Tuhfe-i Nailî, Haz. Cemal KURNAZ-Mustafa TATÇI, Ankara, Bizim Büro Yay. Ankara 2001, C 1, s.430.

² Mustafa Safâyi Efendi, Tezkire-i Safâyi, Haz. Doç.Dr. Pervin Çapan, Ankara, AKM Yay., 2005.; Sâlim Efendi, age.

³ Sâlim Efendi, age.

⁴ Sâlim Efendi, age. ; Mehmet Nail TUMAN, age. ; Mustafa Safâyi Efendi, age. ; İ. Belig, Nuhbetü’l-Asar, Haz. Abdülkerim Abdülkadiroğlu, Ankara, AKM Yay. 1999

⁵ Sâlim Efendi, age., s. 399. Mustafa Safâyi Efendi, age.

geneline baktığımızda manevî aşkın ön planda olduğunu görürüz. Divanda bulunan na'rlarda Hz. Muhammed'e olan sevgisini anlatmıştır.

Ġam-1 sipāh-1 ħaṭādan penāh ider gönlüm

Cenāb luḫfuña ey dergehi ħiṣār-1 Şeref

Ķarīn-i medh-i Őerīfūñ olınca Sa' dī-i zār

Seliḳası ne 'aceb olsa hem-civār-1 Őeref⁶

Divanda yer alan rübâ'ilerde de tasavvufi konulara kısa kısa değinmiştir.

Ser-menzil-i 'aşka biz ki sâ'î olduk

Āyīn-i tecerrüde murā'î olduk

Sa' dī'nin Őiir yazmadan önce ilimle uğraştığını belirterek hünerini göstermek için Őiir yazmadığını; asıl amacının "pīṣgāh-1 'izzete 'arz-1 'ubūdiyyet" yani yüce makama kulluğunu göstermek olduğunu vurgulamıştır.

Ḫuṣūṣā nice müddet Őuġl-1 'ilme ħaṭır edüp vaḳtim⁷

Nihān eyledüm ṭāk-1 ferāġa semt-i eṣ'ārı

Murādum pīṣgāh-1 'izzete 'arz-1 'ubūdiyyet

Ne i' lām-1 hünermendi ne izḫār-1 sūḫandārı

Sa' dī kasidesinde Baki'yi de överek onun gibi bir Şairin varlığıyla gurur duyduğunu belirtmiştir:

Ya' ni Bākī Efendi *ṭāle beḳāhu*

Vaṣf-1 zātıyla iftiḫār ederüm

Yukarıdaki beyitle Baki'nin etkisinde kaldığını anladığımız Őairimizin "saf saf" redifli gazeliyle de onun gibi büyük bir Şairin izinden gitmeye çalıştığını anlıyoruz.

⁶ 27. Şeref A: -Ü

⁷ 17-23. A: - Ü.

Rûy-ı üzre yaraşur zülf-i perîşân şaf şaf

Gülşenüñ revnakıdur sünbül ü reyhân şaf şaf

Haller şanma taqup nüsha-i ruhsâresine

Levh-i hüsninle noқта oldı nümâyân şaf şaf

1. Sa' dî'de Dil ve Üslûp

Sa' dî Divanı'nın içinde Arapça, Farsça kelime ve tamlama bulunmasına rağmen dili çok ağır değildir. 17. yüzyılda yazılan diğer pek çok eserde olduğu gibi uzun tamlamalara sık sık yer verilmiştir:

Kemân-ı ebrûvânın eylemiş derkâr o şeh bilmem

Nişân-ı zağm-ı tîr-i ğamze-i pür-kîn olan kimdür

Kimine 'abd-ı şenâ-ğhânıdur hemîşe ider

Medîha-senci-i evşâf-ı şehriyâr-ı şeref

'Azîm-i baht-nişîn-i kalem-rev-i iqbâl

Ki midhat ile ider hâme kesb ü kâr-ı şeref

Sürûd-ı sâmi' a-zîb-i şarîr-i kilkümdür

Şadâ-yı muṭrib-i ser-bezm-i i' tibâr-ı şeref

Gazellerde kullanılan dilin, yer yer terkiplerle dolu ağır bir hal almasına karşın, Na't bölümlerinde kullanılan dile göre daha sade ve anlaşılır olduğunu söyleyebiliriz.

Divanda sık sık hitap sözcükleri kullanılmıştır. Özellikle hitaplarda sık kullanıldığını gördüğümüz kelimeler ise şunlardır: “dāverā, vālā-ḳadrā, perverā ” Bu ifadeler özellikle kasideler bölümünde sık sık geçer:

Senedā müstenedā melce-i vālā-ḳadrā
Ey olan zümre-i pāk-i rüsülün tāt-ı seri

Dāverā dād-gerā āşaf-ı vālā-ḳadrā
Ey vezīr-i ‘azamet-güster ü pākīze-nijād

Fazā ’il-güsterā erbāb-ı ‘irfān-perverā şadrā
Eyā aşhāb-ı ṭab‘ u ehl-i ‘irfānuñ nıghebānı

Ola cenābuña her rüz u şeb selām-ı Hüdā
Ey āfitāb u eyā mäh-ı şu‘ le-dār-ı şeref

Redifte daha çok Türkçe kelimeleri ve ekleri tercih eden şair kelime rediflerinin ses ve çağrışımından yararlanmaya çalışır:

Sen ol şeh-i hūbān-ı cihānsın ki derüñde
Her pādşāh-ı hüsn ü bahā bendelik eyler

Hāk olsa tenüm dergehle bād götürmez
Ammā bu firāḳı dil-i nāşād götürmez

Gāh kār-ı dil-nevāzī ki geh cefā eksik degül
‘Āşık-ı dil-dādeye senden vefā eksik degül

2. Divan'daki Deyimler:

al al olmak:

Gül-endāmum yine bir bülbülñ hūnını mı nūş etdi

Görenler **al al olmuş** o verd-i dil-sitān dirler

NII-V/19

başdan savmak:

Seyr eyleyelüm o çeşm ile ebrūnı

Başdan şavalum havātır-ı gīsūnı

R-33

dil vermek:

Leb ü dendānına **dil virdüm** o şir̄in dehenūñ

Rağbetüm yok güher-i kāna dür-i nāblara

G-103/4

el-aman demek

O pür-çin̄ ebrūvān kim aña dillerde kemān dirler

Hadeng-i ğamzesinden qahramānlar **el-amān dirler**

el çekmek

N'ola āzāde olsa pāy-ı dil endiše bendinden

Biz **el çekdik** bu bāguñ dāmen-i serv-i bülendinden

G.88/1

hāk eylemek:

Tenin üftādeler **hāk eylesün** rāh-ı muḥabbetde

Ḥırām-ı nāza āgāz etmiş ol naḥl-ı revān derler

G-43/4

halel gelmek:

Şarşar-ı āh-ı dilüm bulmaḫda dā'im izdiyād

Bir **halel gelmez** mi kühsār-ı gamuñ temkīnine

G.105/4

hevā olmak:

O bī-vefā yine bigāne āşinā olmuş

Benüm ümīd-i vefā itdigüm **hevā olmuş**

G-55/1

hak eylemek

Tenin üftādeler **hāk eylesün** rāh-ı muḥabbetde

Ḥırām-ı nāze āgāz itmiş ol naḥl-ı revān dırler

G. 43/4

ḥayrān olmaḫ:

Ebrūlarında çin-i tegāfūl bedīd iken

Ḥayrān olur gönül nıgeh-i dil-nevāzına

G-103/4

kaddini çeng eylemek

Ḳaddimüz çeng eyleyüp ney gibi efgān eylerüz

Bezmi-i aşkuñda gör e şāhum ne ḳānūn eyledük

G.63/2

kalbi nerm olmak

Şu' le-i āh-1 derūnum olsa da āhengdār

Kalbi nerm olmaz o fettān-1 cefākāruñ yine

G. 43/1

ķahır çekmek:

Kemān-1 ebrūvānuñ **ķahrını çekdüm** nice demdür

Mükāfat eyleyüp sitem-nişān-1 tīr-i müjgān et

G-9/4

merķamet eylemek:

Merķamet eylemedüñ 'ālemi ber-bād etdüñ

Āhumuz nāle vü efgānlarımız velvelemüz

G-47/3

mübtelā olmaķ:

Figān-1 'āşığı etmez ķarīn-i gūş-1 ķabül

Göñül bir āfet-i devrāna **mübtelā olmuş**

G-55/3

kan yutmak

'İzār-1 yāre baķduķca n'ola **ķān yutsa** 'āşıklar

Yaraşmaz nūş-1 meyiz buña seyr-i gülsitān dirler

G. 43/3

merķaba vermek

Libās-1 naķveti tecdīd ider hengām-1 'īd olsa

Bezm ile **merķabāya virmez** el eyyām-1 'īd olsa

G99/1

minnet çekmek:

Şimdi **çekmem minnetin** ser-rişte-i cem' iyyetüñ

Mübtelā oldum kemend-i zülfine bir āfetüñ

G.64/ 1

sevdalara düşmek:

Zülf-i siyeh-i yār ile **sevdalara düşdüm**

Çaydın göreyim bir sefer-i devr-i dirāzuñ

G-68/3

yabāna gitmek:

Sen ey āhū-yı vaḥşi ğayruñ olduñ reyb-i fitrāki

Tekāpūmuz bizim **gitdi yabāna** cüst ü cūyuñda

G-119/4

tar u mar itmek:

Bāġ-ı ḥüsnüde sünbül-i zülfüñ

Bād-ı āhumla **tār u mār iderüm**

N.VIII / 17

C. DİVANI

Türkiye'deki bütün yazma eser kütüphanelerinin taranması sonucu biri İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde T617 numaraya kayıtlı, diğeri ise Süleymaniye Kütüphanesi Ali Emiri Yazma Eserler Bölümünde 207 numaraya kayıtlı olmak üzere iki nüshasını tespit ettik.

II. BÖLÜM

SA' Dİ DİVANI'NIN ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLER

A. DİVANIN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

1.NAZİM ŞEKİLLERİ

Sa' dî Divanı'nda sırasıyla münâcâtlar, kasideler, gazeller, 2 tarih, rübâiler, Farsça gazeller ve mesnevi şeklinde yazılmış bir mektup vardır.

- a. **Kasideler:** Sa' dî Divanı'nda bulunan kasideler na'tlar dışında başlıksız oldukları için kime yazıldıklarını tespit etmek zordur. Divandaki ilk beş kaside na'ttir. Diğer kasidelerin içeriğine baktığımızda birini Mustafa Paşa'ya, diğerlerini de Musahib Paşa ve büyük bir şair olan Baki Efendi'ye yazdığını aşağıdaki beyitlerden anlayabiliyoruz:

Muştafâ Paşa-yı ʿâlîşân u vâlâ-mertebe

Âşaf-ı ekrem nedîm-i hâş-ı bezm-i şehriyâr

N-5/11

Mekremet-kâr u hüner-pîşe Muşâhib Paşa

Dâver-i rahmet-i endîşe hüdâvend-i gayûr

N4-V/11

Ya' ni Bâkî Efendi *ṭâle beḳâhu*

Vaşf-ı zâtıyla iftiḫâr iderüm

N4-VII/9

Na‘t başlıkları altında yer alan beyitlerde Sa‘dî, Hz. Muhammed’in insanlığı karanlık çağdan ve cahillikten kurtarması üzerinde durmuştur. Ayrıca Hz. Muhammed’in diğer peygamberlerden daha farklı olduğunu, bu nedenle kırk yaşına gelince başının üstüne bulutların gölge yapmaları mucizesinden de bahsetmiştir:

Ḳadrini ref‘ etle sâ’ir enbiyâdan fark için

Sâyebân olmışdı kırkıında şehâb-ı ‘anberin

G 2/15

Kasidelerde kullanılan aruz kalıpları ve sayıları şu şekildedir:

ÖLÇÜ	SAYI
mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün	3
mefâ‘ ilün fe‘ ilâtün mefâ‘ ilün fe‘ ilün	2
fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilün	3
fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün	2
fâ‘ ilâtün mefâ‘ ilün fe‘ ilün	1

b. Gazeller:

Divanın büyük bir bölümünü oluşturan gazeller aynı bölümde toplanmış olup 130 tanedir. “İbtidâ-i Ġazeliyyât” başlığı altında toplanmış olan bu gazeller kafiye ve rediflerine göre sıralanmıştır ve genellikle beş beyitten oluşmuşlardır.

Gazelerde kullanılan aruz kalıpları ve sayıları şu şekildedir

ÖLÇÜ	SAYI
mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün	40
mefā' ilün fe' ilätün mefā' ilün fe' ilün	24
fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün	17
fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün	22
mef' ülü fā' ilätün mefā' ilü fā' ilün	1
mef' ülü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün	18
mef' ülü mefā' il mefā' ilü fa' ülü	7
fe' ilätün mefā' ilün fe' ilün	1

c. Tarihler:

Divanda iki tane tarih bulunmaktadır. Bunlardan ilki 1095 tarihli ve “TĀRİḤ-İ BERĀY-I KAPUDĀNĪ-İ MUŞĀḤİB PAŞA” başlığıyla, ikincisi ise 1096 tarihli olarak “TĀRİḤ-İ BERĀY-I KAŞR-I MUŞĀḤİB PAŞA” başlığıyla yazılmıştır.

Tarihlerde kullanılan aruz kalıpları ve sayıları şu şekildedir

ÖLÇÜ	SAYI
fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün	2

d. Rubâ'î: Divanda “Rubâiyyât” başlığı altında 41 tane rubâî bulunmaktadır.

Rubâ'îlerde kullanılan aruz kalıpları ve sayıları şu şekildedir

ÖLÇÜ	SAYI
mef' ülü mefâ' ilün mefâ' ilü fa' ül	17
mef' ülü mefâ' ilün mefâ' ilün fâ'	20
mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilün fa'	2
mef' ülü mefâ' ilü fa' ül	1

2. VEZİN

Divanda kullanılan aruz kalıpları arasında en çok tercih edilen mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün kalıbıdır. Bu kalıp hezec bahrinin şiirimizde en çok kullanılan kalıbıdır⁸. Sa' dî'nin şiirlerinde mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün kalıbı ise kullanım sıklığında ikinci sıradadır. Remel bahrinin bu kalıbı hem ahengi hem de kullanımının kolaylığı nedeniyle Türk şairlerince en çok benimsenen ve kullanılan kalıbıdır⁹. Türk şiirinde muzârî bahrinin en çok kullanılan kalıbı olduğu gibi Türk aruzunun öteki kalıpları arasında da en çok başvurulan kalıplarından biri olan mefâ' ilü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün kalıbı¹⁰ Sa' dî Divanı'nda da sık kullanılmıştır. Aruz kalıplarının tercihi konusunda Sa' dî'nin de Türk şairlerinin genel eğilimine uyduğunu görmekteyiz.

⁸ Haluk İPEKTEN: Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz, İstanbul 1999.

⁹ Haluk İPEKTEN:a.g.e. , 214.

¹⁰ Haluk İPEKTEN:a.g.e. , 245.

3. KAFİYE VE REDİF

Sa‘ dî şiirlerinde büyük oranda redif kullanmayı tercih etmiştir. Gazellerinin hemen hemen hepsinde redif vardır; ancak buna karşılık divanda bulunan iki tarihin ikisinde de redif kullanmamıştır:

Bārekallah zihī kāḥ-ı laṭīf ü zībā

Ḥabbezā menzil-i ‘īş ü ṭarab ü şevḳ ü şafā

Ṭarḥ-ı maṭbū‘ ı neşāṭ-āver-i ṭab‘ -ı ‘ālem

Ṭarz-ı maḳbūli şafa-baḥş-ı derūn-ı dünyā

(T / 1-2)

Şair Divanı’nda bulunan 41 rubā‘ iden 17 tanesinde de redif kullanmamıştır. Rediflerin büyük bir kısmı kelime halindedir. Hatta kelime grubu, ikilemeler ve tamlama halinde verilmiştir. Kafiyelerde ise tercihini daha çok –ā,-ān,-ār,-āb,-et,-n, kafiyelerinden yana olduğu görülmektedir.

B. DİVANIN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

Sa‘ dî Divanı’nda yer alan şiirlerinde genellikle manevi aşk ön plandadır; ancak gazellerinde sevgilinin güzelliği, sevgiliye duyulan aşk ile mey ve eğlence meclisleri gibi konuları da işlenmiştir. Ayrıca baharın güzellikleri, çiçekler ve kuşlar gibi özellikler de şiirlerinde yer alır. Şiirlerinde devrin sosyal hayatına dair bir takım ipuçları bulmak mümkündür.

Divanda mitolojik kahramanlardan, peygamberlerden, filozoflardan,efsane kahramanlardan da bahsetmiştir; ancak bunların sayısı fazla değildir.

Eyleyen hāme-yi şūretüñe levḥ-i icād

Eylemiş kārını reşk-āver-i naqş-ı Bihzād

(N-4-III/1)

N'ola ten çāk çāk olsa güller şerḥanāk olsa

O şāhuñ ğamze Rüstem teberrūyı çok ber açmışdur (?)

(G-32/3)

Mihr-i evc-i ' azamet kim der-i iclālinde

Görinür zerre-şifat kevkeb-i Dārā vü Qubād

(N-4-III/14)

Şiddet-i şarşar-ı hışm u ğazabından yıkılır

Olsa da ḥaşmı kavī hem-çü binā-yı Şeddād

(N-4-III/15)

Çehresāy-ı der-i iclāli Cem ü İskender

Kāse-şūy-ı ni' am-ı ḥ'ān-ı simātı fağfūr

(N-4-V/13)

Divanda yer alan kasidede dönemin vezir-i a' zamı Musahib Paşa methodilmiştir.

Ayrıca onun döneminde şairlerin de çok rahat ve mutlu oldukları anlatılmıştır:

Şāhib-i seyf-i kalem ya' ni vezīr-i a' zam

Dāver-i mülk-i kerem rüstem-i meydān-ı cihād

(N-4-III/9)

' Ahd-i luṭfuñda hem esḥāb-ı fazīlet mesrūr

Devr-i ' adlünde hem erbāb-ı belāgat dil-şād

(N-4-III/31)

Divanında hiç mesnevi bulunmamasına rağmen Sa' dî kendi şiirlerini Nizamî'nin mesnevileriyle kıyaslamış ve şiirlerinin Nizamî'nin mesnevilerinden geri kalmadığını vurgulamıştır:

Nizāmi ḥamsesinden nazm-ı pākūñ kalmaz ey Sa' dī

Ki revnāk-baḥş-ı üslüb-ı süḥandur pençe-i cānān

(G-93/5)

SONUÇ

Sa' dî Divanı (İnceleme-Metin-Dizin) adlı bu tez Sa' dî'nin hayatı ve şahsiyeti ile divanının şekil ve muhteva açısından incelendiği, divan metninin ortaya konulduğu bir çalışmadır.

Sa' dî hakkında, dönemi konu alan kaynaklardan ve tezkirelerden çeşitli bilgiler elde edilmiş; ancak yeterli olmamıştır. Sa' dî Divanı'nın bilinen iki nüshasından ilki İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde, diğeri ise Süleymaniye Kütüphanesi Ali Emiri bölümündedir.

Sa' dî'nin edebî şahsiyeti, tezkirelerin verdiği bilgilerin yanında şiirlerinden hareketle ortaya konulmaya çalışılmıştır. Şiirlerinde daha çok ilahi aşkı anlatan şair, ilahi aşka ulaşabilmek için çektiği sıkıntıları anlatmıştır. Bunun yanında maddi aşkı da anlatan gazellerinde sevgiliye duyulan özlem; mey, eğlence meclisleri ve baharın güzelliği gibi konuları da işlemiştir.

17. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış olan şairin genellikle Arapça ve Farsça tamlama kurallarına göre yapılmış tamlamalardan oluşmuş bir dil yapısı dikkat çeker. Özellikle kaside bölümlerinin dili gazellere göre biraz daha ağırdır. Yaşadığı dönemin özelliğinden dolayı uzun tamlamalar kurmasına rağmen Sa'dî'nin dili anlaşılır niteliktedir. Divanın sonunda Farsça yazılmış olan gazeller de vardır.

KAYNAKÇA

Akalın, L. Sami, Edebiyat Terimleri Sözlüğü, Varlık Yayınları, İstanbul 1960.

Aksan, Doğan, Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi, Engin Yayınları, Ankara 2002.

Aksan, Doğan, Şiir Dili ve Türk Şiir Dili, Engin Yayınları, Ankara 2002.

And, Metin, Minyatürlerle Osmanlı-İslam Mitologyası, İstanbul 1998.

Andrews, Walter G. , Şiirin Sesi Toplumun Şarkısı, İletişim Yayınları, İstanbul 2002

Aymutlu, Ahmet, Hece Vezinleri ve Örnekleri, İstanbul 1957.

Arat, Reşit Rahmeti, Eski Türk Şiiri, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1965.

Banarlı, Nihat Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul 1971.

Belviranlı, Ali Kemal, Aruz ve Ahenk, Selçuk Yayınları, İstanbul 1965.

Bilgegil, M. Kaya, Edebiyat Bilgi ve Teorileri, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1980.

Boratav, Pertev Naili, Folklor ve Edebiyat, İstanbul 1945.

Bursalı Mehmet Tahir, Osmanlı Müellifleri, 3 cilt, İstanbul 1333.

Caferoğlu,Ahmet, Türk Dili Tarihi, İstanbul 1997.

Cengiz, Halil Erdoğan, Açıklamalı Notlu Divan Şiiri Antolojisi, Turhan Kitabevi, Ankara1969.

Çavuşoğlu, Mehmet, Divanlar Arasında, Umran Yayınları, Ankara 1981.

Develliođlu, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Aydın Kitabevi, Ankara 2003.

Dilçin, Cem, Yeni Tarama Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1983.

Dilçin, Cem, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2000.

Dilçin, Dehri, Edebiyatımızda Atasözleri, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1945.

Dürder, Enver Naci Gökşen), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1974.

Ekiz, Osman Nuri, Ansiklopedik Edebiyat Bilgileri Sözlüğü, İstanbul 1984.

Ergun, Sadettin Nüzhet, Tanzimata Kadar Muhtasar Türk Edebiyatı Tarihi ve Numuneleri, Sühulet Kütüphanesi, İstanbul 1931.

Gencan, Tahir Nejat, Yazın Bilgileri ve Tarihsel Dilbilgisi, İstanbul 1947.

Gölpınarlı, Abdalbaki, Yüz Soruda Tasavvuf, İstanbul 1969.

Halk Ağzından Söz Derleme Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1982.

İlaydın, Hikmet, Türk Edebiyatında Nazım, İnkılap ve Aka Kitapevleri, İstanbul 1964.

İpekten, Haluk, Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz, Dergah Yayınları, İstanbul 1994.

İsen, Mustafa-Macit, Muhsin-Horata, Osman-Kılıç, Filiz-Aksoyak, İ. Hakkı, Eski Türk Edebiyatı El Kitabevi, Grafiker Yayınları, Ankara 2002.

İslam Ansiklopedisi, 13 cilt, İstanbul 1940-48

İz, Fahir, Eski Türk Edebiyatında Nazım, İstanbul 1966.

Karaaliöđlu, Seyit Kemal, Türkçe ve Edebiyat Sözlüğü, Okat Yayınları, İstanbul 1967.

Karaaliöđlu, Seyit Kemal, Türk Şiir Sanatı, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1966.

Karaaliöđlu, Seyit Kemal, Edebiyat Terimleri Klavuzu, İstanbul 1975.

Karaca, Mehmet, İzahlı Edebi Sanatlar Antolojisi, İstanbul 1966.

Karahan, Abdülkadir, Türk Kültürü ve Edebiyatı, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1992.

Kocakaplan, İsa, Açıklamalı Edebi Sanatlar, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1992.

Kocatürk, Vasfi Mahir, Türk Edebiyatı Tarihi, Ankara 1970.

Köksal, Fatih, Klasik Türk Şiiri Araştırmaları, Akçağ Yayınları, Ankara 2005.

Köprülü, M.Fuat, Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul 1980.

Köprülü, M.Fuat, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Ankara 1981.

Köprülü, M.Fuat, Edebiyat Araştırmaları, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1966.

Kurnaz, Cemal, Divan Edebiyatı Yazıları, Akçağ Yayınları, Ankara 1997.

Kut, Günay, XVI ve XVII.Yüzyıl Türk Edebiyatına Toplu Bakış, İstanbul 1986

Külekeçi, Numan , Açıklamalar Örneklerle Edebi Sanatlar, Akçağ Yayınları, Ankara 1995.

Levend, Agah Sırrı, Türk Edebiyatı Tarihi, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1998.

Levend, Agah Sırrı, Divan Edebiyatı, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1943.

Macit, Muhsin, Divan Şiirinde Ahenk Unsurları, Akçağ Yayınları, Ankara 1996.

Mehmed Süreyya, Sicil-i Osmani, 4 cilt, İstanbul 1311-1316

Muallim Naci, Lügat-i Naci, İstanbul 1322.

Mütercim Asım, Burhan-ı Katı,(Hazırlayanlar Mürsel Öztürk-Derya Örs) Ankara 2000.

Mütercim Asım, El-Okyanûsü'l-Basît fi-Tercemeti'l-Kamusi'l-Muhît, c.I-III, İstanbul 1230-33;1305.

Onan, Necmettin Halil, İzahlı Divan Şiiri Antolojisi, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1940.

Özön, Mustafa Nihat, Edebiyat ve Tenkit Sözlüğü , İnkılap Kitabevi, İstanbul 1954.

Özünlü, Ünsal, Edebiyatta Dil Kullanımları, Multilingual Yayınları, İstanbul 2002.

Pakalın, M. Zeki, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, İstanbul 1971.

Pala, İskender, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, Ötüken Yayınları, Ankara 1998.

Pekolcay, Necla,İslami Türk Edebiyatı, Kitabevi Yayınevi, İstanbul 1967.

Sevük, İsmail Habib, Edebiyat Bilgileri, İstanbul 1943.

Sünbülzade Vehbi, Tuhfe-i Vehbi, İstanbul 1213.

Sünbülzade Vehbi, Nuhbe-i Vehbi, İstanbul 1220.

Şemseddin Sami, Kamus-ı Türki, Alfa Yayınları,1998.

Şemseddin Sami, Kamusu'l- A'lam, 6 cilt, İstanbul 1311.

Tanyeri,M. Ali, Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler, Akçağ Yayınları, Ankara 1999.

Tarlan, Ali Nihat, Edebi Sanatlara Dair, İstanbul 1932.

Tarlan, Ali Nihat, Edebiyat Meseleleri, Ötüken Yayınları, İstanbul 1981.

Timurtaş, F. Kadri, Tarih İçinde Türk Edebiyatı, Vilayet Yayınları, İstanbul 1981.

Türk Ansiklopedisi, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 33 cilt, Ankara 1943-1986.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Devirler, İsimler, Eserler, Terimler, Dergah Yayınları, İstanbul 1977-1990.

Türk Dünyası Edebiyat Tarihi, AKM Yayınları, Ankara 2002.

Türk Dünyası Edebiyatçılar Ansiklopedisi, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2000.

Türk Dünyası Kavramlar ve Terimler Ansiklopedisi, AKM Yayınları, Ankara 2002.

Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1998.

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul 1988.

Uludağ, Süleyman, Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, İstanbul 1991.

Uzunçarşılı, İ. Hakkı, Osmanlı Tarihi, Ankara 1977.

Vankulu Lügati, İstanbul 1218

Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi, I-II, YKY. Yayınları, İstanbul 1999

Yazıcı, Rıfıkı, Örneklerle Edebi Sanatlar, İzmir 1967.

Yazın Terimleri Sözlüğü, (Hazırlayanlar Tahir Nejat Gencan, Haydar Edizkun, Baha.

III. BÖLÜM

SA‘ DÎ DİVANI

1. Divanın Yazma Nüshaları:

Sa‘ dî Divanı’nın bugün bilinen iki nüshası vardır:

a) İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde T617 numaraya kayıtlı olan divanda sırasıyla 2 rübâ’i ,9 na‘ t, 102 gazel, 37rübâ’i, 2 tarih, 9 Farsça gazel,1 manzum mektup, “Kaside-i Sâmi‘î Çelebi” başlığı altında 1 kaside , “Gazel-i Veysi Tahmis-i Mezbûr” adı altında 9 gazel ve en sonda da “Hikâye-i Latîfe” başlığı altında mensur bir kısım bulunmaktadır.

b) Süleymaniye Kütüphanesi Ali Emiri Yazma Eserler Bölümünde 207 numaraya kayıtlı olan nüshada ise sırasıyla 2 rübâ’i, 109 gazel, 2 tarih, 41 rübâ’i ve 14 Farsça gazel bulunmaktadır.

2. Transkripsiyon sistemi:

ء	ص	Ş,ş
آ	ض	Ẓ,Ḍ,ẓ,ḍ
ا	ط	Ṭ,ṭ
آ	ظ	Ẓ,ẓ
ب	ع	‘
پ	غ	Ġ,g̣
ت	ف	F,f
ث	ق	Q,q̣
ج	ك	k,K
چ	گ	g,G,ñ
ح	ل	l,L
خ	م	m,M
د	ن	n,N
ذ	و	V,v,o,ö,u,ü
ر	ه	e,a,h,H
ز	ی	Y,,yī,i,t,ā
ژ		
س		
ش		

DİVÂN-I HÂFİZ-ZÂDE SA‘DÎ ÇELEBİ¹¹

I

1. mef‘ ülü mefâ‘ ilün mefâ‘ ilü fa‘ ül
2. mef‘ ülü mefâ‘ ilün mefâ‘ ilü fa‘ ül
3. mef‘ ülü mefâ‘ ilü mefâ‘ ilün fâ‘
4. mef‘ ülü mefâ‘ ilü mefâ‘ ilün fâ‘

1. Yâ Rab dilüme cilâ virüp na‘ t-ı Resûl
2. Mir’ât-ı sühanda görine rüy-ı kabûl
3. Gül-deste-i nazmumu göre luğfindan
4. Ol gül-bün-i gülşen-i şefâ‘ at mağbûl

II

mef‘ ülü mefâ‘ ilün mefâ‘ ilü fa‘ ül

Ey şâh-ı cihân-penâh-ı mülk-i i‘ câz
Ve’y pâdişeh-i keremver-i bende-nüvâz
Vaşfuñda kuşur u ‘ aczin ikrâr edüp
Eyler kalemüm zebân-ı hâl ile niyâz

¹¹ Ü: - A.

¹² I. A. 1a. Ü.2a.

¹³ II. A. 1a. Ü.2a.

-1-

NA^ç T-I RESŪL (A.S)¹⁵

mefā^ç ilün fe^ç ilātün mefā^ç ilün fe^ç ilün

1. Zebān-ı kılüm olınca güher-nişār-ı şeref
Olur sühan güher-i gūş-ı iftiḥār-ı şeref
2. Eger ser-i kalemüm olsa ḳaṭre-riz-i midād
Olurdu noḳtası ḥāl-i leb ü ^ç izār-ı şeref^{f6}
3. Kümeyt-i ḥāmeme olduḳca ruḥṣat-ı cünbīş
Eder bu sāḥa-i ma^ç nāyı pür-gubār-ı şeref
4. Sürūd-ı sāmi^ç a zīb-i şarīr-i kılümdür
Şadā-yı muṭrib ser-bezm-i i^ç tibār-ı şeref
5. Resīdedür kalemümden riyāz-ı ^ç ālemde
Şükūfe-i çemen-i feyz ü berg ü bār-ı şeref
6. Çekīdedür zülāl-i sühan ki ḥāmemden
Olur ḥadīḳa-i āfāḳa çeşmesār-ı şeref^{f7}
7. Bu gūne naḳş-ı mübāhāt u ibtihācı n'ola
Nümüde eylese kıl-i şuver nigār-ı şeref

¹⁴ 1. A. 1a. Ü.2a.

¹⁵ Ü: - A.

¹⁶ 2. şeref A: - Ü.

¹⁷ 6. şeref A: -Ü.

8. Kemine ‘abd u şenā-hānıdur hemīşe eder
Medīha-senci-i evşāf-ı şehriyār-ı şeref
9. Bülend-pāye-i Cenāb-ı Muhammed-i ‘Arabī
Sipih-r-i a‘zam-ı dergāhıdur medār-ı şeref
10. Şeh-i gürūh-ı rüsül vekketāz-ı şahn-ı kemāl
Zahīr-i leşker-i İslām u şeh-süvār-ı şeref
11. ‘Azīz-i taht-nişīn-i kalem-rev-i iqbāl
Ki midhat ile eder hāme kesb-i kār-ı şeref
12. Şehinşeh-i haşem-ārā-yı kişver-i melekūt
Ki nāmına okunur huṭbe-i diyār-ı şeref
13. Yegāne-şāh-ı serīr-i kerem ki olmışdur
Vücūd-ı eşrefi bādī-i iştiḥār-ı şeref
14. Hıdīv-i ‘ālem-i ‘ulvī Resūl-i bā-temkīn
Ki intisāb-ı maḳām iledür vaḳār-ı şeref
15. Huceste naḥl-i ser-efrāz-ı ravza-i rahmet
Ki pāy-būsını etmekte cūybār-ı şeref
16. Cemālidür gül-i ḥalvet-sarāy-ı gülşen-i ḳurb
Nihāl-i ḳāmetidür serv-i sebzezār-ı şeref
17. Zihī gül-i çemen-ārā-yı ‘ālem-i ‘izzet
Ki ‘andelīb-i hoş-elhānıdur hezār-ı şeref

18. Kemāl-i şun^ç -1 İlähî zihî gül-i ra^ç nâ
Ki oldı ziver-i destâr-1 rûzgâr-1 şeref¹⁸
19. Meşâm-1 cirmüme hîç bûy-1 şek şu^ç üd etmez
Şüküfte etmede mânendini bahâr-1 şeref
20. Fürûğ-1 bezm-i taqaddüs şu^ç â^ç -1 maḥfi'l-i râz
Ki nûr-1 cebhesidür mihr-i tâbdâr-1 şeref¹⁹
21. Ḥayât-1 kâlib-1 ^ç âlem ki rağbet eylemede
Derinde hizmete rûḥāniyân-1 dâr-1 şeref
22. Şehâ ne gevher-i tâbân-1 kân-1 ^ç ilm-i şerîf
Ki silk-i şer^ç a odur dürr-i şâhvâr-1 şeref²⁰
23. Meger ki sûde olur seng-i âsitânesine
Revâc buldı cihânda ^ç aceb ^ç ayâr-1 şeref²¹
24. Ḥabîb-i ḥüb-ḥişâlâ Resûl-i zî-ḳadrâ
Eyâ der-keremi menzil-i ḳarâr-1 şeref
25. ^ç Aṭâ-yı dest-i şefâ^ç atle eyleyüp teşrîf
Kef-i kerîmüñi et baña ḳatre-bâr-1 şeref
26. Ğam-1 sipâh-1 ḥaṭâdan penâh eder göñlüm
Cenâb-1 luṭfuña ey dergeh-i ḥişâr-1 şeref

¹⁸ 18. şeref A: -Ü.

¹⁹ 20. şu^ç â : şu^ç âr Ü.

²⁰ 22. şeref A: -Ü.

²¹ 23. şeref A: -Ü.

27. arīn-i medh-i Őerīfũn olunca Sa' dī-i zār
Selīası ne ' aceb olsa hem-civār-1 Őeref²²
28. arīm-i ravza-i pākũn hemişe olduca
Meāf-1 ceyš-i sũrũŐ-1 avāf-kār-1 Őeref
29. Ola cenābuňa her rũz u Őeb selām-1 ũdā
Ey āfitāb u eyā māh-1 Őu' le-dār-1 Şeref

-2 -

NA' T-I ŐERİF²⁴

fe' ilātũn fe' ilātũn fe' ilātũn fe' ilũn

1. Mũjde mir 'āt-1 dile ber-araf oldu kederi
Őũret-i Őāhid-i feyz etdi yine cilveleri
2. Dũndi Őavfetle hemān cām-1 zer urŐide
Jeng-i zũlmetden olup nũr-1 maabbetle beri
3. Zā 'il etdi ğam u endũhını ber-Őev-i celī
Nitekim tĩre-Őebi pertev-i mihr-i Őeeri
4. Nice Őev ehl-i dile māye-i luf-1 cāvīd
Ki odur mā 'ide-i ni' met-i a mā-azarı

²² 27. Şeref A: -Ü

²³ 2. A.2a. Ü.2b

²⁴ Ü: -A.

5. Nice şevk ehl-i dilüñ ziynet-i silk-i tab'ı
Dür-i deryâ-yı feraḥ kân-ı şafānuñ güheri
6. Nice şevk ehl-i dili bülbül-i hoş-nağme eder
Var ise gülşen-i şādīnūñ odur verd-i teri
7. Nice şevk edeli rāh-ber baña Hādī-i ezel
Reh-i na' t-i Şeh-i Kevneyne düşürdüm güzeri
8. Meded-i bī-mededān ya' nī Resūl-i Muḥtār
Ki yeter kaffe-i 'āleme kemter nazarı
9. Mültecā-yı dü cihān maḥrem-i rāz-ı Yezdān
Dāver-i 'ālemiyān müstenid-i ins ü peri
10. Şeh-i evreng-i şerī' at ki şāhān-ı 'ālem
Oldılar ṭālib-i ruḥsūdegī-i ḥāk-i deri
11. Ḥabbezā şāh-ı felek-taḥt ü melā'ik-leşker
Faḥr eder şān-ı bülendi ile nev'-i beşeri
12. Ümmeti fırçasınıñ farkına pür devletdür
Sāyedār etdi hümā-yı keremi bāl u peri
13. Eşer-i feyz-i nesīm-i kerem-i ḥulḳından
Ser-te-ser bāğ-ı Behiştūñ açılır goncaları

14. addi bir nal-i emenzr-ı sa adetdr kim²⁵

Cmle isn u ef atdr anu berg  berı

15. Dde-i hfz eger olsa nıgehbn-ı tyr

Bzdan olmaz idı mrg-i za f hzerı

16. Tr-i dil-dz-ı cehlet neler ilerdi eger

Olmasa er i anu cnd-i  ibdu siperı

17. O'dur ol nr-ı İlh ki erg-ı hsni

Etdi pervne-i ser-getesi ems  kamerı

18. Seneden msteniden melce-i vl kadr

Ey olan zmre-i pk-i rsl tc-ı seri

19. Tt-i ntkanu z ikası bulmıdur

Na t-ı irn ile lezzet-i ehd  ekeri

20. Feyz-i endie-i na tnle gnl hsrevidr

Reh-i medhnde niar etse  acerb mi dreri²⁶

21. Var iken rz-y kle-i na tn dilde

Sa d-i zr yine arf eyle nad-i hnerı

22. Rz-ı maerde budur d iyesi sultanum

Dim zr-i liv-y keremn ola yeri

²⁵ 14. nal-i emenzr : serv-i emenzr .

²⁶ 20. dreri : gherı .

23. Nola āġāz-ı dūrūd ü medhūñde eylese alemüm

Silk-i na' tūñ güher-i taliyedür zīb ü ferī

24. Ravza-i pāk-i efā' at eerūñ olduca

Bāġ-ı cennet gibi her ānda andān u ārī

25. Ola hem-vāre tahiyyāt u alāt u teslīm

araf-ı ' izzetūñe luf-ı ūdā'nuñ eeri

-3 -

NA' T-I ERİF²⁸

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Ruuñdur āfitāb-ı evc-i ' izzet yā Resūlallah

Cebīnūñdür meh-i burc-ı sa' ādet yā Resūlallah

2. Meāf-ı Rū-ı uds olsañ n'ola ām-ı sa' ādetde

Cemālūñdür erāġ-ı bezm-i udret yā Resūlallah

3. ' Aceb mi pādīahlar bende olsa āsitāñında

Cenābuñdur eh-i ilīm-i rif'at yā Resūlallah

4. efā' at menba' ısın tene-lebler dest-i lufuñdan

Olur sīr-āb-ı tesnīm-i ' ināyet yā Resūlallah

5. ' Aceb mi olsa Sa' dī āinā- yı lücce-i lufuñ

Cenābuñdur der-i bar-ı semāat yā Resūlallah

²⁷ 3. A. 3a. Ü.3b.

²⁸ Ü: -A.

-4-

NA' T-I ŞERİF²⁹

I

mefā' ilün feilātün mefā' ilün fe' ilün

1. Bu şeb ki şem' -i fūrūzende-i dil-i bī-tāb
Olurdu nūrda bezm-i mihr-i 'ālem-tāb
2. Bu şeb ki şu' le-i ķandīl-i ṭab' -ı pūr-lem' a
Olurdu zīver-i ṭāķ-ı sipihr-i heft-ķıbāb
3. Bu şeb ki şa' şa' -i şevķ-i neyyir-i ḥāṭır
Ederdi şem' a-i kāfūr-ı āfitāb-ı müzāb
4. Bu şeb ki şafvet-i Tesnīm-i feyz-i bī-zulmet
Verirdi cebhe-i āb-ı ḥayāta ķin-ḥicāb
5. Bu şeb ki jāle-i feyz ü nesīm-i 'ālem-i ğayb
Ķılardı gülşen-i şaḥn-ı derūnumı şād-āb³¹
6. Bu şeb ki neşve-i cām-ı leb-ā-leb tevfiķ
Ederdi çāşnī-i Kevşeri dile işrāb
7. Bu şeb ki cūşiş-i baḥr-i şafādan olmış idi
Kenār-ı ķulzüm-i endīşe pür dürr-i nā-yāb

²⁹ Ü: -A.

³⁰ I. A.3a. Ü.3b.

³¹ 5. gülşen-i şaḥn-ı derūnumı: şaḥn-ı derūnumı Ü.

8. Bu ŧeb ki dest-i keremle küŧade etmiŧ idi
Dür-i hizâne-i feyzi miftaḫü'l-ebvâb
9. Bu ḫâlet-i ferâḫ-efzâ olunca cilve-nümâ
Vücûdum eyledi ŧevḫ-i meserret isti'âb
10. Bu inbisât ile kııldum zamân-ı nâḫıḫamı
ŧenâ-güzâr Resûl-i güzîn 'arŧ-ı cenâb
11. Güzîde-server-i âdem netîce-i 'âlem
Ḥülâŧa-i eŧer-i ḫâk ü bâd ü âteŧ ü âb
12. Yegâne râyîz-i raḫŧ-ı ŧeref ki lâyıḫdur
ŧu'â'-ı mihri 'inân eylese hilâli rikâb
13. O ŧeh ki bende-i fermân-ı ḫükmi oldu cihân
'Aceb mi dâ'ire-i ŧer'ı olsa ḫavḫ-ı rikâb
14. Dür-i ŧadefçe-i fiḫrat ki baḫr-i luḫfindan
Sezâdur olsa eger nüh felek miŧâl-i ḫabâb³²
15. Laḫîf-i nür-ı muŧavver ki ḫande 'azm etse
Olurdu farkına elbetde sâyebân seḫâb
16. Ki edemezdi nîgeh tâb-ı hüsnüne ḫurŧîd
O mihr-i evc-i ŧeref olmayınca zîr-i niḫâb

³² 14. fülk-i muḫâl-ı ḫabâb: fülk-i kemîne ḫabâb Ü.

17. Meh-i sipihr-i hidāyet ki feyzi nūrundan
Göründü kıāfile-i gümrehāna rāh-ı şavāb
18. Ṭabīb-i çāre-resān kim olunca rūz-ı su'āl
Eder şefā'atini haste-i 'ikāba cevāb
19. Şenāsına o şehūñ gāyet olmaz ey Sa' dī
Maħallidür edesin menzil-i dūrūda şitāb
20. Hemīşe tā ola meclā-yı nūr-ı feyz-i Ĥudā³³
Derūn-ı ehl-i süħan ĥatır-ı ulü'l-elbāb
21. Şalāt-ı bī-ħad u pāyān selām-ı bī-gāyet
Revān-ı enverine ola tābe-rūz-ı ĥisāb

II

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

1. Es-selām ey gevher-i tābende kān-ı yaķın
Ĥatm-i mektūb-ı nübüvvet ĥātem-i engüşt-i dīn
2. Midħat-i menşūr-ı vaşf-ı ĥilķatūñ ĥayrū'l-beşer
Ĥikmet-i irsāl-i zātuñ raħmeti'l-ālemīn
3. Kāse-i leb-rīz-i bezm-i ni' metūñ mihr-i münir
Bende-i ĥizmet-güzār-ı devletūñ çarķ-ı berin

³³ 20. Hemīşe tā ola meclā-yı nūr-ı feyz-i Ĥudā: Hemīşe meclā-yı feyz-i nūr-ı Ĥudā Ü.

³⁴ II. A.3b. Ü. 4a

4. Raḥş-ı zībā-yı ʔarīḳ-i rifʼ atüñ esb-i Burāḳ
Peyk-i raʼ nā-yı rikāb-ı ʼ izzetüñ Rūḫüʼl-emîn
5. Dest-i cūduñ ebr-i bārān-ı ʼ ināyet eylemiş
Kişzār-ı ʼ āleme luḫf eyleyüp Rabb-i Muʼ in
6. Rişte-i nazm-ı cihān bulmazdı ḫüsn-i intizām
Silk-i mevcūdāta zātuñ olmasa dürr-i Yemen
7. Naʼ t-ı pākūñ böyle taḫrīr etdi kilik-i şermnāk
Oldı ol ʼ acz ile levḫ üzere fersūde-cebīn³⁵
8. Ḥüsrev-i mülk-i şerīʼ at şāḫ-ı taḫt-ı merḫamet
Zīb-i evreng-i şefāʼ at dest-gīr-i müʼ minin
9. Efdāl-i ʼ ālem Nebī-yi mürsel-i rifʼ at-mekān
Ekrem-i ḫayl-i rüsül peygamber-i ʼ izzet-mekīn
10. Maḫrem-i ḫalvet-sarāy-ı ḫurb-ı maḫbūl-i Ḥüdā
Dāḫil-i şāḫn-ı ḫarīm-i rāz-ı memdūḫ-ı güzīn
11. Nevbahār-ı mekremet-pīrāye-i ḫuld-ı Ḥüdā
Gülbün-i revnāk-fezā-yı gülşen-i şerʼ -i mübīn
12. Z̄ulmet-i şām-ı nifāk u kizbi rifʼ at-āftāb
Rüz-ı fīrüz-ı ḫulūş u şıdḳa şubḫ-ı rāst-bīn

³⁵ 7. üzere: üstüne Ü.

13. Kürsî-i eflâk-i kâh-ı kıadrinüñ bir silmi
‘Arş-ı a‘ zam ħod-serây-ı şânına bir şeh-nişîn
14. Pây-mâl-i cilve-i kıaddi gülistân-ı Behişt
Ĥâst-gâr-ı ħidmet-i devlet-me’âbı ħür-ı ‘în
15. Kıadrini rıf’ atle sâ’ir enbiyâdan fark için
Sâyebân olmışdı kırkıında şehâb-ı ‘anberîn
16. Rûy-ı mâl-ı pâyına fırsat bulandur kâm-yâb
Tütüyâ-yı ħâk-i râhın küĥl edendür kâm-bîn
17. Mekremet-kârâ şefi’ â dest-gîrâ serverâ
Ey nigeh-bân-ı güneĥkârân-ı nâlân u ħazîn
18. İlticâ etsem maĥâldür âstân-ı luĥfuña
Dergeĥüñdür ceyš-i ħamdan ‘âleme ħışn-ı ħaşîn
19. Câh-ı târîķ-i ħaĥâdan kimse bulmazdı necât
Olmasa târ-ı nigâh-ı şefķatüñ ħabl-i metîn
20. Eyle şâĥâ nâ’il-ı luĥf-ı nigâh-ı şefķatüñ
Sa‘ dî-i zâr oldu dergâĥuñda ‘abd-ı kem-terîn
21. Vaķtidür ey ĥâme âġâz-ı selâm et şerm ile
Şafĥa-ı na‘ tinde ol şâĥuñ edüp bûs-ı zemîn
22. Hüccet-ı i‘ câzını tâ göstere levĥ-ı kıamer
Tâ ki dest-ı çarĥda pervîn ola naķş-ı nigîn

23. Nūr-ı hūrşīd-i şalāt u pertev-i mäh-ı selām³⁶
Ravza-i pāk-i Resūle rüz u şeb olsun qarın

III

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

1. Eyleyen hāmemi şūret-ger-i levh-i icād
Eylemiş kārını reşk-āver-i naqş-ı Behzād
2. Hābbezā kilik-i hūner-pişe ki mazhār kılmış
Feyz-i ta' līme debistān-ı ezelde üstād
3. Ne qālem bāğ-ı Behişt-i hūnerūn tāvūsı
O sebebden siyeh etmiş qademin reng-i midād
4. Ne qālem tāze nihāl-i çemenistān-ı sūhan
Ki verir ehl-i dile mīve-i ma' nīden zād
5. Pāyına cūy-ı midādum n'ola cārī olsa
Bāğ-ı endişeme lāzımdur o serv-āzād
6. Ne qālem bülbül-i hoş-nağme-i gülzār-ı edā
Ki gül-i gülşen için eyleyemez āh u feryād
7. Līk bir gülbün-i ra' nā-yı bahār-ı keremūn
Midhat-i gülşen-i ahlākın edinmiş evrād

³⁶ 23. hūrşīd-i şalāt pertev-i mäh: hūrşīd-i şalāt u pertev-i mäh Ü. // ravza-i pür-nūrına her rüz u şeb:ravza-i pak-i Resūle rüz şeb

³⁷ III. A.4.a Ü.4b.

8. Gül-i şad-berg-i gülistân-ı kemâl u iķbâl
Revnaķ-ı tâc-ı hıred zîb ü fer rüşd ü sedâd
9. Şâhib-i seyf ü kalem ya‘ni vezîr-i a‘zam
Dâver-i mülk-i kerem Rüstem-i meydân-ı cihâd
10. Ķahramân-ı vüzerâ âşaf-ı iķlîm-küşâ
Dest-gîr-i fuķarâ muhterem-i şâhib-i dâd
11. Şeh-i evreng-i ‘atâ hüsrev-i taķt-ı himmet
Kâm-baķş-ı fużalâ merķamet-engîz-i ‘ibâd
12. Pertev-i şubķ-ı sa‘âdet meh-i burc-ı rif‘at
Rüşenâ baķş-ı felek dâver-i âyîne nihâd
13. Ķaydar-ı ma‘reke hem-nâm-ı Resûl-i Muķtâr
Bermeki dâd u ‘atâ kâr u mekârim-i hem-zâd
14. Mihr-i evc-i ‘âzamet kim der-i iclâlinde
Görünür zerre-şifat kevkeb-i Dârâ vü Ķubâd
15. Şiddet-i şarşar-ı hışm u ĝazabından yıķılır
Olsa da haşmı ķavî hem-ķü binâ-yı Şeddâd
16. Bu şalâbetle bu kuvvetle ‘âzîmet edicek
Ķahramân olsa da haşmı edemez aña ‘inâd
17. Nerm olur şu‘le-i şemşîr-i cihân-gîr ile
Düşmen-i dînüñ eger olsa da vücudı pülâd

18. Tîg-i bir cūy-ı revāndur çemen-i ‘ālemde
Ki kıomaz zerrece hār u has-ı küfr ü ilhād
19. Leşker-i qahrı ile kişver-i küffār harāb
Eşer-i ‘adli ile mülket-i İslām ābād
20. Re’y ü tedbīrine hūkkām kemer-beste gulām
Emr ü fermānına a’yān muṭi‘ u münkād
21. Kef-i dest-i keremi neyyir-i baht-ı şulehā
Na‘l-i raşş-ı ğazabı dāğ-ı dil-i ehl-i fesād
22. O kadar emn-i emāñ üzre cihān kim hālen ³⁸
Devr-i ‘adlinde bulup emti‘a-i fitne fesād
23. Olsa der-bend-i haṭar-nākde taḥmīl-i metā‘
Düzdler kâfile-i tācire eyler imdād
24. Oldı devrinde cihān tā o kadar āzāde
Āşiyān eyledi naḥçirine dām-ı şayyād³⁹
25. Hük-m-i taqvāsı ile zümre-i rindān-ı cihān
Sübḥā-gerdān-ı şalāḥ oldı mişāl-ı zühhād
26. Eyleyen himmetine nazm-ı umūr-ı ta‘līk
Re’yini hān-qaḥ-ı salṭanata kıldı ‘imād

³⁸ 22. emn-i emāñ: emn ü emān Ü.

³⁹ 24. dām-ı şayyād Ü: dāmen şayyād

27. Būy-ı ahlāk-ı pesen-dīde-i zībāsı ile
Gūzerān eylese gūlzārı eger gāhī bād
28. Hārılar ʿūd ola gül micmer ü şebnem ʿanber
Pür ede gūlşen-i hem rāyiha ʿi misk-i ziyād
29. Dāverā dād-gerā āşaf-ı vālā kadrā
Ey vezīr-i ʿazamet-kūster ü pākīze-nijād
30. Sensin ol zāt-ı mūkerrem ki mūdām etmedesün
Dest-i himmetle nice hūne-i qalbi bünyād
31. ʿAhd-ı luţfuında hem aşhāb-ı fazīlet mesrūr
Devr-i ʿadlūnde hem erbāb-ı belāgat dil-şād
32. Himmetüñle fūzelā vāşıl-ı maqşūd u merām
Rağbetüñle şuʿarā nāʿil-i maţlūb-ı murād
33. Himmet ü rağbetüñe maţhar olursam ben de
Devletüñde olurum kayd-ı emelden āzād
34. Saʿdī-i zār şenā-hūn u duʿā-gūyuñdur
Āşinā-yı nigh-i luţfuñ edüp eyleme yād
35. Ne kadar himmetüñe bendeñi taqrīb etseñ⁴⁰
Kimseler zannum odur eyleyemez istibʿād

⁴⁰ 35. ne kadar himmetüñe: ne himmetüñe Ü.

36. Şubḥ-ı encâm-ı süḥandür ki du‘ â demleridür

Yeter ey ḥame yeter eyleme tekşîr-i sevâd

37. Tâ ki tevfiḳ-i ezel ḥâme-i ehl-i hüneri

Eyleye râh-ı şenâ-yı küremâya irşâd

38. Mesned-ârâ-yı vezâret ede dâ‘im seni Hâḳ

Devletüñ dâ‘im ü şâbit ola ömrüñ de ziyâd

39. Câh-ı a‘lâ-yı sa‘âdet saña te‘bîd olup

Ḳudsiyân-ı ‘âlem-i ‘ulvîde ede istis‘âd

IV

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün

1. Bârekallâh eyledi feyz-i nesîm-i nevbahâr

Gülşen-i ‘âlemde şun‘-ı Girdgâr‘ı âşikâr

2. Sırr-ı pâk keyfe yaḥyi‘l-arzda ḥayrân olup

Nergis-i bâğ-ı cihân açmaḳda ‘ayn-ı i‘tibâr

3. Lâle güller nümâyân oldı şanmañ câ-be-câ

Derd-i ‘aşḳ-ı yâr ile bâğ etdi cismin dâğdâr

4. Hişşemend-i ebr-i yârâm-ı germ oldum diyü

Şevḳ ile devr etmede eṭrâf-ı bâğ-ı cüybâr

⁴¹ IV. A.5a. Ü. 5b.

5. Ol kadar şevk u tarab etdi sirāyet ‘āleme
Rağş eder gelse elinden şahn-ı gülşende çınār
6. Verd-i ter handān olup etdi tebessüm goncalar
Nāleler etmekde bülbül şevk ile bī-ih̄tiyar⁴²
7. H̄abbezā faşl-ı h̄uceste mevsim-i ‘iṣ ü tarab
Vaqt-i gülgeşt-i çemen hengām-ı seyr-i sebzezār
8. Ol kadar şahn-ı gülistān eyledi kesb ü şeref
Olsa cā’iz reşk-fermā-yı sipihr-i bī-ķarār
9. Ğıbta-engiz-i felek olmaz mı gülşen kim aña⁴³
‘İzz ile teşrīf ede ol dāver-i ‘ālem-tebār
10. Muştafā Pāşā-yı ‘ālīşān u vālā-mertebe
Āşaf-ı ekrem nedīm-i h̄aş bezm-i şehriyār
11. Gülistān-ı midhatinde şevk ile evşāfına
Bülbül-āsā böyle āğāz etdi kilik-i nağmekār
12. Ğonce-i gül-zār-ı devlet serv-i bāğ-ı salṭanat
Revnaķ-ı bezm-i felek pīrāye-bağş-ı rüzgār
13. Mesnedārā-yı serir-i luṭf vüçüd-ı ma‘delet
Hüsrev-i evreng-i mülk-i şefķat ü hilm ü vaķār

⁴² 6. itmekde: kılmaķda Ü.

⁴³ 9. gülşen kim: gülşen ki Ü.

14. Şeb çerâğ-ı dīn-ü devlet şem^ç -i bezm-i ma^ç rifet
Māh-ı burc-i ^ç izz ü rif^ç at reşk-i mihr-i tābdār⁴⁴
15. Dergeh-i vālāsı cāy-ı ilticā-yı hūş u ^ç ām
Hāk-pāy-ı tūtiyā-yı çeşm-i a^ç yān u kibār
16. Ma^ç delet-pīşe hūdāvend-i kerem-endişe kim
Ebr-i dest-i luḫfını istedi bāğa kaṭrebār
17. Her giyāhın serv eder hem çarḫa hem-ser servini
Güllerin hūrşīd-i raḫşān ile eyler hem-^ç ayār
18. İktisāb-ı şafvet etdi zamīrinden anūn
^ç Ārız olmazdı daḫī āyīneye jeng-i gubār
19. Şimdi bezm-i salṭanat şem^ç -i şeb-ārā istemez
Oldı rāy-ı enveri gūyyā çerāğ-ı şu^ç ledār
20. Neyyir-i zātın koyup meyl-i çerāğān istemiş
Yana yana cürmünü pervāne eyler i^ç tizār
21. Medh-i hūlḫın etmeyüp vaşf-ı gülistān eylemiş
Bülbül-i şeydā peşimān olup eyler āh u zār
22. Kuvvetinden feyz alan mürğ-i dili ^ç āşık eder
Şāhbāz-ı ğamze-i hūn-riz-i dildarı şikār

⁴⁴ 14. māh-ı evc: māh-ı burc Ü.

23. Āşaf-ı rüşen-zamīrā şafder-i şāhib-i dilā
Ey hüdevend-i cihān-bān u vezīr-i kām-kār
24. Gerçi ben bir ma' rifet-küster hünerver bende kim
Bende yokdur midhat-ı zātuñ edāya iktidār
25. Vaşfını mümkün mi taḥkīk üzre ta' bīr eylemek
Gülşen-i medhūñde ger olsa ziyānum şad hezār
26. Ğonce-i ṭab' um güşāde oldı bād-ı luṭf ile
Lāyih oldı ḳalbime şimdi bu şi' r-i ābdār
27. Bülbül-i sermest ü şeydā etmege def' -i ḥumār
Şubḥ-dem her verd-i ter bir gūne cām-ı hoş-güvār
28. ' Andelīb-i zārı ḥayrān eylemiş gülzārda
Bir ṭarāfdan şive-i gül bir ṭarafdan cevr-i ḥār
29. Sünbülü gördüm şaba āşüfte etmiş bāğda
Bād-ı āhumdan perişān oldı şandum zülf-i yār
30. Güyyā ruḥsāre-i ḥoy-kerde-i cānānedür
Ülfet etmiş her seḥer şebnemle rüy-ı lalezār
31. Her ṭarāfdan seyl-i eşk-i ' āşık-ı şeydā gibi
Cūylar şahn-ı çemende servi etmiş der-kenār
32. Vaşf-ı gülşen tābe-key vaḳt-ı du' ādur Sa' diyā
Edelüm deryūze kāri-i der-perverdigār

33. Tā ki bād-ı nev-bahārı gülsitān-ı ʿāleme
Eyleye şun ʿ-ı Hüdā-yı lā-yezālī āşıķār
34. Ğonce-i baħtuñ küşāde eyleye dā'im Hüdā
Bāĝ-ı devlet gülbün-i zātuñla etsün iftiħār
35. Naħl-ı zātuñ hıfz ede Bārī ħazān-ı ğuşşadan
Olasın gülzār-ı devletle hemişe ber-ķarār

V

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

1. Müjde-i maķdem-i gülden edeli kesb-i sürür
Nālesin naĝme-i şevķ etdi hezār-ı mehcür
2. Görünür kevkebe-i leşker-i sultān-ı bahār
Zīb-i bāĝ oldı ķumāş-ı çemen-i tāze zuhür
3. Perde-dār olmak ile ʿaks-i seħħāb-ı müşķin
Oldı güleşen yine hem-şüret-i beyt-i ma' mür
4. Nev-ʿarūs-ı güle ārāyiş için jāleleri
Dest-i meşşāta-i şubħ eyledi dürr-i menşür
5. Pençe-i mihr-i münir etmege keşf-i niķāb
Ķalmadı ğoncelerüñ rāz-ı nihānı mestür

⁴⁵ V. A.6a. Ü.6b.

6. Nāzenīnān-ı çemen eyledi ' arz-ı dīdār
Dīde-i nergis-i şehlä n'ola olsa pür-nūr
7. Mest-i şahbā-yı neşāṭ oldı derūn-ı lāle
Vechi var çāk-i girībānı tūtulsa ma' zūr⁴⁶
8. Haber-i bād-ı bahār etdi cihāmı pür-şevķ
Nitekim müjde-i teşrif-i cenāb-ı destūr
9. Nice destūr-ı mükerrrem ki debīr-i ' ālem
Eylər elķābını bu vech ile zīb-i menşūr⁴⁷
10. Dür-i deryā-yı kerem gevher-i kân-ı himmet
Mesned-ārā-yı şeref şadr-ı mu' allā-yı şudūr
11. Mekremet-kār u hüner-pişe Muşāhib Pāşā
Dāver-i merḥamet-endişe hüdāvend-i ğayūr
12. Kevkeb-i bahtına iķbāl ü sa' ādet maķrūn
Ḥidmet-i dergehine ' izzet ü devlet me'mūr
13. Çehre-sāy-ı der-i iclāli Cem ü İskender
Kāse-şüy-ı ni' ām-ı ḥon-simāṭı fağfūr
14. Ṭab' -ı pākīzesi ' irfān-ı hünerle mevşūf
Zāt-ı müstaḥseni iḥsān ü keremle meşhūr

⁴⁶ 7. girībān: girībānı Ü.

⁴⁷ 9. zīb-i menşūr : zīb ü menşūr Ü.

15. Re'y ü tedbîri pesen-dîde-i ʔab' -1 ' uqalâ
Fikr ü endîşesi ber-vefķ-i riyâz-1 cumhûr
16. ' Aqlıdur mâh-1 cihân-tâb-1 sipihr-i evreng
Re'yidür mihr-i ziyâ-küster-i eflâk-1 umûr
17. Dest-i hükm ile olup bâb-1 ' adâlet meftûh
Olmaz âyîne-dil zamm-1 kederle meksûr
18. Emr ü nehyi o ¼adar eyledi ref' -i bîdâd
Hükm-i ' adli o ¼adar eyledi def' -i maḥzûr
19. Bend-i dil eylemeden zülf-i bütân etdi ferâĝ
Sâĝar-1 nâzdan el çekdi nigâh-1 maḥmûr
20. Eşer-i ma' adaleti oldı hem-sâz-1 cihân
N'ola şebbâz ile hem-lâne olursa ' aşfûr
21. Hîsse-mend olsa gehî re'y-i münîrinden eger
Pertev-engîz-i meh ü mihr olsa şâm-1 deycûr
22. Şadr-1 vâlâ güherâ bedr-i sipihr-i hünerâ
Ey meh-i evc-i kemâl ü kerem ü ' aql u şu'ûr
23. Ne ¼adar eylese mi' mâr-1 ḥayâlüm iqdâm
¼aşr-1 evşâfuña geldikde eder yine ¼uşûr
24. Ḥâhişüm devlet-i iqbâle du' âdur ancak
Ĝarâzum ' arz-1 ' ubüdiyyete oldı maḥşûr

25. Esb-i kilkim reh-i medhũnde tekāpũ eyler
Tā ola sāḥa-i ḥüsn-i nazarıñda manzũr⁴⁸
26. Tũḥĩ-i ṭab‘um olup ḳand-i ſenāna mu‘ tād
Sa‘ yum āyĩne-i ma‘ nāda görũndi meſkũr
27. Ŗevḳ-i evſafuñ ile jeng-i derũnũm aḳılup⁴⁹
Eyledi ḥāṭıruma bir ğazel-i tāze ḥuṭũr
28. Sitem-i ğamze-i fettān ile ḳeſm-i pũr-ſũr
Kũnc-i ğamda komadı ‘āſıḳ-ı nālāna ḥuzũr
29. Zũlf-i pũr-ḥam dũkũlũp ſĩne-i ſĩmĩn ũzre
Naḳſ-ı ſũnbũldũr olur zĩver-i cām-ı billũr
30. Sā‘ idin görmek ile ḳalmadı ḥũn-ı eſkũm
Eyledũm tecrĩbe men‘ -i dem edermiſ ḳāfũr
31. ‘Anber-i ḥāl-i rũḥ-ı ālini seyr eyleyeli
Olmadı bũy-ı heves micmere-i dilden dũr
32. Sa‘ diyā bezm-i sũḥanda yeter olma küstāḥ
Gerḳi luṭf u kerem-i dāvere olduñ maĝrũr
33. Vaḳtidũr ḳıble-i maḳſũda teveccũh edesin
Eyleyũp rāh-ı du‘āda yine bezl-i maḳdũr

⁴⁸ 25. olalı: tā ola Ü.

⁴⁹ 27. aḳılup:aḳılır Ü.

34. Tā ki her bülbul-i hoş-nağme-i müştāka ola
Müjde maḳdem-i şāhenşeh-i gül māye-i sūr
35. Dāimā şevḳ-i peyām-ı gül-i iḳbālūnden
‘Andelīb-i çemen-i midḫatūñ olsun mesrūr
36. Gülşen-i devletini Ḥaḳ ede dā’im memdūḫ
Nām-ı pākūñ ola gülzār-ı du‘āda mezkūr
37. Eyleye zātuñı şıḫḫatle mu‘ammer Mevlā
‘İzz ü iclālūñi müstaḫkem ede Rabb-i şekūr
38. Ḥabbezā müjde-i şevḳ-āver-i ferḫunde eṣer⁵⁰
Ḥabbezā sāmi‘ a-pīrā ḫaber-i cān-perver
39. Nice müjde der-i pākīze-i deryā-yı neşāt
Yeridür gūş-ı dil ‘āleme olsa zīver
40. Nice müjde güher-i kām-ı sūrūr u şādī
Vechi var dāver-i cān eylese zīb-i fer
41. Nice müjde o ḳadar oldı şafā-baḫşā kim
Ṭūṭī-ebkemi bī-āyīne-gūyā eyler
42. Nice müjde eṣer-i ‘āṭıfet-i Rabb-i Mu‘īn
Nice müjde ḫaber-i luṭf-ı meserret-rehber

⁵⁰ 38-76. A: -Ü.

43. Müjde-i rūḥ-fezā müjde-i ümīd-küşā
Müjde-i şevḳ-nümā müjde-i şādī-āver
44. Müjde-i tehniyet-i cāh-ı bülendī fetvā
Ki şeref buldı olup feyz-i İlähiye maḳar
45. Rütbe-i iḥrāzını ol mesned-i ‘ālīdir eden
Yoḥsa kim şāhibinüñ şān-ı şerifi berter
46. İḳtiḫāl etmek ile ḥāk-i der-i devletini
Eyledi dīde-i iḳbāli añā ḥüsn-i naḳar
47. Mülk-i Morevī olan burc-ı sa‘īd-i fetvā
Zātını gördi hele kendi de mihr-i enver
48. N’ola dil-şād u feraḥnāk ü şafā-yāb olsa
Şāhibin buldu olup luḫf-ı Ḥüdāya mazḫar
49. Nice şāhib ki eder cevher-i gül evşāfin
Şafḫa-i mihre baḳup şevḳ ile böyle ezber
50. Ḥüsrev-i mülk-i yaḳīn pey-rev-i nu‘mān-güzīn
Hādī-i meslek-i dīn efzal-i a‘yān-ı beşer
51. Vird-i ḫuld-ı kerem ārāyiş-i gülzār-ı himem
Ḳuvvet-i ḳalb-i ümem dāfi‘-i āsīb ü zarar
52. Neyyir-i evc-i ‘alā bedr-i sipihr-i ālā
Kām-baḫş-ı ‘ulemā fāzıl-ı pākīze-siyer

53. Revnağ-ı şadr-ı şeref Hazret-i Şeyhü'l-İslâm
Menba^ç-ı faẓl u ^ç aṭā mecma^ç-ı envā^ç-ı hüner
54. O kerīm ibn-i kerīm ibn-i kerīm ibn-i kerīm
Nesebi Ādem'e dek cümle ekarim yek-ser
55. Cūd-ı ecdādıdur eflāk-ı ^ç aṭāya ḥāvī
N'ola eylerse mütemmim kerem ü luḫfun eđer
56. Etdi meh-tab^ç ına meyl olmak için nā'ı il-i nūr
Hikmet oldur ki anuñ çarḫına mā' il dediler
57. Heves-i ḫıdmeti ol zāt-ı celilü'ş-şānuñ
Feleki bende eder mıntıkasın aña kemer
58. Olsa seyyāreye temkīn ü vaḫārı sārī
Felek-i heştüme pīrāye olan necme döner
59. Keremi ḫavs-ı nehār-ı ferāha verdi küşād
Ḫavs-ı leyl-i ğam olup ṭāḫ-ı fenāda muğber
60. Hıfzımı kılsa nesāksāz-ı umūr-ı ezdād
Şem^ç-ı sūzān ola pervāneye zerrīn-pister
61. Dehen ü ḫaddini yād etse şabā gülzāra
Ḫarlar ^ç üd ola gül-i micmer ü şebnem ^ç anber
62. Şu^ç le-i re'y-i münīri o ḫadar rūşendür
Şem^ç-ı bī-fer görünür aña nazār şems ü ḫamer

63. Şebt eden hilm ü vaqârın o yem-i efzâlün
Hâmesin keştî-i engüştine eyler lenger
64. Şevk ile kesb-i kemâl etmege âmâde olur
Bu ‘âlî rütbe’-i fazlından eger etse haber
65. Lezzet-i nazm-ı bedî‘ ini beyân eyleyemem
Ney-şeker olsa qalem mahbere hem dürc-i şeker
66. Şadr-ı vâlâ-güherâ fâzıl-ı ‘âlî-kadrâ
Ey keremkâr-ı ‘aṭâ-ķış ü me‘âlî-küster
67. Midḥatünde kaşabü’s-sabaķı ederdüm iḥrâz
Ceyş-i ğam olmasa mizmâr-ı dilimde muzmer
68. Nice mümkün dil-i bî-çâreye sevdâ-yı süḥan
Sûķ-ı ḥâṭırda elem olmuş iken sevdâger
69. Bu kerâmet kerem-i zât-ı şerîfüñdendür
İḳtidârüm söze ümîd edemezdüm bu kadar
70. Sa‘ dî-i zâra ğarâz ‘arz-ı ‘ubûdiyyetdür
Ḥ‘âhiş-i himmetün olmuş aña mevrûş-ı peder
71. Maṭlabum oldu nesîm-i keremünden taḥrîk
Rütbe’-i dâḥile ḥâlâ bulunup ser-defter
72. Budur ümîd-geh-i eyyâm-ı ‘adâlet eşerün
Etmeye ḥâṭır-ı ehl-i dili endüha memerr

73. Hālūme ‘ilmi muh̄it̄ oldı o baħr-i keremūñ
Besdūr ‘ıtnāb-ı maķāl eyleme ey h̄ame yeter

74. Tā ki pūr-nūr-ı sūrūr ede dili āfākı
Müjde maķdem-i şāhenşeh-i mülk-i h̄aver

75. Ede her h̄alde tevfiķ-i İlāhī yārı
Ola her kārda luṭf-ı şamedānī yāver

76. Maķdemin bā‘ iş-i āsāyiş-i ‘ālem ede H̄aķ
Eşer-i meymenet-i cāhı ola fetħ ü zafer

VI

mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün⁵²

1. Bahār etse bedāyi‘ le n’ola tenvīr ebşārı
Muh̄it̄-i feyz-i ekmeldür füşülün̄ oldı muhtārı
2. Olup zerrīn ü nergis şafha-i ezhāra ārāyiş
Müzehheb etdi ressām-ı şabā dīvān-ı gülzārı
3. N’ola şīrāze-bend-i nüshā-i bāğ olsa sünbüller
Tamām etdi çeküp cedvellerin büstāna enhārı
4. Varaķ gül haṭṭ benefşe noķta jāle bir kitāb olmuş
‘Aceb mi ders-i h̄ān-ı şevķ ederse bülbül-i zārı

⁵¹ VI. A.7a.

⁵² A:- Ü.

5. Su 'âl-i hüzn ü ğam merdūd-ı eşkâl-i elem münhal
Mey için baĥş edermiş ... şehir-i esrârı
6. Ferah-baĥşâ neşât-âver keder-fersâ şafâ-küster
Temâşâ etmemişdür kimseler el-ĥaĥķ bu âşârı
7. Meger kim âsitân-ı ĥüsrev-i mülk-i fezâ 'ilden
Ola bu mertebe feyz-i etem ü ekmel ü sârî
8. Zihî pîrâye şadr-ı mu' allâ zât-ı bî-hemtâ
Ki olmuşdur bu üslûp üzre Vâmıķ ...
9. Bahâr-ı mekremet ĥuld-ı sa' âdet ravza-i ' iffet
Çemen-pîrây-ı re'fet-mâye cûd u keremkârî
10. Medâr-ı dîn ü devlet ĥuţb-ı çarĥ-ı ' âlem-i taĥvâ
Melâz-ı mülk ü millet maĥz-ı luţf-ı Ĥâzret-i Bârî
11. Fürûĝ-ı burc-ı fetvâ mihr-i evc-i Şeyĥü'l-İslâm
Ki reşk-endâz-ı ĥurşîd-i cihân-bân olmuş envârı
12. Keremver ehl-i mürûr ma' delet-küster ki devrinde
Hüner-mendâne göstermez felek âhen-i âzârî
13. Olaydı müstefîz anlar taĥb' -ı pür ziyâsından
Zamânuñ fark olunmazdı nehârinden şeb-i târı
14. Yem-i fazl ü kemâlinden ĥabâb u ĥatre ' ad etsem
Sezâdur ĥubbe-i çarĥ-ı berrîn ü baĥr-i zehĥârı

15. Zamāne gevher-i lü' lüye miqdārı bildirdi
Edüp dünyāyı müstağnī ser-in kilik-i dūrer-bārı
16. Edüp dil-beste bezm-i taleb şermiyle luṭfi
Nazar-ı hayr-ı ahlākı hıred mefūn-ı eṭvārı
17. Nişān-ı hilm ü vaḳārından cihānuñ deşt ü kühsārı
Nümüne ṭab' -ı şafından riyāz-ı cildiñ enhārı
18. Keremkārā ahālī-serverā şadrā şeref-baḫşā
Ayā evreng-i fazluñ hüsrev-i pākīze-girdārı
19. Ne ḫaddüm ' arz-ı kālā dergeh-i devlet-me 'ābında
Hücūm-ı midḫatūñ taḫrīk eder kilik-i şenākārı
20. Du' ā-yı devletüñdür māye-i faḫr ü mübāhātüm
Şafā bulmam olursa ṭab' um ol endişeden 'ārī

VII

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Görenler sāğar-ı şahbāda ' aks-i rūy-ı cānānı
Şanurlar māha feyz-i nūr eder ḫurşīd-i raḫşānı
2. Elinde sāḳī' -i meh-peykerūñ cām-ı ziyā-küster
Kamer etmiş maḳar güyyā felekde burc-ı mizānı

⁵³ VII. A.8a. Ü 8b.

3. Zihî cām-1 ziyā-küster ki ifrāt-1 şu‘ā‘ından
Eder müstağnî-i şem‘-i şeb-ârâ bezm-i zindânı
4. Degüldür şubh-1 şâdık reşk-i devr-i cām-1 şahbâdır
Sipih-r-i kec-rev eyler her seher çâk-i girîbânı
5. Zihî şahbâ ki câ‘izdür kemâl-i cüş-1 pertevden
Ġarîk-1 bahr-i envâr etse fülk-i çarh-1 gerdânı
6. Nedendür böyle âşâr-1 sa‘âdet cām-1 şahbâda
Meger kim bâdesi olmuşdur anuñ ‘aşk-1 Yezdânı
7. Yağud ol âfitâb-1 evc-i fazluñ nûr-1 tab‘ından
Edince iktisâb-1 feyz-i pertev oldu nûrânı
8. Yegâne fâzıl-1 ‘âli-himem ‘allâme‘-i ‘âlem
Felek-mesned sipih-r-i ‘ilm ü fazluñ mâh-1 tâbânı
9. Eger temkîni olsa seb‘a-i seyyâreye sârî
Şevâbit olmak üzre ‘ad eder ehl-i raşadânı
10. Yine ber ‘aks-i evvel hem olur âşâr-i luğfindan
Şevâbit seb‘a-i seyyârenüñ sür‘atde aqrânı
11. Sezâdur çarh-1 aţlas esbine olursa pâ-y-endâz
Odur evreng-i fazluñ muhterem sultân-1 zî-şânı
12. Kef-i dür-pâş u gevher-bârını yâd eyleyüp her dem
Gezer âvâre olmuş bahr u kânı ebr-i nîsânı

13. Eger olsaydı bŷy-1 gŷlŷen ahlāķına mażhar
Dağı etmezdi bŷlbŷl ārzŷ ŷađn-1 gŷlistānı
14. ŷamīr-i enveri mađsŷs olup gŷrseydi pervāne
Ederdi terk-i ‘ aŷķ ŷu‘ le-i ŷem‘ -i fŷrŷzānı
15. Eger luţfi verirse ķalbe ķuvvet-i aynına almaz
Dil-i bī-tāb-1 ‘ aŷıķ ğamze-i ħŷn-riz-i ħŷbānı
16. Fazā’ il-kŷsterā erbāb-1 ‘ irfān perverā ŷadrā
Eyā aŷĥāb-1 ŷab‘ -1 ehl-i ‘ irfānuñ nigeĥbānı
17. Ħuŷŷā nice mŷddet ŷuğl-1 ‘ ilme ħaŷr edŷp vaķtim⁵⁴
Nihān eyledŷm ŷāk-1 ferāğa semt-i eŷ‘ ārı
18. Murādum piŷğāh-1 ‘ izzete ‘ arz-1 ‘ ubŷdiyyet
Ne i‘ lām-1 hŷnermendi ne iżĥār-1 sŷĥandārı
19. Bilŷr erbāb-1 dāniŷ kim zamān-1 ‘ adl ŷ cŷduñdur
Elĥamdŷli’ llah metā‘ -1 ‘ ilm ŷ fażluñ ola nā-zārı
20. Yeter baŷt-1 sŷĥan vaķt-i du‘ ādur bahr-i dilden
İcābet silkine nazm eyle Sa‘ dī dŷrr-i ŷĥvārı
21. Rebī‘ in nŷŷhası oldıķca manzŷr uli’ l-ebŷārı
Kŷŷāde eyledikce gŷlistān-1 ŷab‘ -1 ebrārı

⁵⁴ 17-23. A:- Ū.

22. Riyāz-ı ‘izz ü iqbālūñ Hüdā ser-be-ser edüp dā’im
Hāzān-ı hūzn ü endūh olmaya bir vech ile tāri
23. Olup zıll-i zalil-i devlet ile ‘ālem āsūde
Her emrinde añā tevfiq-i Bāri eyleye bāri
24. Benüm ol hoş-edā şā’ir ki tığ-i tab’-ı pākümle
Musahhar eylemiş Bāri baña iklim-i ‘irfānı
25. Bu isti‘dād-ı fıtridür degüldür kesb ile mümkün
Bi-hamdili’llah ki oldum mazhar-ı elṭāf-ı Rabbānı
26. Hālāvet buldı vāşfuñla o deñlü nazm-ı şir’inüm
Zülāl-i şı‘rūme leb-teşne etdüm āb-ı hayvānı
27. Gider gerd-i keder mir’āt-ı dilden kand-ı medhūñle
N’ola tūti-i tab’um şevk ile etse gāzel-ḥ’ānı
28. Ruḥuñdur gülşen-i hūsn ü bahānuñ verd-i handānı
Dil-i bī-çāre anūn hezār-ı zār u nālānı ⁵⁵
29. Qabul etmez tecezzī cevher-i ferd-i leb-i la’lūñ
Delilüm n’ola ibtāl eylese kavlı-i ḥakīmānı ⁵⁶
30. Girer bu şūrete lā-büd benānuñ naşş-ı hūsninden
Olursa cism-i ‘aşık kālīb-ı şarf-ı heyūlānı

⁵⁵ 21. Dil-i bī-çāredür anūn Ü: Dil-i bī-çāre anūn

⁵⁶ 22. delilüm : kelāmum Ü. / ibtāl: bāt

31. Buḥār-ı āhıdur ‘uṣṣāk-ı zāruñ kim ũu‘ūd etdi
Degül bī-hūde çarḥ-ı kīne-cünūñ ebr-i bārānı
32. ‘īnan-ı ḥāme-i çābük-revūñ zabṭ eyle ey Sa‘dī
Semend-i ṭab‘-ı pākūñ tābe-key geṣt ede meydānı
33. Du‘ā-yı devlet-i iḳbāline et ibtidā çün kim
Kaṣīde intihāsında odur resm-i sūḥandānı
34. Felekler tā ki gerdiṣ eyledikce Ḥaḳḳ’uñ emriyle
Eder māhı münevver feyz-i ḥūrṣīd-i cihān-bānı
35. Ḥusūf ile küsūfı görmeyüp tābende olsunlar
Meh-i iḳbāl ü mihr-i devletūñ etdükçe devrānı

VIII

fā‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün

1. Her ne dem fikr-i la‘l-i yār ederüm
Çeṣm-i ḥūn-bārı çeṣmesār ederüm
2. N’ola bülbül gibi fiḡān etsem
Fikr-i dildār-ı gül‘ izār ederüm
3. Dūd-ı āhumla çarḥ-ı ũeffāfi
Hem-çü āyīne pür-ḡubār ederüm
4. Her kaçan ḥasret-i ‘izārından
Sīnemi ben ki dāḡdār ederüm

5. Ğıbta-engiz-i şahın-ı gülşen edüp
Ğayret-i şahın-ı lālezār ederüm
6. Mest-i şahbā-yı la' l-i yār olalı
Rāz-ı pinhānı āşikār ederüm
7. Lücce 'i tab' um olıcak cūşān
Nice biñ dūrri der-kenār ederüm
8. Her birin şāh-ı mülket-i fażluñ
Hāk-i dergāhına nişār ederüm
9. Ya' ni Bākī Efendi *ṭāle beḳāh*
Vaşf-ı zātıyla iftiḫār ederüm
10. Medḫ edüp gülsitān-ı ahlāḳın
Hāmemi ' andelīb-i zār ederüm
11. Naḳd-i endiše-i şenāsı ile
Sūḳ-ı ma' nāda ḫayli kār ederüm
12. Nūr-ı fażlın ḫayāl edersem eger
Tab' umı mihr-i tābdār ederüm
13. Vaşf-ı nazm ile gevher-i sūḫanum
Gūş-ı mażmūna gūşvār ederüm
14. Yine feyz-i zülāl-i luḫfindan
Tāze bir şi' r ābdār ederüm

15. Her kaçan āh-ı şu^ç le-bār etsem⁵⁷

Küre-i nārı şermsār ederüm

16. Ārzū-yı lebūñle cān u dili

Mā'ıl-i cām-ı hoş-güvār ederüm

17. Bāğ-ı hüsñüde sünbül-i zülfüñ

Bād-ı āhumla tār u mār ederüm

18. Serv-i mevzūn-ı kıddüñ añduķca

Eşkümü reşk-i cūy-bār ederüm

19. Fıkr-i seyr-i ruķuñla ser-tā-pā

Dāğumı çeşm-i intizār ederüm

20. Edeyüm Sa^ç dīyā du^ç āya şurū^ç

Tābe-key vaşf-ı bī-şümār ederüm

21. Tā ki taķrīk-i midķat-ı zātın⁵⁸

Pīşe-i kilik-i siķrkār ederüm

22. Ede dil-hāhını müyesser Hāķ

Bu du^ç āyı edüp ķarār ederüm

⁵⁷ 15. etsem: ederüm Ü.

⁵⁸ 21. taķrīr: taķrīk Ü.

İBTİDÂ-I ĞAZELİYYÂT⁵⁹

-1 -

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün

1. O mehe figân u âhum eşer eylemez mi âyâ
Bu esîr-i şâm-ı hicre nazar eylemez mi âyâ
2. Reh-i bâğ-ı kûy üzre tenümi ğubâr etdüm
O civân-ı serv-i kâmet güzer eylemez mi âyâ
3. Dilüñ etdi zârı her dem nice biñ hezârı ebkem
O güle nesîm-i hoş-dem haber eylemez mi âyâ
4. Bize dâmen-i cefâsın yine vaqf-ı cünbiş etmiş⁶¹
Felek âteş-i dilümden hazer eylemez mi âyâ
5. Nazar eyleyince Sa' dî yine kân-ı nazm olanlar⁶²
Bu zemîn-i nevde bezl-i güher eylemez mi âyâ

-2 -

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1. Fikr-i câm-ı la' lidür ol âfetüñ hem-dem saña
Reşk ederse ey gönül şâyeste ruğ-ı Cem saña

⁵⁹ İbtidâ-i ğazeliyat. Ü: ğazeliyat

⁶⁰ 1. A.9a. Ü.9a

⁶¹ itmiş; etdi Ü.

⁶² 5. nazar eyleyince Sa' dî: göricek bu şi'ri Sa' dî Ü.

⁶³ 2. A. 9b. Ü.8b.

2. Reng ü b̄yũndan o ūhuñ ' arızın eyler hayāl⁶⁴

Ey gül-i gülşen neden üftâdedür ūbnem saña

3. ' Āşık-ı ruhsâr-ı âlin oldıgum işrâb eder

Eşk-i h̄n̄nim ki çeşmüm gösterür her dem saña⁶⁵

4. Şiše-i kalbüm şakın etme şikest ü pây-mâl

Hem baña hayf olur ey şuh-ı cefâ-cü hem saña⁶⁶

5. Oldı Sa' dî'nün derûnı tldı şevk-i vişâl⁶⁷

Hâne-i dil şimdi gâyet teng oldu ey gam saña

-3-⁶⁸

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

1. Olur oldıka ol zencir-i zulf-i müşg-gün peydâ

Felâton-ı hıredde lâleveş dâg-ı cünün peydâ

2. Olur ūb-gerd-i râh-ı fūrâte târîki gamda

Şerâr-ı âh-ı dilde her nefes bir reh-nümün peydâ

3. Bahâr-ı derd ü gamda feyz-i bārân-ı muhabbetden

Eder her lahza cüş-ı çeşm-i giryânum ' uyün peydâ

4. Hayâl-i ūem' -i rüyũnla kalursam böyle ser-geşte

Olur mânende-i fânüs çok naşş-ı derün peydâ

⁶⁴ 2. o ūhuñ ' arızın eyler hayāl: ' aceb ruhsâr-ı dilber mi şanur Ü.

⁶⁵ 3. saña A: -Ü.

⁶⁶ 4. saña A: -Ü.

⁶⁷ 5. Oldı Sa' dî'nün: Sa' dî-i zârũn Ü.

⁶⁸ Ü.8b. : -A.

-4 -

mef' ūlū fā' ilātün mefā' ilū fā' ilün

1. 'Aşq oldu çünkü bu dil-i meyyāle āşinā
Bīgānedür sükūna dil-i nāle āşinā⁷⁰
2. Dāğ-ı derūna kıand-ı nebāt olsa vechi vār
Olduķca la' l-i nāzuki tebhāle āşinā
3. Vermez metā' -ı 'iş u deme naķd-i eşkini
Tüccār-ı 'aşq olmaz imiş kāle āşinā
4. Bī-gāne-i ḥayāl-i der-āğuş eden bizi
Ol mehlikāyı eylememiş hāle āşinā
5. Ḥūy-gerde eylemiş ruḥ-ı cānānı Sa' dīyā⁷¹
Gülşende verd-i āli eden jāle āşinā

-5 -

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Şafā-baḥş-ı derūn-ı ehl-i ğamdur meclis-i şahbā
Nümūdār-ı bisāt-ı bezm-i Cem'dür meclis-i şahbā
2. Nevā-yı pest-i muṭribden şadā-yı mest-i rüsvādan
'Aceb cāy-ı sürūd-ı zīr ü bāmdur meclis-i şahbā

⁶⁹ 4.A. 9b. Ü. 9a.

⁷⁰ 1. bīgānedür : bīgāne Ü. / nāle : nālāna Ü.

⁷¹ 5. Ḥūy-gerde eylemiş ruḥ-ı cānānı Sa' dīyā: Sa' dī ğaddār-ı dilberi ḥūy-gerde eylemiş Ü.

⁷² 5. A. 9b. Ü.9a.

3. Fūrūġ-1 şubḥ-1 şevḳe ḥande-rīz olmuş leb-i sāġar
Çerāġ-efrūz-1 şām-1 'iṣ ü demdür meclis-i şahbā
4. Hevā-dārān-1 'iṣret 'ālem-i ābı görür anda
Egerçi āteş-endāz-1 elemdür meclis-i şahbā
5. Şarāb-1 köhne ey Sa' dī civān-1 nāle olmazsa
Ḥarām olsun ki bir dām-1 sitemdür meclis-i şahbā

-6 -

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Vatan-sāzī-i rāḥat rütbe-i 'aşka ḥaleldür hep
O bāġuñ bülbülānı lāne bīzār-1 ezeldür hep
2. Bulunmaz vāḳıf-1 esrār-1 ḥaṭ ü ḥāt olur merdum
Muḥabbet fitenüñ her noḳtası maḥaldür hep
3. Niçün çin-i küdüret gösterirsın cebhede sāḳī
Ġarāz nūş-1 şarāb-1 nābdan def' -i kederdür hep
4. Hevā-yı zülf-i pür tābuñla dil āşüfte olmuşdur
Beni leb-rīz-i sevdā eyleyen tül-i emeldür hep
5. Şadāḳat Sa' diyā temyīz-i luṭf u cevre mā' nidür
Reh-i 'aşkında yārıñ her ne gördümse güzeldür hep

⁷³ 6. A. 9b. Ü 9a

-7 -

fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1. Sāgar-ı la^ç l-i lebüñle neşve-yāb etdüñ bu şeb
Sāqiyā üftādeñi mest-i şarāb etdüñ bu şeb
2. Eyledüñ pervāneni ey şem^ç -i meclis-sūhte
Göñlümi sūzān-ı rüy-ı şu^ç le-tāb etdüñ bu şeb
3. ^ç Arz-ı dīdār etdüñ ey hürşīd-peyker şubha dek
Halkı müstağnī-i nūr-ı māhtāb etdüñ bu şeb
4. Rūz-ı rüşende şeb-i deycūrı farq etdürmedüñ
Rüy-ı raşānuñ ki ey meh bī-niķāb etdüñ bu şeb
5. Vāsf-ı dendān ile ol deryā-yı hüsñüñ Sa^ç diyā
Gevher-i nazmuñ nazīr-i dürr-i tāb etdüñ bu şeb

-8 -

mefā^ç ilün mefā^ç ilün mefā^ç ilün mefā^ç ilün

1. Degülsem lāyık būs-ı lebüñ rüyüñ nümāyān et
Ġarāz bir neşvedür mest eylemezsen bāri hayrān et
2. Şūrāhi gibi pür hūn ney gibi pür sūzdur göñlüm
Beni bezmünde gāhī luţf edüp giryān u nālān et

⁷⁴ 7 A.10a. Ü.9b

⁷⁵ 8 A.10a. Ü.9b

3. Ruḥ-1 rengīnūñ üzre kākül-i müşginūñi göster
Güli ḥüb-riz-i haclet sünbül-i bāğı perīşān et
4. Kemān-1 ebrūvānuñ ḳahrını çekdüm nice demdür
Mükāfat eyleyüp sinem nişān-1 tīr-i müjgān et
5. Ya manzūr-1 nigāh-1 ‘ işve ya pā-māl-1 nāz ile
Rehūñde Sa‘ dī-i üftādeñi memnūn-1 iḥsān et

-9 -

fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ül

1. ‘ Ālemi teşrif için şāh-1 cihān-bān-1 şubh
Oldı ḳumāş-1 sefid ziver-i meydān-1 şubh
2. Girye-i ḥünindür sürḥi-i reng-i şafaḳ
Gevher-i ḥurşid iken mā-ḥaşal-1 kān-1 şubḥ
3. Tām ‘ ıyār olmadur māye ‘-i ni‘ met hemān
Dehri bütün seyr eder pertev ile nān-1 şubḥ⁷⁷
4. Şarf-1 zer-i mihr edüp kāle-i şeb olmada
Dād u sitedden tehi‘ olmadı dükkān-1 şubḥ⁷⁸
5. Tīregi-i şām-1 ğam gitmez idi Sa‘ diyā
Neşve-resān olmasa sāğar-1 raḥşān-1 şubḥ

⁷⁶ 9 A.10a. Ü.9b

⁷⁷ 3. şubḥ A: -Ü.

⁷⁸ 4. şubḥ A: -Ü.

-10 -

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün

1. Geldükçe bŷy-1 hŷal-i lebŷñle nesīm-i ' id
Eyler meşām-1 cānı mu' aṭṭar şemīm-i ' id
2. İlbās-1 hil' at etdi ser-ā-ser cihāna hep
Çıkdıkdā tāc-1 mihr ile şāh-1 kerīm-i ' id
3. Bir bezm-i hŷaş eder miyüz āyā o māh ile⁸⁰
Şāmīl olunca ' āleme luṭf-1 ' amīm-i ' id
4. Bir māha merḥabā ile ' ālemde Sa' diyā
Tecdīd imiş muḥabbeti resm-i ḳadīm-i ' id

-11-⁸¹

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Gelince bezme cām-1 zer-nişān mānende-i ḥurşīd
Olur pertevde āfāḳ-1 cān mānende-i ḥurşīd
2. Kŷşāyiş bulmağa āmādedür hep ḡonceveş diller
Bedīdār eyle rŷyuñ sen hemān mānende-i ḥurşīd
3. Eder rŷşen zemīn-i zŷlmet-ābād-1 ḡam-1 hicri
Fŷrŷḡ-1 rŷyuñ olduḳca ' inān mānende-i ḥurşīd

⁷⁹ 10 . A. 10b. Ü.10a.

⁸⁰ 3 hŷaş A: - Ü.

⁸¹ A:-Ü.

4. Zemīn-i āsumān pür-şūr-ı ʿ işve şuʿ le-tābuñdur
Derūn-ı gülde de dāğūñ nihān-ı mānende-i ħurşīd
5. Şeb-i fūrkat şabāḥ-ı ʿ īd olur ʿ uşşāka ey Saʿ dī
Görünse ol meh-i nā-mihribān mānende-i ħurşīd

-12-⁸²

mefʿ ulü fāʿ ilātü mefāʿ ilü fāʿ ilün

1. Āyā ki neşvemüz mey-i pür-şūrdan mıdur
Yā çeşm-i mest ü ğamze-i maḥmūrdan mıdur
2. Ħurşīd-i ʿ aşk vāşıta-i sūziş eylemiş
Bilmem ol āfetūñ teni billūrdan mıdur
3. Olmaz mı zīb-i hāle-i āğūşumuz ʿ aceb
Her dem nezzāremüz o mehe dūrdan mıdur
4. Geldükce dilde zaḥm-ı ğama çāre-sāz olur
Peykān-ı tīri merhem-i kāfūrdan mıdur
5. Saʿ dī o şūḥ bilmedi miḳdār-ı ħüsnini
Āyīnesi ʿ aceb dil-i meksūrdan mıdur

-13 -

mefāʿ ilün mefāʿ ilün mefāʿ ilün mefāʿ ilün

1. Ğurūr-ı ħüsn ile ol pādişehden gitdi nāzişler
Nice demdür ki erbāb-ı niyāza yoḳ nevāzişler

⁸² 10. A: -Ü.

⁸³ 13. A.10b. Ü.10a.

2. Nesīm-i āhumuzdan ol nihāl-i nāze meyl etse
Resīde olsa dāmān-ı ümīde dest-i h̄āhişler
3. Olursa muztarib naqd-i revānlar kīse-i tende
Anuñ kim kāle-i h̄üsnünde vardır bu nümāyişler
4. Taḥammül eylemezler tāb-ı ‘aşka şem‘ ü pervāne⁸⁴
Anınçündür gece meclisde süzişler güdāzişler
5. Şadākat var mıdur‘ aşkında Sa‘ dī’ nūñ diyü cānā
Cefālarla teğāfüllerle etdüñ āzmāyişler

-14 -

mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

1. Ne mekr-i zülf-i pür-ḥamdan ne te’şir-i nigehdendür
Beni ser-mest-i sevdā eylemek çeşm-i siyehdendür
2. Rikāb-ı naḥveti dest-i tazallüm görmemiş gitmiş
Benüm şekvem semend-i ‘işvede pādişehdendür⁸⁶
3. Ḥayāl-i reh-güzār-ı yarı sormam çeşm-i fikrümnden
Cilā-yı dīde-i iḳbālümüz ol ḥāk-i rehdendür
4. Rūḥ u pişānī-i cānāna baḥş-ı nūr eder dehre
Dem-ā-dem rüşeni-i çarḫı şanmañ mihr ü mehdendür

⁸⁴ 4. tāb-ı ‘aşka : tāb-ı h̄üsne Ü.

⁸⁵ 14 A.10b. Ü.10a.

⁸⁶ 2. pādişehdendür : bir pādişehdendür Ü.

-15 -

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

1. Sâkıyâ bâde mi destüñdeki güldeste midür
Gülbün üzre dehenüñ ğonce-i nev-reste midür
2. Tarfi destâr ki piçide olur vaqt-i bahâr
Zülfüñe sünbül-i ter ' aşık-ı dil-beste midür
3. Reh-rev-i vâdî-i hayrânî-i ' aşkum bilemem
Revişüm şimdi şitâb üzre mi âheste midür
4. Kaşd eder ' âleme şemşîr-i tegâfûl der-kef
Çeşm-i mestüñ ' acaba zinde midür haste midür
5. Sa' dî-i zâruña ey şâh-ı serîr-i ' işve
Bu kadar cevri ü sitem şânuña şâyeste midür

-16 -

mef' ülü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün

1. Zîr-i niṭâk dilbere hançer-i ḥalîdedür
Güyâ ḥadeng-i ğamzelerinden remîdedür
2. Ser-şafha-i cemâl-i dil-ârâda ebrüvân
Dest-i debîr-i şun' -ı Ḥüdâ'dan keşîdedür

⁸⁷ 15. A.11a. Ü.10a.

⁸⁸ 16. A11a. Ü. 10b.

3. Yokdur peyām-ı vuşlatına i' timādumuz
Zirā bu ana dek haber-i nāşinidedür

4. Āzürde etmesin anı tāb-ı çerāğ-ı āh
Ol nāzenin-i hüsn ü bahā nev-residedür

5. Sa' dī ruḥunda ḥāl-i siyāhı o āfetün⁸⁹
Bir noḡtadır ki kilik-i ḳazādan çekidedür

-17 -

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

1. Reh-i emelde gönül emn ile ḥaṭar iledür
Şafā-yı sāğar-ı şahbā ile keder iledür

2. Gönül ya müjde-i vuşlat yaḥūd peyām-ı firāk
Nesim-i şubḥ ile elbette bir haber iledür

3. O seng-dil n'ola nerm olsa saña ey dil-i zār
Dem-i seḫerde olan āh ile eşer iledür

4. Ḥulūş-ı ' aşḳ ile çeşmüm hemişe giryāndur
Şarāb-ı nāb ile meclisde giryeler iledür

5. ' Aceb mi bülbül-i dil Sa' diyā fiğān etse
Raḳīb-i ḫār ile her dem o verd-i ter iledür

⁸⁹ 5. o : ol Ü.

⁹⁰ 17 A.11a. Ü.10b.

6. Āzürde etmesün anı t̄ab-ı çerāġ-ı āh
Ol ŧem^ç -i bezm-i ħüsn ü bahā nūr iledür⁹¹

-18 -

mef^ç ūlū mefā^ç ilū mefā^ç ilū fa^ç ūlūn

1. Tā ħüsn-i ruĥuñ ^ç āleme t̄abendelik eyler
Zülfüñ de aña ^ç āşıġ-ı efgendelik eyler
2. Sen ol ŧeh-i ħübān-ı cihānsın ki derüñde
Her pādīŧeh-i ħüsn ü bahā bendelik eyler
3. Bülbül heves-i rüyuñ ile bezm-i çemende
^ç İŧret-gede-i gülŧene ħ^ç ānendelik eyler
4. Ben bezl ederüm naġd-i niyāzı aña ammā
Ol ^ç işve-fürüşum baña nāzendelik eyler⁹³
5. Sa^ç dī gibi üftādelerüñ bīm-i nigehten
Ser-tā-be-ġadem tenleri lerzendelik eyler

-19 -

mefā^ç ilün fe^ç ilātün mefā^ç ilün fe^ç ilün

1. Bahār-ı vaŧla bedel hicr-i bī-emān mı gelür
Fuŧül-i ^ç ālem ^ç aşġında hep ħazān mı gelür

⁹¹ 6. A: - Ü.

⁹² 18. A 11b. Ü.10b.

⁹³ eyler A: -Ü.

⁹⁴ 19 A.11b. Ü.10b.

2. Nedür bu hıffet ile giryeñ ey dil-i ser-mest
Hümâr-ı rıtl-ı maḥabbet saña giryân mı gelür
3. Görüñdi ḥâtem-i la' l-i lebi tebessüm ile
‘Arūs-ı hüsne ‘aceb ğaybdan nişân mı gelür
4. Hemîşe ğuşına yeksândur ol şeh-i ḥüsñüñ
Sürüd-ı şevk mi feryâd-ı el-amân mı gelür
5. Rehinde başt-ı kumâş-ı niyâz eder Sa‘ dî
Semend-i nâz ile ol şâh-ı dîl-sitân mı gelür

-20 -

fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilün

1. Neşve-baḥş-ı dil ü cân gerçi leb-i şâfidür
Beni mest eylemeye bir nîm-nigeh kâfidür
2. Maḥrem-i bezm-i vişâle yaraşur cām-ı neşât
Haste-i fūrķate zehrâbe-i ğam şâfidür
3. Sevk-i ğamda beni bî-gevher-i eşk-i ter eden⁹⁶
Dem-be-dem dîde-i ğam dîdemüñ isrâfidür
4. Kalsa göñlüm n’ola pîrâmen-i ruḥsârında
Bülbülüñ cây-gehi gülşenüñ etrâfidür

⁹⁵ 20 A. 11b. Ü.11a.

⁹⁶ 3. ğamla: ğamda Ü. / eşk-i ter eden: ek eden Ü. // dîdemüñ: dîdenüñ Ü.

5. ʿ Āşık āzāde olur bend-i ʿābādān Saʿ dī
Cism-i zerd ehl-i ʿāmuñ aṭlas-ı zer-bāfidur⁹⁷

-21 -

mefāʿ ilün mefāʿ ilün mefāʿ ilün mefāʿ ilün

1. Benüm giryān olan ʿeşmüm muḥabbet ʿeşme-sārıdur
N’ola vermezse faşl-ı ʿādili hep böyle cārīdür
2. Göñül bir nev-civānuñ mest-i cām-ı ʿaşkı olmışdur⁹⁹
Kıyās etmek fiğān ü āh u zārum iḥtiyārīdür
3. Nümāyān oldı mir’āt-ı dilümde şūret-i ʿaşkuñ
Derūnum jeng-i nāmūs-ı cihāndan şimdi ʿārīdür
4. Bahār-ı ʿāmda buldum perveriş feyz-i maḥabbetle
Vücūd-ı dāğ-dārum bāğ-ı ḥasret-i lālezārumdur
5. Berāberdür ser-ā-pā Saʿ diyā hep rütbe-i ʿuşşāk¹⁰⁰
Firāk-ı vaşl-ı dilber cümle emr-i iʿtibārīdür.

-22-¹⁰¹

mefʿ ulü fāʿ ilātü mefāʿ ilü fāʿ ilün

1. Dil fikr-i ebrūvānını ṭāḳat-şiken bilür
Zūr-ı kemān-ı ʿaşkıyı yārīñ çeken bilür

⁹⁷ 5. ehl-i ʿāmuñ: ehl-i dilün Ü.

⁹⁸ 21 A. 11b. Ü.11a.

⁹⁹ 2. nev-civānuñ: cüvānuñ Ü.

¹⁰⁰ 5. ser-pā Saʿ diyā: Saʿ diyā ser-ā-pā Ü.

¹⁰¹ 20. A: -Ü.

2. Etmez leb-i fütâde seni destine mehek
Ġāyet ‘ayâr-ı ħüsnini ol sîm-ten bilür
3. Risto-yı ‘aqlı ‘acz ile dem-beste eylemiş
Bilmem nigâh-ı nâzı o şūhuñ ne fen bilür
4. Nevmîd olur mı neyl-i şebistân-ı vaşldan
Ol dil ki şem‘-i āhımı pertev-fiken bilür
5. Mānend-i kilik-i zaĥm-ĥūr rûzgār olur
Sa‘ dî o bî-vücûd ki resm-i sūĥan bilür

-23 -

mefā‘îlün mefā‘îlün mefā‘îlün mefā‘îlün

1. Ĥalâş-ı bend-i ‘aşĥ-ı yâra furşat-bîn olan kimdür
Rehâ ümîd-i dām-ı zülf-i müşk-āġîn olan kimdür
2. Kemân-ı ebrûvânın eylemiş derkâr o şeh bilmem
Nişân-ı zaĥm-ı tîr-i ġamze-i pür-kîn olan kimdür
3. Hemân herkes ħarîb-i bûy-ı ġaflet olmada yoĥsa
Ĥaĥîĥatde bu bâġ-ı köhnedden gül-ĥîn olan kimdür
4. Ne ĥâlî fitnedden ĥâlî ne zülf-i ħayd-ı şefĥatde
Dil-i mazlûma eyâ dād içün ta‘yîn olan kimdür¹⁰³

¹⁰² 23 A.12a. Ü.11a.

¹⁰³ 4.kimdür A: -Ü.

5. Görüp hüsni-i edâsın midhat-ı hüsniünde Sa' dî'nüñ
Sen inşâf eyle ğayri lâyıķ-ı taḥsîn olan kimdür

-24 -

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1. Āşıkā cānāne la' l-i dil-niṣîn gösterür
Naķş için ser-şafḥa-i cāna nigînin gösterür
2. Lâle-i pür-ḥūna ey gül bir nigāh-ı ğayret et¹⁰⁵
' Āşıkūñ dāĝ-ı dil-i zār u ḥazînin gösterür
3. Lücce-i dil olmasun mı mevc-ḥîz-i izṭrâb
Ol dūr-i yektâ baña çîn-i cebînin gösterür
4. Dil beyân etdükce gāhî mâcerâsın ol şehe
Eşkini seyl-âb eder âh u enînin gösterür
5. Ba' îṣ-i sevdâ-yı Sa' dî'den ederlerse su 'âl
Kâkül-i pür-çîn-i yâr-ı nâzenînin gösterür

-25 -

mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

1. Tekellümünde mi ' âlem leb-i terinde midür
Şafâ meyinde midür yoḥsa sāĝarında midür

¹⁰⁴ 24 A.12a. Ü. 11a.

¹⁰⁵ 2. pür-ḥūna: gül-gūna Ü.

¹⁰⁶ 25 A. 12b. Ü. 11b.

2. Muķīm-i kūy degül gülşeni mekân etmiş
Maķāmı bülbül-i zāruñ meger yerinde midür
3. Meşām-ı cānuma bŷy-ı vefā gelür āyā
Dil-i sitem-zede zŷlf-i mu‘ anberinde midür
4. Fütāde dillere hep zaķmı ğamzedür kārı
Ol āfetŷñ keremi tīĝ-i ħaņçerinde midür
5. Gönŷl dedŷkleri āşŷfte Sa‘ diyā bilmem
‘ Aceb ruķunda mı zŷlfünde mi berinde midür

-26 -

mefā‘ ilŷn fe‘ ilātŷn mefā‘ ilŷn fe‘ ilŷn

1. Nŷhŷfte ŷevķa sebep ħande-i dehānuñdur
Şafā-yı cānum ise la‘ l-i dil-sitānuñdur
2. Hilāl gibi vŷcŷdum felekde oldu nizār
Beni bu ħāle ķoyan meyl-i ebrŷvānuñdur
3. Eden ħayālŷmi āşŷfte cismŷmi bārīk
Hevā-yı zŷlfŷñ ile ħ‘āhiş-i miyānuñdur
4. Ĥadeng-i ğamzeñi ketm etme ey kemān-ebrŷ¹⁰⁸
Hemīşe sīne-i ‘ āşık senŷñ nişānuñdur

¹⁰⁷ 26 A.12b. Ū. 11b.

¹⁰⁸ 4. ketm etme Ū: ketm ey

5. Rehûnde Sa' dî-i ser-meste iltifât eyle
Ki lâyıķ-ı nıgeh-i çeşm-i nükte-dânuñdur

-27-¹⁰⁹

mef' ülü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün

1. Fıkr-i ruķ ile çeşm-i terüm gülsitânlanur
Her dem sirişk-i dîdede cuy revânlanur
2. Ol âfitâb-ı hüsne bu kevn cilvegâh olup
Sinem felekde şimdi benüm âsmânlanur
3. Müjgân-ı tîr ü ğamzesi şemşîr-i nâzdur
Ebrü-yı dil-keşi o cevânuñ kemânlanur
4. Gönülde tâ ki mihrin o mâhuñ nihân eyler
Râz-ı derün-ı ' aşık-ı şeydâ ' ayânlanur
5. Âdem esîr-i dâne-i hâl-i ' izâridur
Sa' dî fezâ-yı kûyu o şûhuñ hubânlanur

-28-¹¹⁰

mef' ülü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün

1. Fıkr-i ruķ ile çeşm-i terüm gülsitânlaruz
Her dem sirişk-i dîdede cuy-ı revânlaruz
2. Ol âfitâb-ı hâste bugün cilvegâh olup
Sinem felekde şimdi benüm âsumânlaruz

¹⁰⁹ Ü. 11b :-A.

¹¹⁰ Ü: -A

3. Müjgānı tir ü ğamzesi şimşīr-i nāzdur
Ebrū-yı dil-keşi o cevānuñ kemānlaruz
4. Gönlünde tā ki mihrin o māhuñ nihān ile
Rāz-ı derūn-ı ʿāşık-ı şeydā ʿayānlaruz
5. ... esīr-i dāne-i hāl-i ʿzārıdur
Saʿ dī fezā-yı gūm-ı o şūhuñ canānlaruz

-29 -

mefāʿ ilün mefāʿ ilün mefāʿ ilün mefāʿ ilün

1. Dile yārın dem-i hecriñ teʿemmül hayli müşkildür
Hezār-ı zāra zīrā hasret-i gül hayli müşküldür
2. Nigāh-ı germ edersin mihr-i rüy-ı yāra bilmezsin
Fürüg-ı hüsnine tāb u taḥammül hayli müşküldür
3. Teraqqīde dem-ā-dem h̄āhiş-i teşrīf-i yār ammā
O şāha bezm-i ʿuşşāka tenezzül hayli müşküldür
4. Yine pā-beste oldum nāgehān bir dām-ı sevdāya
Dil-i āzāde serde kayd-ı kākül hayli müşküldür
5. Meded luḫf eylesün tīr-i nigāhın ol kemān ebrū
Gönülde Saʿ diyā zaḫm-ı teġāfül hayli müşküldür

¹¹¹ 29 A. 12b. Ü.11b.

-30 -

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. İçüp hūn-ı dili ol ğamzeler hayli dem etmişler

İki mestāne-i ālüfte-meşreb ' ālim etmişler

2. Dil-figārān-ı mihnet hāzır etsün gerden-i cānı

Cefā-cūlar kemend-i turrayı ham-der-ham etmişler¹¹³

3. N'ola zīb-i gül-i dāğ olsa şimdi şebnem-i eşküm

' Adūlar tab-ı mülden rüy-ı yarı pür-nem etmişler

13a

4. Sezādur ' āşıkuñ memhūr ise menşūr-ı ikbāli

Şehan-ı mülk-i ' aşka la' l-i lebinden hātem etmişler

5. Figāna başlayup ' uşşāk-ı Sa' dī evc-i kūyuñda

Hezār-ı hoş-nevā-yı gülistānı ebkem etmişler

-31-¹¹⁴

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

1. Çeşm-i mestūñ tā mey-i efsūn ile ālūdedür

Zahm-ı şemşir-i nigāhuñ hūn ile ālūdedür

2. Hāset-i la' l-i lebüñden rīze-i elmās-ı ğam

Zahm-ı nāsūr-ı dil-i maḥzūn ile ālūdedür

3. Şāf-dil elbette mā' ildür küşād-ı cebheye

Cüy-ı dil-cū dā' imā hāmūm ile ālūdedür

¹¹² 30 A 12b. Ü. 12a.

¹¹³ 2. turre-i ham ham: turreyi ham-der-ham Ü.

¹¹⁴ Ü:- A.

-32 -

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

1. Vezân oldıkça gülzâra şabâ kim güller açmışdur
O şūhuñ vaşf-ı rūyuñda hezârân defter açmışdur¹¹⁶
2. Dil-i zâruñ der-i gencîne-i bahtı küşâd olmuş
Giribânın yine meclisde ol simin-ber açmışdur
3. N'ola ten çāk çāk olsa güller şerha-nāk olsa
O şāhuñ ğamze-i Rüstem-neberdi çok yer açmışdur¹¹⁷
4. O naḥl-ı bāğ-ı haclet şevke gelmiş bezm-i şahbâda
Meger gül ğonca-i şermin bir iki sāğar açmışdur¹¹⁸
5. Dimâğ-ı ḥâtırâ büy-ı terehhüm geldi zülfünden
O şūha Sa' diyâ derdin dil-i ğam-perver açmışdur

-33 -

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

1. Ḥançerin zīb-i niṭāk etse o mäh-ı enver
Burc-ı mähîye döner gird-i miyânında kemer
2. Kemer ü ḥançeri sevdāsına düşmem kaç' â
Baña ebrūsı kemer ğamzesi besdür ḥançer

¹¹⁵ 32 A 13a. Ü. 12a.

¹¹⁶ 1. açmışdur A: -Ü

¹¹⁷ 3. . açmışdur A: -Ü

¹¹⁸ 4. . açmışdur A: -Ü

¹¹⁹ 33. A. 13a. Ü. 12b.

3. H̄ançer-i zer-keşine baĸ o büt-i s̄im̄in̄
Beñzer ol āya kemerden ede hemvāre gūzer

4. P̄iç ü tāba dūşürür ‘āşıkı fikr-i kemeri¹²⁰
Heves-i h̄ançeri h̄od dilleri şad çāk eyler

5. Oldı Sa‘ dī ĸalemüm z̄ib-i miyān-ı ma‘ nī
Kemer ü h̄ançeri vaşfiyla bulaldan z̄iver

-34¹²¹-

fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

1. Şu h̄ulk-ı ĸamze h̄ün-r̄iz-i cihānḡir iledür
Z̄abt-ı iĸl̄im-i melāhat daĸi şemş̄ir iledür

2. Olsa ebrūları peyveste n’ola ser der-p̄iş
K̄işver-i h̄üsne amān vaĸt-ı tedb̄ir iledür

3. Dem-i şub̄h ile bulur ĸadr-i bülend̄i h̄ürş̄id
Rif‘ at-ı rütbe-i h̄übı nefes-i p̄ir iledür

4. Sa‘ diyā her ne ĸadar olmasa muĸtāc-ı libās
Şāhid-i nazma nümāyiş yine ta‘ b̄ir iledür

-35-¹²²

1. Gelse h̄irāma nāz ile ol büt-i ‘işvekārumuz
H̄āk-i reh-i niyāz olur t̄āĸatumuz ĸarārumuz

¹²⁰ 4. ‘āşıkı : ādemi Ü.

¹²¹ A 13a.: -Ü.

¹²² Ü 13a. :-A.

2. Merhem-i dürc-i la' l ile dâ' iye-i şifâdadur
Zahm-ı ten-i nizârumuz dâğ-ı dil-figârumuz
3. Nerm edemez mi ' âkıbet hâtır-ı âheninini
Sûz-ı derûnda olan âh u enîn ü zârumuz
4. Gerçi nuğûd-ı eşkümüz sîr-i metâ' -ı hüsne
Sûğ-ı gamında hâşılı sūd eder oldı kârumuz
5. ' Aşk ile çehre-sây olup hâk-i derin zer eyledük
Bildî o sîm-ten hele mertebe-i ' ayârumuz
6. Fülk-i ümîdümüz gelir sâhil-i baır-i vuşlata
Bahtımıza müsâ' id eylese rûzgârumuz
7. Bülbülünü bilir o gül Sa' dî-i zâra meyl eder
Gülşene kûyına daı varsa hezârimiz

-36-¹²³

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1. Kays-ı şahrâ-yı ümîdüz ârzü kaydındayız
Ol ğazâl-ı deşt-i hüsni hasb-cû kaydındayız
2. Mâ' il-i la' l-i lebûñ müştâğ-ı bûs-ı destüñüz
Şanma ey sâķî bizi câm u sebû kaydındayız
3. Bûy-ı sevdâ añlasa lâyıkdur meşâm-ı hâtırı
Hayli demlerdür ki zülf-i müşk-bû kaydındayız

¹²³ Ü 13a. :-A.

4. Nevbahār-ı aşkda cūy oldı eşk-i dīdemüz
Biz dahı endīšemizde āb-ı rū kaydındayız
5. Nā'ıl-i luḫf-ı ḫitābı olmada Sa' dī raḫīb
Biz dehān-ı ḡıybetinden ḡüft ü ḡū kaydındayız

-37-¹²⁴

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

1. Bezm-i şafāda muntazır-ı naḫl-i ḡabḡabuz
Keyf-i şarāb-ı la' l-i leb ile leb-ā-lebiz
2. Yeksān gelür şarāb ile ḫūn-ı ciger bize
Meyḫāne-i fenāda ' aceb ṭurfe-meşrebiz
3. Zerd olsa cismimüz n'ola te'şīr-i ' aşk ile
Zīrā kitāb-ı ḫasrete cild-i müzehhebiz
4. Muḫtāc-ı nūr-ı meş' ale-i ḫüsn olanlarız
Deşt-i hevesde ḫayret ile reh-rev-i şebiz
5. Mey eşk-i dīde nāle-i ney āh u zārımız
Sa' dī cihān-ı ' aşkda bezm-i mürettebiz

¹²⁴ Ü 13a. :-A.

-38-¹²⁵

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn

1. Biz dāğdār-ı sīneye külhan diyenleriz
Pür-süz-ı 'aşk olan dile külhan diyenleriz
2. Dest-i sitemle çāk-ı girībāna mā'iliz
Ser-tā-be pāy cāmeye dāmen diyenleriz
3. Rūḥ-ı revānumuz bizim ol nev ḥırāmdur
Cisme ḳabā vü cānumuza ten diyenleriz
4. Medhūş-ı şevḳ olup ten-i lāğarla mey gibi
Biz rāz-ı 'aşkı nāle ederken diyenleriz
5. Sa' dī metā' -ı vuşlatı sūd eylemez bize
Her bir zebān 'aşkına bir fen diyenlerüz

-39-¹²⁶

(mükerrerdür)

mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn

1. İçüp ḥūn-ı dili ol ğamzeler ḥayli dem etmişler
İki mestāne-i ālüfte-meşreb 'ālim etmişler
2. Sezādur 'āşıḳuñ memhūr ise menşūr-ı iḳbāli
Şehan-ı mülk-i 'aşқа la' l-i lebden ḥatem etmişler

¹²⁵ Ü 13a. :-A.

¹²⁶ A 12b. : -Ü.

3. Fiğāna başlayup ʿ uşşāḳ-ı Saʿ di evc-i kūyuñda
Hezār-ı hoş-nevā-yı gülistān ebkem etmişler

-40-¹²⁷

mefʿ ülü fāʿ ilätü mefāʿ ilü fʿ ilün

1. Tāc-ı serini ehl-i dilüñ rev-rāh eder
Aldanma mekr-i çarḫ-ı kebūda külāh eder
2. Bīdār olursa dīde gibi ʿ aceb midür
Bir dil ki çīn-i kākülini ḫʿābgāh eder
3. Gördüm semenle sünbül şandum ki ol peri
ʿ Arz-ı beyānın meger zem ü zülf-i siyāh eder
4. Pā-māl-ı cilvesi o bütüñ ol felekde kim
Mānend-i sāye mihr ü meh-i ḫāk-rāh eder
5. Dil-beste olma hırmen-i iḳbāle Saʿ diyā
Muʿ tād-ı rüzgārı bilürsün tebāh eder

-41 -

feʿ ilätün feʿ ilätün feʿ ilätün feʿ ilün

1. Her ne dem kākül-i ruḫsāresine ḫāʿil olur
Ruh-ı pür-tābına bir nīm-i nigh ḫāʿil olur
2. Mihr-i ʿ uşşāḳda noḫşān u tamāmı añlar
O meh-i evc-i melāḫat ne ʿ aceb kāmil olur¹²⁹

¹²⁷ A 13b. :-Ü.

¹²⁸ 41 A 13b. Ü.12b.

3. Geşt-i dil bāğçe-i sīne ne hoş yerlerdür
Tuğm-ı ğam nağl-i elem bār-ı sitem hāşıl olur¹³⁰
4. Görse de rūyuñı ter-i dūr yine çeşm-i ‘uşşāk
Mihr ile şanma bizim şebnemümüz zā’ıl olur
5. Sa‘ diyā cūy gibi tab‘-ı hātır-ı mestāne-revş
Görse bir serv-i ser-efrāzı hemān mā’ıl olur

-42 -

mefā‘ ilün fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün

1. N’ola desem o gülün hüsni bāğı âteşdür
Ki zülfü dūd-ı siyehdür yañağı âteşdür
2. ‘ Aceb mi zīb-i derūnum olursa şu‘ le-i āh
Ki künc-i derd-i ğamuñ şeb-çerāğı âteşdür
3. O şem‘-i ‘ işveye pervāneyüm ki ‘ aşığına
Hevā-yı vuşlatı âteş ferāğı âteşdür
4. Hıyāl-i ‘ anber-i hālin buğūr ederse n’ola
Ki ‘ aşıkuñ dil-i muhtel dimāğı âteşdür
5. Şerāre-riz ede gör dūd-ı āhı ey Sa‘ dī
Ki tığ-i ehl-i ğamuñ cümle dāğı âteşdür

¹²⁹2. ta‘ accüb: ne ‘ aceb Ü.

¹³⁰3. nağl-i elem bār-ı sitem: nağl-i emel-bār-ı elem Ü.

¹³¹42 A 13b. Ü.12a.

-43 -

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. O pür-çin ebrūvān kim aña dillerde kemān derler
H̄adeng-i ğamzesinden k̄ahramānlar el-amān derler
2. Gül-endāmum yine bir bülbulün h̄unın mı nüş etdi
Görenler āl āl olmuş o verdi dil-sitān dirler
3. ' İzār-ı yāre baķduķca n'ola k̄ān yutsa ' āşıklar
Yaraşmaz nüş meysiz buña seyr-i gülsitān derler¹³³
4. Tenin üftādeler h̄āk eylesün rāh-ı muḥabbetde
H̄irām-ı nāza āġāz etmiş ol naḥl-ı revān derler¹³⁴
5. Hemān naķd-i niyāzı Sa' diyā ' uşşak bezl etsün
Metā' -ı nāzına ol naḥvet-fürüşün rāygān derler

-44-¹³⁵

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

1. Gönül mülāḥaza-i ebrūvāndan ayrılamaz
O reh-neverd-i muḥabbet kemāndan ayrılamaz
2. Hemişe dil n'ola fikr-i kenār-ı yār etse
Ġarīķ-i lücce-i ğamdur miyāndan ayrılamaz

¹³² 43 A 13b. Ü. 12b.

¹³³ 3. dirler A: -Ü.

¹³⁴ 4. dirler A: -Ü.

¹³⁵ Ü 13b. :-A.

3. Hevā-yı mihr-i ruḥu eşkümi gül-āb edeli
Göñül o ṭurrası ʿ anber-feşāndan ayrılamaz
4. Ne deñlü ṭūṭī-i dil-i telḥ-kām olsa
O āyine ruḥ-ı şīrīn-dehāndan ayrılamaz
5. ʿ Aceb mi ḥāme-i Saʿ dī olursa gevher-rīz
Müdām-ı midḥat-i laʿ l-i bütāndan ayrılamaz

-45¹³⁶-

mefʿ ulü fāʿ ilātü mefāʿ ilü fāʿ ilün

1. Bülbül gibi ḳafes ise de āşiyānemüz
Şevḳ-i gül-ruḥuyla kesilmez terānemüz
2. Feryād-ı cūy-bār-ı dil eşk-i dīdeden
İḳlīm-i hiecre çekdi bizi āb u dānemüz
3. Helvā-yı şekkerīn lebūñ tez bulurđı dil
Yār ile olmasa şeker-āb-ı miyānemüz
4. Mānend-i cām olmaz idüḳ böyle bī-ḳarār
Sergeşte etmese bizi devr-i zamānemüz
5. Saʿ dī hevā-yı ʿ aşḳımızı eyledi füzün
Delvī -i nevde bu ḡazel-i ʿ aşḳānemüz

¹³⁶ Ü 13b. :-A.

-46-¹³⁷

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

1. Ne seyr-i bāğ ne şahbā-yı ğamzedā biliriz
İzār-ı yārı görüp la' l-i dil-rübā biliriz
2. Nevāziş-i lebüñ olmazuz fer-i naķībesi
Cefā-yı kākül-i pür-çini der-ķazā biliriz
3. Teğāfül eylesin teg o mest-i cām-ı ğurūr
Cefā vü cevır ü sitem itmesin vefā biliriz
4. Görünse de o perī āh u nāle eylemeden
Ne ğüft ü ğū ne temennā ne ğod recā biliriz
5. ' Aceb mi olsa ğoş-āyende nazmuma Sa' dīyā
Sencide luřf-ı tenāsüb bulup edā biliriz

-47-¹³⁸

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

1. Bī-dimāğız ğam-ı fūrķat yetişür meşğalemüz
Heves-i salşanat-ı vuşlata yoķ ğavşālamuz
2. Ceres-i nālemüz etmekde temennā-yı vişāl
Ēuşe-i menzil-i hicrān olalı merğalemüz

¹³⁷ Ü 13b. :-A.

¹³⁸ Ü 13b. :-A.

3. Merḥamet eylemedüñ ‘âlemi ber-bād etdüñ
Âhumuz nâle vü efgânlarımız velvelemüz

4. Lerze-nāk olsa n’ola tenleri üftâdelerüñ
Sâkin-i sâḥa-i ‘aşkuz bulunur zelzelemüz

5. Sa‘ diyâ nüshâ-i rüyuñda dolaşduḡ zülfe
‘Uḡdedâr olmada gitdükce bizim mes’elemüz

-48-

(Aradaki sayfa eksik)

fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilün

1. Sa‘ diyâ nüshâ-i rüyında tolaşduḡ zülfe
‘Uḡdedâr olmada gitdükce bizim mes’elemüz

-49 -

mef’ ülü mefâ‘ ilü mefâ‘ ilü fa‘ ülün

1. Hâk olsa tenüm dergehüñe bād götürmez
Ammâ bu firâḡı dil-i nâ-şâd götürmez

2. Geh zülfüne bend etmede geh mûy-ı miyânı
Yanında o şeh bendesin âzâd götürmez

3. Dil-i faḡteveş eylesesün nâle bî-câ¹⁴⁰
Nâzındadır ol ḡâmeti şimşâd götürmez

¹³⁹ 49. A 14a. Ü.14a.

¹⁴⁰ bî-câ: ederse Ü.

4. Teklîf-i terehhüm edemem ğamzeye zîrâ
Çeşm-i siyeh-i ma' reke mu' tâd götürmez¹⁴¹

5. Sa' dî o mehûñ meclis-i aġyâra tulu'un
Tab' umda olan ġayret-i hem-zâd götürür¹⁴²

-50-

mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

1. Kâlırsa böyle eger sūzîş-i nevâlarumuz
Hicâz eder yerümüz germî-i hevâlarumuz
2. Ya şerbet-i leb-i dil-keş ya ħubb-ı ħâl-i siyeh
Esîr-i derd-i firâkuz budur devâlarumuz
3. Mey içmezüz ġam-ı ' aşkuñla ülfet etmişken
Ki tâ görünmeye bîġâne âşinâlarumuz
4. Ya ġüft ü ġüy-ı temennâ yaġod niyâz u recâ
Ümîd-i vaşl ile ancak budur edâlarumuz
5. Ne sūd olmayacak Sa' diyâ küşâyîş-i dil
Cihânı tıtsa daġı şî' r-i dil-küşâlarumuz¹⁴⁴

¹⁴¹ 4. A: -Ü.

¹⁴² 5. A: -Ü.

¹⁴³ 50 A.14a. Ü.14a.

¹⁴⁴ 5. daġı Ü: -A.

-51-

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

1. Şevk-i cām-ı la' l-i ruḥ-efzāyı görmüş geçmişiz
Biz şafā-yı sāgar-ı şahbāyı görmüş geçmişiz
2. Şimdi dil āzāde serdūr fikr-i zūlf-i yārdan
Ḥayli demlerdür ki ol sevāyı görmüş geçmişiz¹⁴⁶
3. Hemçü kühsār olmaduk deşt-i hevesde ber-ḳarār
Cūy-bār āsā biz ol şahrāyı görmüş geçmişiz
4. Cāy-gīr-i gülşen-i vaşl olmaduk mānend-i ḥār
Çün şabā ol bāğ-ı ğam-fersāyı görmüş geçmişiz¹⁴⁷
5. Sa' diyā rah-ı sūḥanda çok tekāpū eyleyüp
Nice üstād-ı sūḥan-pirāyı görmüş geçmişiz

-52-¹⁴⁸

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

1. Esīr-i fūrḳat iken vaşl-ı yār ümīd ederüz
Miyān-ı lücce-i ğamda kenār ümīd ederüz
2. Ḥazān-girifte-i hicrān iken riyāz-ı emel
Hevā-yı seyr-i ruḥ ile bahār ümīd ederüz

¹⁴⁵ 51 A.14a. Ü.14a.

¹⁴⁶ 2. sevdāyı Ü: sevāyı / geçmişiz A: -Ü.

¹⁴⁷ 4. geçmişiz A: -Ü.

¹⁴⁸ A 14a. :-Ü.

3. Nihāl-i ḥāhişe piçide oldı şarşar-ı āh
Daḥı bu bāğda biz berg ü bār ümīd ederüz

4. O ğocnenüñ davuşlatına
Mişāl-i bülbül-i şeydā ümīd ederüz

5. Bizi sitem-ḥor-ı aġyār ederken ey Sa‘ dī
O şeh yanında daḥı i‘ tibār ümīd ederüz

-53-¹⁴⁹

mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

1. Hilāl oldı tenüm dilden ḥayāl-i ebrūvān gitmez
Vücūdum müya döndü dīdeden naqş-ı miyān gitmez

2. Tutar mānend-i mihr āfāķı ḥüsn-i ‘ālem-ārāsı
Ne dem gülgeşte gitse ol perī-rüyum nihān gitmez

3. Ḥadeng-i cāy ile sīnemde gūyā bezm-i ḥāş eyler
Qalur geldükce sükkānı o şūḥuñ bir zamān gitmez

4. ‘İzār-ı nāz iken zaḥm-ı nigehten ḥıfz eder gūyā
Zirih-āsā ruḥunda ḥalkā ḥalkā gīsūvān gitmez

5. Tenezzül muḳtezā-yı devlet-i dūnyādur ey Sa‘ dī
Derūnundan hūmānuñ daḥı kim sitem-ḥūñ gitmez

¹⁴⁹ A 14a. :-Ü.

-54-¹⁵⁰

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Olur dil-i şükūh-riz vaşl u fūrkat nīk ü bed bilmez
O bir efsāne ḥān-ı meclis-i ğamdur şaded bilmez
2. Göñül naqş-ı miyānun zīb-i āġuş-ı ḥayāl etmez
Teng-zarf-ı muḥabbet fikr-i bārīk-i ḥired bilmez
3. Ḥaddinūn cevri-i derde merd olan itmez siperdārı
Rızā iqlīmīnūn İskender'i tedbīr-i sed bilmez
4. Dür-i yektāya olmaz sāḥil-āsā devr ü bīġāne
Mişāl-i mevc-i baḥr ol āşinā kim dest-i red bilmez
5. Olan ḥikmet-şinās-ı ḥükm-i necm-i 'aşq ey Sa' di
Olur bālā-nişīn mesned-i ḥayret-i raşad bilmez

-55-

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

1. O bī-vefā yine bīġāne āşinā olmuş
Benüm ümīd-i vefā etdigüm hebā olmuş¹⁵²
2. Bahā-yı la' l-i lebi naqd-i cān vermek için
Bu çārsū-yı muḥabbetde bir nidā olmuş

¹⁵⁰ A. 14a. : -Ü.

¹⁵¹ 55 A. 14b. Ü. 14a.

¹⁵² 1. hevā: hebā Ü.

3. Fiğân-ı 'âşıkı etmez qarîn gūş-ı kabûl
Göñül bir âfet-i devrâna mübtelâ olmuş
4. O mest-i 'işve ki mir'ât-ı sînesin açmış
Küşâd-ı hâtır edüp bâ' iş-i şafâ olmuş
5. Varup tolaşmaz imiş çîn-i zülfe ey Sa' dî
Ne çâre keyf-i muhâbbetde bir hâta olmuş

-56-

mefâ'ilün fe' ilâtün mefâ'ilün fe' ilün

1. O gönce-leb ki daği ser-be-pes-i haclet imiş
Hezâr-ı zârına sermâye-i melâmet imiş
2. Şafâ-yı şüret-i vaşl eylemezmiş anda qarâr
O dil ki âyîne-i jeng-yâb-ı fûrkât imiş
3. Metâ' -ı nâzı ser-â-ser o 'işve-perdâzuñ
Meger nigâh-ı harîdârına 'inâyet imiş¹⁵⁴
4. Vişâl-h'âhı olur dum görünce gamzelerin
Meger ki gūşe-i hicrânına işâret imiş¹⁵⁵
5. Hayâlin etmez imiş âşinâ-yı halvet-i dil
O deñli yâr-ı nihân-ı harîm-i 'ismet imiş

¹⁵³ 56. A.14b. Ü.14b.

¹⁵⁴ 3. nigâr: nigâh Ü.

¹⁵⁵ 4. imiş A: -Ü.

6. Çemende dāmen-i gül zīb-i dest-i hār olmuş
Derūn-ı bülbül ise hārḥār-ı ğayret imiş

7. Tereddüd eyleme hiç ' arz-ı hāle ey Sa' dī
O şeh fütādelere mā 'il-i ' adālet imiş

-57-¹⁵⁶

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

1. Rūy-ı üzre yaraşur zülf-i perişān şaf şaf
Gülşenūñ revnakıdur sünbül ü reyhān şaf şaf

2. Hāller şanma taqup nüṣṣa-i ruḥsāresine
Levh-i ḥüsniinde noḳta oldı nümāyān şaf şaf

3. Rūz-ı vaşlına hücūmuñ gören üftādelerūñ
Dem-i ' id oldı diyü gitmede ḳurbān şaf şaf

4. Şevḳ-i cām-ı leb ü esrār-ı haṭ ile yāruñ
Reh-güzārında ṭurur mest ile ḥayrān şaf şaf

5. Seyre mi çıḳdı o şehbāz ' aceb ey Şa' dī
Her dıraḥt üzre fiġān etmede mürġān şaf şaf

¹⁵⁶ Ü 14b. :-A

-58-¹⁵⁷

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

1. Bülbül-i merdüm nevâyum gülşen olmuş olmamış
Nev-bahâr-ı vaşlatı şevk-efken olmuş olmamış
2. 'Azm-i vādî-i tecerrüd eyleyen yeksân bilür
Her giyâh-ı huşk hâr-ı dâmen olmuş olmamış
3. Mürg-i dil bend-i kemend-i zülfdan bulmaz rehâ
Zîr-i tâk-ı ebruvânuñ me'men olmuş olmamış
4. Encümen zîb-i şeb-i gam şu'le-i âhum yeter
Şem'-i mehle bezm-i 'âlem rûşen olmuş olmamış
5. Sa' diyâ germâbe-i çeşmümde vardur âb u tâb
Sûz-ı hicr ile derûnum külhan olmuş olmamış

-59-

mefâ' ilün fe' ilātün mefâ' ilün fe' ilün

1. Lebinde hâlini dil gâ'ibâne ister imiş
O mürğ-i lâne-i endîşe dâne ister imiş
2. Göñül ya dâğıñı ya zaḥm-ı tîrini göster
O şeh esîr-i gamından nişâne ister imiş

¹⁵⁷ 41. A 14b.: -Ü.

¹⁵⁸ 59 A.15a. Ü.14b.

3. Hādeng-i ğamzeye t̄ir-i nigāha mā' il olup
Helāke 'āşıķ-ı şeydā bahāne ister imiş
4. Metā' -ı vuşlat-ı cānāne müşteri olana
Sirişkümez gibi vāfir-i hizāne ister imiş
5. Felekde meh daħi mihr ile olmuş āvāre
O mihr-i hüsne gezüp hāne hāne ister imiş
6. Varınca menzil-i Kaysa reh-i melāmetde¹⁵⁹
Semend-i dil daħı çok tāziyāne ister imiş¹⁶⁰
7. Hikāyet eyle āna ser-güzeştün ey Sa' dī
O tıfl-ı mehd-i melāhat fesāne ister imiş

-60-

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Derün-ı dāğdarı kayd-ı kākülde tehi bulduķ
O bāğı lāleden pür-līk sünbülde tehi bulduķ¹⁶²
2. Gören görmüş mey-i şevķ-i şafāyı bezm-i 'ālemde
Bu cām-ı ser-nigūnu şimdi ol mülde tehi bulduķ¹⁶³
3. Ne bir efġān eder dil var ne bir nāzende dil-cū var
Bu gülzār-ı fenāyı bülbül ü gülden tehi bulduķ¹⁶⁴

¹⁵⁹ 6. melāmetde: muħabbetde Ü. / imiş A: -Ü.

¹⁶¹ 60 A.15a. Ü.15a.

¹⁶² 1. līk Ü: -A

¹⁶³ 2. bulduķ A: -Ü.

4. O şeh 'uşşâk ile şulh olmuş ancak 'arşa-i hüsnün
H̄adeng-i ğamzeden t̄ir-i teḡâf̄ulden teh̄i bulduĝ
5. O şũh-ı 'işve-k̄aruñ va' d-i vaşlın etmiş ey Sa' d̄i
Dil-i ħasret-keşi şabr u taħamm̄ulden teh̄i bulduĝ

-61-¹⁶⁵

mef' ūlũ fā' ilātũ mefā' ilũ fā' ilũn

1. Şeydā eden fütādeleri rüy-ı yār imiş
Efzũn̄i-i cünũna sebep nevbahār imiş
2. Peykân-ı t̄ir-i çeşmi ki hep s̄ineden geçer
Ol ğamzeden şikeste dile bergüzār imiş
3. Olduĝ görünce nāme-i dildārı mużtarip
Va' d-i vişāli baĝmamışuz der-kenār imiş
4. Fülk-i üm̄id s̄āhil-i maĝşũdı bulmaĝa
Lāzım olan müsā' ade-i rüzgār imiş
5. Gördüm leţāfetin o nihāl-i melāħat
Bildüm ki m̄ive-ħ'āh-ı vuşlatda bār imiş
6. Rem-gerde oldı bilmedi āhũ-yı dil dir̄iĝ
'Azm-i şikār eden meger ol şeh-süvār imiş

¹⁶⁴ 3. bülbül-i gülden: bülbül ü gülden Ü.

¹⁶⁵ A 15a. :-Ü.

7. Düşdüm ümîd-i mîve-i ihsâna bilmedüm
O naḥl-i tâze berg niyâzumda bâr imiş

8. Esrâr-ı ḥaṭṭ-i la' li ile ḥayretüm bilüp
Sa' dî baña o âyîne-rû pür-ğubâr imiş

-62-

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

1. Gül-i rûyuñ temâşasıyla dil görseydi ḥandânlık
Hevâ-yı sünbül-i zülfüñle çekmezüm perişânlık

2. Tegâfûl tîğini dest-i nigehten etmez efkende
O ḥunî ğamzeñe gelmez mi hiç zâlim peşimânlık

3. Lebüñde baḥş-i rüçḥân eylemiş âb-ı ḥayât ammâ
Bu da' vâ şâbit olmaz etmesün biçâre ḥayvânlık

4. Senüñ mest-i lebüñ meftûn-ı esrâr-ı ḥaṭṭüñ oldum
Degüldür bende bî-hüde bu girîbânlık bu ḥayrânlık

5. Tebessüm eylesün o şeh sen fiğân etdükce ey Sa' dî¹⁶⁷
Güle ḥande münâsibdür hezâr-ı zâra nâlânlık

¹⁶⁶ 62 A. 15a. Ü.15a.

¹⁶⁷ 5. eylesün: itsün Ü.

-63-

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

1. Çeşm-i giryānı dem-i hecrūñde pür-ḥūn eyledük
Eşkümüz endīşe-i la' lūñle mey-gūn eyledük
2. Kaddimüz çeng eyleyüp ney gibi efgān eylerüz
Bezm-i 'aşkuñda gör a şāhum ne kñnūn eyledük
3. Tesliyet virdūñ peyām-ı va' d-ı vaşluñla dile¹⁶⁹
Böyle bir efsāneden ol tıflı memnūn eyledük
4. Dil gezend-i mekr-i sihr ü fitneden āzād iken
'Āķıbet ol ğamze-i fettāna meftūn eyledük
5. Hāset-i rūy-ı cihān-tāb ile Sa' dī āh edüp
Bir şerār-ı kemteri ḥurşīd-i gerdūn eyledük

-64-¹⁷⁰

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

1. Şimdi çekmem minnetin ser-rişte-i cem' iyyetūñ
Mübtelā oldum kemend-i zūlfine bir āfetūñ
2. Yār-ı gül-rīz-i nevāziş dīde-i pür-cūy sirişk
Cān-fezādur mevsimi ḥaķķā bahār-ı vuşlatuñ

¹⁶⁸ 63 A. 15b. Ü.15a.

¹⁶⁹ 3. va' d-ı vaşluñ: va' de vaşluñ

¹⁷⁰ A. 15b.: -Ü.

3. Tā ki zīb-i kāmētüñdür hil^ç at-1 luṭf u^ç itāb
Gūşe-i dāmān-1 dildür cāyı dest-i ḥayretüñ
4. Fūrkatüñde kālīb-1 efsürde dürr-i bezm-i şarāb
Cāy-nişīn gūyā ki ey rūḥ-1 muşavver şoḥbetüñ
5. Ḥaṇçerüñ etmiş ten-i aḡyarı gördüm şerha-nāk
Sīnem oldı çāk çāk zaḥm-1 tīg-i ḡayretüñ
6. Böyle bed-mestāne ḡavḡāyı emel etmezdi dil
Olmasaḡ bed-ḥūşı biz raṭl-1 girān-1 ḡafletüñ
7. Āşikār etdüñ yine Sa^ç dī çerāḡı āhuñı
Vuşlat-1 miḥrāb-1 ebrū olmuş ancaḡ niyetüñ

-65-¹⁷¹

mefā^ç ilün mefā^ç ilün mefā^ç ilün mefā^ç ilün

1. Bütānı eylemiş fermān-ber la^ç l-i dür-bārı
Senüñ teşḥīr-i kevkeb eyleyen çeşm-i füsünkāruñ
2. Göñül bir zırh-1 raḡḡās idi mihrüñ hevāsıyla
Cihān-ārā-yı behcet olmadan ḥurşīd-i ruḥsāruñ
3. Baña nār olmamaḡ mümkün mi şem^ç-i mihr ile^ç ālem
Çerāḡ-efrüz-1 bezm-i ḡayr olurken tāb-1 dīdāruñ

¹⁷¹ A. 15b :-Ü

4. İfâkat-yâb olur mı hastalar derd-i muhabbetden
Tabîb-i nâz iken nabz-ı âşinâ-yı çeşm-i bîmâruñ

5. Zemistân-ı fütürı buldı Sa' dî mevsîm-i tab' uñ
Yine bu nevbahârdan hâlî degül bâğ-ı eş' âruñ

-66-

mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

1. Alursa dil yiridür naqd-i câna la' l-i teruñ
Gedâ-yı kişver-i gam kıymetin bilür güheruñ

2. Ne yâri bezm edebildük ne çarha kâr etdük¹⁷³
Senüñ de bilmezüz ey âh yok mudur eşerüñ

3. O nahl-ı bâğ-ı cefâ hayli ser-firâz olmuş
Hebâya gitmemiş ey dil hele bu giryelerüñ

4. Kudümüñ oldu sebep şevk-i ' andelib-i dile
O gonceden yine ey bād var gibi haberüñ

5. Halâş olur mı gönül Sa' diyâ keş-â-keşden¹⁷⁴
Miyâni üzre göre hiç tábını kemerüñ

¹⁷² 66 A.15b. Ü.15a.

¹⁷³ 2. yâre bezm: yâri nerm Ü.

¹⁷⁴ gönül A: -Ü.

-67-

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

1. Düşer gönül ruḥ-ı cānāna lāledür diyerek
Ḳabūl ederse o gül-çehre jāledür diyerek
2. Ümīd-i sāğar-ı la' lüñle devr eder 'uṣṣāk¹⁷⁶
Müdām-ı ḥ'āhişümüz bir piyāledür diyerek
3. O māh-ı evc-i melāḥat kenāra gelmez mi
Küşāde sağarımız görse hāledür diyerek¹⁷⁷
4. Ne ḥün-ı dil ḳodu üftāde bu ne laḥt-ı ciger
Ġamuñda 'āşık-ı zāra nevāledür diyerek
5. Mişāl-i Sa' dī-i āşüfte düşdü sevdāya
Gönül maḥabbetümüz zülf-i ḥāledür diyerek

-68-

mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fa' ülün

1. Gör meylini ol naḥl-i nev gülşen-i nāzuñ
Memnūnu nice olmayayum bād-ı niyāzuñ
2. Dildādesini maḥrem-i rāzın ki etmez
Āzürdesiyüm ğamze-i bigāne-nevāzuñ

¹⁷⁵ 67 A.16a. Ü.15b.

¹⁷⁶ 2. la' lüñle: la' l ile Ü.

¹⁷⁷ 4. diyerek A: -Ü.

¹⁷⁸ 67 A.16a. Ü.15b.

3. Zülf-i siyeh-i yâr ile sevdâlara düşdüm
 Kıyâdın göreyim bu sefer-i devr ü dırâzuñ¹⁷⁹
4. Şem' -i ruḥ-ı cânāneya pervâne mi olduñ
 Ey ' aşık-ı bî-çâre nedür sūz u güdāzuñ¹⁸⁰
5. Sa' dî göricek cāme-i nāz ile ḥırāmın
 Pā-māliyüm ol serv-ḳad-ı ' işve-tırāzuñ

-69-

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

1. Yarı nerm etmedüñ āhum eşerüñ yok mı senüñ
 Yaḳmaduñ ḥırmen-i çarḥ-ı şererüñ yok mı senüñ¹⁸²
2. Nāle-i bülbül-i dil gülşeni berbād etdi
 Bilmem ey ḡonce-dehanum ḥaberüñ yok mı senüñ
3. Gördüñ aḡyârı sezāvâr-ı nigāh-ı luṭfa
 Ey cefā-cū bize bir nazaruñ yok mı senüñ¹⁸³
4. Cāy-ı āsāyiş edinmek ne ' aceb genc-i ḡamı
 Kūy-ı dilberde ḡöñül yoḡsa yerüñ yok mı senüñ¹⁸⁴
5. Keşf-i rāz et o sitem-pişeye ey Sa' dî-i zār
 Şu' le-i āh-ı dilüñ çeşm-i terüñ yok mı senüñ

¹⁷⁹ 3. bir: bu Ü.

¹⁸⁰ 4. sūz u güdāzuñ: sūz-ı güdāz Ü.

¹⁸¹ 69 A.16a. Ü.15b.

¹⁸² 1. şererüñ: eşerüñ Ü.

¹⁸³ 3. bize de bir Ü: bize bir

¹⁸⁴ 4. yok mı senüñ A: -Ü.

-70-¹⁸⁵

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Tebessümden mi ey nāzük-beden tebhāle-i la' lüñ
Neden āzürde-leb olduñ neden tebhāle-i la' lüñ
2. Sipend-i aḡker-i la' l-i lebüñdür bezm-i ḡüsñüñde
' Aceb mi eylese def' -i fiten tebhāle-i la' lüñ
3. Ḥabāb-ı āb-ı ḡayvānuñ derūnuñ çāk çāk etmiş
Neşāḡ-efken revān-baḡşā-yı ten tebhāle-i la' lüñ
4. Dil-i ḡünin-i ' aşık āb olup la' lüñden ḡalmışdur
Deḡil pīrāye-i genc-i dehen tebhāle-i la' lüñ
5. Ney-i kıl-k-i şeker remz-i beyān olsun mı Sa' dīnün
Ḥumāş-ı nokḡaca cāy-ı süḡan tebhāle-i la' lüñ
6. Ḥuşūşa siḡr-i nazm-ı Ḥazret-i Kāşif' den olmuşdur
Fürüg-endāz çün dürr-i ' Aden tebhāle-i la' lüñ
7. Netice gevher-i kemyāb-ı zī-ḡıymet nedir bilmez
O nazmı görmeyen seyr etmeyen tebhāle-i la' lüñ

¹⁸⁵ A 16a :-Ü.

-71-

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

1. Dehenden şekveyi dilden ğam-ı hicri ba' id etdük
Hilâl ebrû-yı cānāneyi gördük de ' id etdük
2. ' İzâr u kāküli fikriyle keşf-i rāz edüp āhır
Gül-i rengin-i dāğ u sünbül-i āhı bedid etdük¹⁸⁷
3. Degüldür sinemüzde şerhalar āzâr-ı fūrkatden
Yetişdüñ bezm-i vaşla defter-i hicri resid etdük¹⁸⁸
4. N'ola şebnem-nümā-yı şerm olursa ol gül-i nevres¹⁸⁹
Ki küstāhāne gül-çin-i ruhsāruñ ümid etdük
5. Libās-ı tāze ey Sa' dī yaraşdı şāhid-i nazma
Neşāt-ı ' id ile nā-güfte bir tarh-ı cedid etdük

-72-

mef' ulü fā' ilātü mefâ' ilü fā' ilün

1. Feyz eyledükce bāde-i nābı sebūlaruñ
Ey pır-i mū pür oldı derūnı kedūlaruñ
2. Zülmet-sarāy-ı kalbimizi rüşen eyleyen
Fikr-i cemāl-i enveridür māh-rūlaruñ¹⁹¹

¹⁸⁶ 71 A.16a. Ü.15b.

¹⁸⁷ 2. dāğ u sünbül Ü: dāğı sünbül

¹⁸⁸ 3. yetişdüñ : erişdüñ Ü.

¹⁸⁹ 4.gül-i nevres: gül-i ra' nā Ü.

¹⁹⁰ 72 A.16b. Ü.16a.

3. Bilmem ki bâğa mı gider o serv-i kı̇ametün

Zırâ ğarīb keşreti var hây u hûlaruñ

4. Olma firīb gülşen-i dehr-i ğazân-pezir¹⁹²

Ey tâze gül gide dem ola reng ü bûlaruñ

5. Vaşf-ı dehân u müy-ı miyân ile Sa' diyâ

Yoğ yerlere nedür bu senüñ ğüft ü ğûlaruñ

-73-¹⁹³

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

1. Bahâr-ı dil-küşâdur dâğ-ı ' aşkı âşikâr etsek

Mey-i maĥbub ile ğülgeşt-i şahn-ı lâlezâr etsek

2. Leb-i deryâ cemâl-i dil-rübâ şahbâ ğörüp ey dil

Şafâ bulsağ ferah kesb eylesek def' -i ĥumâr etsek¹⁹⁴

3. Olup sevdâ-yı zülf-i fikr-i ruĥsâr ile âvâre

Ne sünbülzâra meyl etsek ne ğülşen ihtiyâr etsek¹⁹⁵

4. Dil-i ser-mest-i ' aşka tâze tâze neşveler versek

Ya nûş-ı câm-ı mey etsek ya bûs-ı la' l-i yâr etsek¹⁹⁶

¹⁹¹ 2. enverdür: enveridür Ü.

¹⁹² 4. ğülşen-i dehr-i ğazân: ğülşen-i ğazân Ü.

¹⁹³ 73. A.16b. Ü.16a.

¹⁹⁴ 2. etseñ A: -Ü.

¹⁹⁵ 3. etseñ A: -Ü.

¹⁹⁶ 4. etseñ A: -Ü.

5. Edüp kesb-i şafâ seyr-i ruḥ-ı şâf ile dildâruñ
Göñül âyinesinden Sa' diyâ ref' -i ğubâr etsek

-74-¹⁹⁷

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fa' ilün

1. Gâh kâr-ı dil-nüvâzı geh cefâ eksik degül
' Ğşık-ı dil-dâdeye senden vefâ eksik degül
2. Gâh düşünâm-ı lebünden geh ' itâb-ı ğamzeden
Zahm-ı cân-ı ' âşık-ı zâra devâ eksik degül
3. Ğh ederler sine-i pür-dâğdan üftâdeler
Gülşen-i derd-i maḥabbetden şabâ eksik degül
4. Pertev-i ğurşid olmuş çihre-sây-ı dergehün¹⁹⁸
Saña ey meh-rû felekde mübtelâ eksik degül
5. Vuşlatında bîm-i fürkat fürkatinde derd-i ğam
' Ğşık-ı nâ-kâma miḥnet Sa' diyâ eksik degül

-75-¹⁹⁹

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fa' ilün

1. Serv-i gülzâr-ı melâḥatdur ḳadd-i dil-cû degül
Sebzezâr-ı bâğ-ı behcetdür ḥaṭṭ-ı ḥoş-bû degül

¹⁹⁷ 74. A.16b. Ü.16a.

¹⁹⁸ 4. olmuş Ü: olmaz

¹⁹⁹ A 17a : -Ü.

2. Dâğ-ı sīnem lāyık olmaz mı nigāh-ı rag̃bete
Perveriş-yāb-ı maḥabbetdür gül-i ḥod-rū degül
3. Çeşm-i ‘ayarı yeter ğāret-ger-i hoş olmada
Beste-i zūlf olmamızda beste dārū degül
4. Ḥālīde-i geşt-i dile taḥm-ı cünūn olmaḳdadur
Māye-i sevdā bize ancaḳ ğam-ı ğisū degül
5. Naẓm-ı ḥüsn-i ‘ālem-ārāsında maṭla‘ resmidür
Zīver-i levh-i cemāl-i yār olan ebrū degül
6. Giryemüzden iḥtirāz etsün o serv-i nev-ḥırām
Cūş-ı seyl-āb-ı sirişk-i dīdedür bu cū degül
7. Reh-rev-i rāh-ı ḥāṭar-nāk-ı maḥabbet olmasun
Dâğ-ı ğam-ı Sa‘ dī añā kim heykel-i bāzū degül

-76-

mefā‘ ilün fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün

1. Ğam-ı ḥazān ile āh-ı seḥer çeker bülbül
Bu rüzgāruñ elinden neler çeker bülbül
2. Sebeb ne ḥandesine güllerin diyü şorarak
Dehān-ı ğonce-i terden ḥaber çeker bülbül
3. Cemāl-i gül añā ‘aks etmek iḥtimāliyle
Şafā-yı cūyı görünce keder çeker bülbül

²⁰⁰ 76 A. 17a. Ü. 16b.

²⁰¹ 76 A. 17a. Ü.16a.

4. ʿArūs-ı gülbüni tezyīn için sirişkinden
Çemende silk-i nihāle güher çeker bülbül

5. Gül-i sefid ile hem-dem olaldan ey Saʿ dī²⁰²
Hemişe sīneye bir sīm-ber çeker bülbül

-77-

fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

1. Zīver-i bāğ-ı derūnum serv-i mevzūnum benüm
Māye-i şevküm şafā-yı kalb-i maḥzūnum benüm

2. Bir eşer eyler niyāzum nerm olursun ʿākıbet
Nāzenīnum kārger olmaz mı efsūnum benüm

3. Reh-güzāruñ ey gül nev-reste olsun lālezār
Durmasun aḫsun dem-ā-dem eşk-i gülgūnum benüm²⁰⁴

4. Bir gün eyler nāʿil-i būs-ı leb-i laʿ lūñ beni
Fūrkatūñde dīdeden rīzān olan hūnum benüm²⁰⁵

5. ʿİşve-kārum ḫayretūmden ḫis edüp ḫālüm demiş
Saʿ dī-i zār olmada gitdükce meftūnum benüm

²⁰² 5 .olalda: olaldan Ü.

²⁰³ 77 A. 17a. Ü.16b.

²⁰⁴ 3. benüm: -A, -Ü.

²⁰⁵ 4. benüm A: -Ü.

-78-

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

1. Recā-yı vuşlat u būs u kenāra eylemedüm
Dağı niyāzımı ol ' işvekāra eylemedüm
2. Görünce zaḥm-ı nigāhın dedüm ziyād olsun
Devā ümīdin merhem edüp aña çāre eylemedüm²⁰⁷
3. Qarīn eden baña ol mähı feyz-i mihr midür
Felekde ḥ'āhiş-i baht u sitāre eylemedüm
4. Nümünedür ğamuma çākī-i girībānı
Dağı kabā-yı teni pāre pāre eylemedüm
5. Firāk-ı la' l ile nüş-ı ḥün edüp ey Sa' dī²⁰⁸
Nühüfte rāz-ı ğamı āşikāre eylemedüm

-79-

mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fa' ülün

1. Çīn-i ğazabı cebhe-i dildārda gördüm
Resm-i sitemi ğamze-i ḥün-ḥ'ārda gördüm
2. Pervāne gibi yaqdı beni āteş-i ğayret
Şem' -i ruḥını meclis-i ağyārda gördüm

²⁰⁶ 78 A. 17b. Ü.16b.

²⁰⁷ 2. merhem A: -Ü.

²⁰⁸ 5.ey Ü: -A.

²⁰⁹ 79 A. 17b. Ü.17a.

3. Nağd-i hıred olmağda şunup gevher-i la' li²¹⁰

Ol âfet-i devrânı yine kârda gördüm

4. Zencîr-i cünûnı edeyüm zîver-i gerden

Zîrâ şiken-i zülfünü ruhsârda gördüm

5. Sa' dî gibi dildâde olup çeşmine yârûñ²¹¹

Efgendeliği nergis-i bîmârda gördüm

-80-

mefâ' îlün mefâ' îlün mefâ' îlün mefâ' îlün

1. N'ola feryâd edersem ' işvekârumdan cüdâ düşdüm²¹³

Hezâr-ı bâğ-ı hicrüm gül' izârumdan cüdâ düşdüm

2. N'ola nâ-çâr olursam sîne-i çâk-i hayret olmağda²¹⁴

Hayâl ü hâtır u şabr u qarârumdan cüdâ düşdüm

3. N'ola mânend-i zerre dâimâ ser-geşte-cây olsam

Nice demdür o mihr-i tâbdârumdan cüdâ düşdüm²¹⁵

4. Kebüter-veş n'ola âhum revân-ı kûy-ı yâr olsa

Ġarîbim künc-i fûrkatde diyârumdan cüdâ düşdüm

5. Baña mümkün mi Sa' dî şâd olup ğamdan rehâ bulmağ

Şafâ-bağş-ı derûn u ğam-küsârumdan cüdâ düşdüm

²¹⁰ 3.la' lin: la' li Ü.

²¹¹ 5. dil-dâde olup: dil-dâde midür Ü.

²¹² 80 A. 17a. Ü.17a.

²¹³ 1.düşdüm A: -Ü.

²¹⁴ 2. olursam : olursa Ü.

²¹⁵ 3. düşdüm A: -Ü.

-81-

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

1. Gerdânında zülf-i ' anber nükhetin seyr eyledüm
Yasemenle sünbülün cem' iyyetin seyr eyledüm
2. Maṭla' -ı necm-i sirişk olsa ' aceb mi çeşm-i ter
Ol meh-i nā-mihribānuñ ṭal' atın seyr eyledüm
3. Bir niğhle dillere hem zaḥm hem merhem urur
Ġamze-i siḥr-āferinün şan' atın seyr eyledüm
4. Rüy-ı cānān u dil-i sūzānı añdum bezmde
Şem' ile pervānenün kim ülfetin seyr eyledüm
5. Bir eşer görmüş gibi gülşende ḥüsn-i yārdan
Nergis-i bāguñ nigāh-ı ḥayretin seyr eyledüm
6. Sebz-püş etmiş ser-ā-ser leşkerin bu cāmeden
Şāh-ı nevrūzuñ çemende devletin seyr eyledüm²¹⁷
7. Ketm-i rāza ḳalmamış Sa' dī-i zārın ṭāḳati
Eşk-i ḥun-āmiz ü dāğ-ı ḥasretin seyr eyledüm

²¹⁶ 81 A.17b. Ü.16b.

²¹⁷ 6. eyledüm A: -Ü.

-82-

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fa' ūlūn

1. Rāz-1 dehenūn la' l-i terinden haber aldum
Ol kân-1 nihānı güherinden haber aldum
2. Esrārını ' uşşākuñ açup zülf-i siyāhı
Hāl-i dil-i şeydāyı yerinden haber aldum
3. Aḥvāl-i şikārı yine şayyādı bilürmüş²¹⁹
Güm-geşte dili gamzelerinden haber aldum
4. Hıncer-keş imiş vaşl-1 miyān isteyene yār
Bu ince hayāli kemerinden haber aldum
5. Gülzār-1 cihān dūr idigün bŷy-1 vefādan
Sa' dī dem-i bād-1 seherinden haber aldum

-83-

mefā' ilūn fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn

1. Beyān-1 sŷzı ney-i hoş-nevādan öğrendüm
Rica-yı bŷseyi cām-1 şafādan öğrendüm
2. Girih-küşāyī-i gīsŷyı şāneden aldum
Niķāb-1 ref' eti bād-1 şabādan öğrendüm

²¹⁸ 82 A. 18a. Ü.17b.

²¹⁹ 3. şayyād: şayyādı Ü.

²²⁰ 83 A 18a. Ü.17b.

3. Vücūd-ı maḥvını pervāneden ta' allüm edüp
Fiğānı bülbül-i derd-āşinādan öğrendüm

4. Sevād-ı zülfini etdüm nesīm-i şubḥa su' āl
Diyār-ı Çini yine reh-nümādan öğrendüm²²¹

5. Medīha-i leb-i şeker-feşānın ey Sa' dī
Zebān-ı ḥāme-i şirīn edādan öğrendüm²²²

-84-²²³

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

1. Zevāli fikrin edüp āfitābdan geçelüm
Añup ḥumār-ı mey cām-ı şarābdan geçelüm

2. Raqam şümār-ı sirişk etmesün hevā-yı emel
Ümīd elde bir olsun ḥesābdan geçelüm

3. Ne buse-ḥ'āhı la' l ü ne fikr-i ğamze-ḥışm
Recā-yı luṭf u hırās-ı ' itābdan geçelüm

4. Terāne-i dil-i zār u ḥazīnümüz besdür
Şadā-yı çeng ü enin ü rebābdan geçelüm

5. Ne sūd sūz-ı dil ü eşk-i dīdeden Sa' dī
Senüñle dā' iye-i āb u tābdan geçelüm

²²¹ 4. A: -Ü.

²²² 5. A: -Ü.

²²³ A.18a: -Ü.

-85-

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

1. Hoş ol zamān ki senüñ buse-çin-i rüyuñ idüm
Reside-i şeref-i luṭf-ı güft ü gūyuñ idüm
2. Hazān-girifte-i hicrān degüldi bāğ-ı vişāl²²⁵
Niğāh u kām ile hayrān reng ü büyuñ idüm
3. Kafes-nişin-i firāḳ olmamışdı bülbül-i dil
Terāne-senc-i gülistān-ı şahn-ı kūyuñ idüm
4. Yoğ idi tuḥm-ı elem geşt-i dilde bir dāne
Ḳarīn-i mekr-i siyeh ḥāl-i fitne cūyuñ idüm²²⁶
5. Mişāl-i Sa' di-i āşüfte bend-i zülfüñde²²⁷
Esir-i ḥalkā-i pür-çin-i tār-ı müyuñ idüm

-86-

mef' ülü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün

1. Her dem küşāde olsa da ağışumuz bizim
Gelmez kenāra serv-i semen-pūşumuz bizim
2. Mest-i maḥabbetüz hele yoḳdur ḥumārumuz
Olmaz Ḳarīn-nişin-i keder-nūşumuz bizim

²²⁴ 85 A. 18a. Ü.17a.

²²⁵ 2. bāğ-ı vişāl: bāğ-ı ciḥān Ü.

²²⁶ 4. Ḳarīn: firīb Ü.

²²⁷ 5.bend-i zülf: mekr-i zülf Ü.

²²⁸ 86 A.18b. Ü.17a.

3. Ḥayrānlaruz ki ḥanḳah-ı ğamda ‘aşḳ ile
Hüşyāra ḥande etmede medhüşumuz bizim
4. Deryā-yı ‘aşḳız dūr-i şehvār-ı bahr-i ḥüsn
Ancaḳ nesīm-i āh iledür cüşumuz bizim
5. Dellāl-i çārsū-yı kemālüz ki Sa‘ diyā
Olmaz tehi-i kâle-i nev-düşumuz bizim

-87-

fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

1. Gerçi sermest-i mey-i sāġar-ı ‘işret degülüm
Hele āzürde-i derd-i ser-i miḥnet degülüm
2. İntizārum ḥaber-i vuşlat-ı cānāneyedur
Yoḡsa ey bād-ı şabā ben saña ḥasret degülüm
3. Etmem ümīd-i rehā kāküline bende iken
Yine pā-beste-i zencīre-i minnet degülüm²³⁰
4. ‘Arza-i kâle-i nāz etmesün ol ‘işve-fürüş
Şehr-i ‘aşḳında anuñ ehl-i ticāret degülüm
5. Sa‘ diyā gūşe-i ‘uzletde ḳarār eyleyli
Mā’il-i daġdaġa dildāde-i devlet degülüm

²²⁹ 87 A.18b. Ü.17b.

²³⁰ 3.minnet: miḥnet Ü.

-88-

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. N'ola āzāde olsa pāy-ı dil endīşe bendinden
Biz el çekdük bu bāguñ dāmen-i serv-i bülendinden
2. Nühüfte etmese āb-ı hayātı zīr-i lā' linden
O şūhuñ tāze cān bulmazdı ' aşık-ı nūş-ḥandından²³²
3. O naḥl-ı bāğ-ı ' işvem cevriñ efzūn etdi gitdükce
Ḥazer kılmaz mı bilmem şarşar-ı āhum gezendinden
4. Ya maḥmūr-ı mey-i devlet ya giryān-ı felāketdür
Su 'āl etsek bu bezmūñ ḳanḳı mest-i neşvemendinden
5. Yine mir 'āt-ı ḥüsn-i yārı vaşf etmiş gibi Sa' dī
Şafālar kesb olunmuş güfte-i ' ālem-pesendinden

-89-²³³

mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fa' ulün

1. Şad cevri görürsem o büt-i sīm tenümden
Bir şekve-i ḥām olmaya şadır dehenümden
2. Divār-ı hayātum nice bānīde olur kim
Ağyāra temsīl görürüm yāseminümden
3. Eṭrāf-ı ḥişār-ı dili ceş-i ğam alup āh
Atlamadadır nāvek-i āhum bedenümden

²³¹ 88 A.18b. Ü.17b.

²³² 2. ' aşık-ı Ü: -A.

²³³ A 18b: -Ü.

4. Ey mäh-1 miyānuñ ola āgūşuma düşmen

Esrāruñ ketm etmez sīm-ber-i sīmden

5. Sa' dī n'ola mestāne hırām eylese hāmem

O rütbe mey kesb eyledi cām-1 sühanumdan

-90-

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

1. Seyr-i ruşsār ile bildüm mihr-i enver olduğın

Cebhesinden añladum mäh-1 münevver olduğın

2. Böyle istemezdüm zebān-1 hā'hişi vaķf-1 niyāz

Bilmesem ol ' işve-kāruñ nāz-perver olduğın

3. Āteş-i ğamdan fūrūzān eyledüm dil-micmerin

Rüy-1 ālinda görüp haţf-1' anber olduğın

4. Ülfet etdüm ğamze-i dilberle cefā bilmedüm

Dest-ber tīg-i tegāfül kef-be-ħançer olduğın

5. Düşmedüm sevdā-yı genc-i vuşlata fehm etmedüm²³⁵

Zülf-i yārıñ Sa' diyā piçide ejder olduğın

²³⁴ 90 A. 19a. Ü.18b.

²³⁵ 5. düşmedüm: düşmedin Ü.

-91-

mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

1. Añduķca nevbahār-ı vişālũñ zamānların
Cūy eylemekde dīdeler eşk-i revānların²³⁷
2. İmsāk olur mı tīr-i nigāha bu mertebe
Ebrūlaruñ hemīşe kıurarlar kemānların
3. Baķ ejderhā-yı āhuma kıalb-i ħazānuma²³⁸
Seyr eyle bende genc-i maķabbet nişānların
4. Feryād edüp dehān u miyānuñ ğam ile dil
Fāş etdi keyf-i ' aşķ ile rāz-ı nihānların
5. Sa' dī olurdı hāle-i maķşūdumuz bedīd
Mehrūlaruñ kenāra getürseñ miyānların

-92-

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Nihāl-i t̄ālī' i mānend-i kıaddi ser-firāz olsun
Mişāl-i kākūli ħam-der-ħamı ' ömri dirāz olsun
2. Vazīfemdür benüm sāġar-keş-i bezm-i niyāz olmak
Hemān ol ' işvekār-ı dil-firībim mest-i nāz olsun²⁴⁰

²³⁶ 91 A.19a. Ü.18a.

²³⁷ 1. eşk-i revānların: āb-ı revānların Ü.

²³⁸ 3. ejderhā: ejdehā Ü.

²³⁹ 92 A.19a. Ü.18a.

²⁴⁰ 2. olsun A: -Ü.

3. Cefâsı hep vefâ hışmı kerem âzârı ‘ âlemdür
Baña tek cevri eden ol nâzenî̄n-i dil-nevâz olsun²⁴¹
4. Şabâ ‘ uşşâka rehber ol maķâm-ı kûy-ı dildâra
Erüp evc-i murâda nâ’ il-i vaşl-ı Hicâz olsun
5. Gerekdür girye gözde dâğ serde şerhalar tende
Miyân-ı ehl-i ğamda Sa‘ diyâ bir imtiyâz olsun

-93-²⁴²

mefâ‘ îlün mefâ‘ îlün mefâ‘ îlün mefâ‘ îlün

1. Ne dem hançer be-kef dehşet-figend-i pençe-i cânân
Şekîb ü şabr u hûşa râhzendür pençe-i cânân
2. N’ola olmazsa hâtır-ı dest-bürd-i ğamdan âsûde
Hırâs-engîz-i mülk-i cân u tendür pençe-i cânân
3. Hışâr-ı dil hayâl-âbâd-ı hûsn-i behced olmuşdur
Aña mânend-i burc bedendendür pençe-i cânân
4. Derûn-ı şebde göstermiş o sâhir pençe-i mihri
Ķarî̄n-i turre-i ‘ anber-şikendür pençe-i cânân
5. Nizâmî̄ hamsesinden nazm-ı pākũñ kalmaz ey Sa‘ dî
Ki revnâķ-baħş-ı üslûb-ı sũhandur pençe-i cânân

²⁴¹ 3. olsun A: -Ü.

²⁴² A 19a: -Ü.

-94-

mef' ūlü mefā' ilü mefā' ilü fa' ūlün

1. Sevdā-zedeyim fikr-i muḥāl eyledigümden
Āğūş-ı miyānımı ḥayāl eyledigümden
2. Timşāl-i emel āyīne-i dilde görünmez
Ümīd-i temāşā-yı cemāl eyledigümden
3. Gülberg-i ferāḥ-çide-i dest-i nighümdür
Endişe-i būs-ı ruḥ-ı āl eyledigümden²⁴⁴
4. Ol şūḥ eder la' lini leb-riz-i tebessüm
Derd-i dilüme çäre su 'āl eyledigümden
5. Sa' dī çekerüm fūrḫati bir ' aks-i emel hep
Hemvāre temennā-yı vişāl eyledigümden

-95-

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Görüp timşāl-i luḫf āyīne-i ruḥsār āliñden
Dil-i hicr ūlfetüm geçmez temennā-yı vişālüñden
2. Dil-i āşüfte-ser şeydā serümde māye-i sevdā
Hevā-yı pür-ḥamdan ḥayāl-i naḫş-i ḥālüñden

²⁴³ 94 A.19a. Ü.18a.

²⁴⁴ 3. būs-ı ruḥ: būs-ı leb Ü.

²⁴⁵ 95 A.19b. Ü.18b.

3. Ne var ser-germ-i hecre la^ç l-i cān-bahşuñla luṭf etseñ
Dil-i leb-teşneyi sîr eyleseñ āb-ı zülālūñden

4. Çerāğ-ı gerdeniñ fikriyle naḳşum āşikār oldı
Beni gerdende bir fānūsa döndürdüñ ḥayālūñden

5. O mihr-i meh cebinūñ rūz-ı vaşlın ḳaşd eder Sa^ç dî
Budur ey çarḥ maḳşūdı şumār-ı māh u sālūñden

-96-

mefā^ç ilūn mefā^ç ilūn mefā^ç ilūn mefā^ç ilūn

1. Nigāh et mün^ç akis olsun ruḥ-ı pür-tāb deryāda
Görünsün pertev-i ḥurşid-i ^ç ālem-tāb deryāda

2. Baḳınca baḥre ey cādū nigeḥ ^ç aks etdi ruḥsāruñ
Bitürdi siḥr ile ḥüsnūñ gül-i şād-āb deryāda

3. Ḥayāl-i ḥalkā-i zülfūñ n'ola gitmezse çeşmümden
Bilürsün ey dürr-i yektā olur gird-āb deryāda

4. Dilümde ^ç āteş-i ^ç aşḳ-ı cihān-süz ol ḳadardur kim
Eger bir āh edeydüm ḥuşḳ olurdu āb deryāda²⁴⁷

5. Kenār-ı baḥre her dem eşḳ-i ḥūñ-ālūduñ aḳduḳca
Çoḡaldı Sa^ç diyā mercān u dürr-i nāb deryāda

²⁴⁶ 96 A 19b. Ü.18b.

²⁴⁷ 4.deryāda A: -Ü.

-97-

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

1. Sihre āgāz eylemiş ol çeşm-i cādūlar yine
Mār şeklin bağlamış zülf-i semen-būlar yine
2. Geh nihān olup gehī zencīr-i zülfüñ gösterüp
Ādemi dīvāne etmekde perī-rūlar yine
3. Micmer-i 'aşkıında sūzān etdi 'anberveş dili
Rūy-ı 'ateş-tābı üzre hāl-i hindūlar yine²⁴⁹
4. Zaḥm-ı tīr-i ḡamzeye sīnem müheyyādur benüm
Der kemān olsun hemān ol iki ebrūlar yine²⁵⁰
5. Sünbüle mümkin mi gülşende perişān olmamak
Zīb-i rūy-ı yār imiş Sa' dī o ḡisūlar yine

-98-

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Gül-i rūyuñ koyup ḡalmış ḡöñül zülf-i perişānda
'Acebdür 'andelībe lānelenmek sünbūlistānda²⁵²
2. Meşām-ı h'āhişüm ālūde-i būy-ı 'abīr etmem
Şemīm-i kākül-i müşḡini var kām ü dil ü cānānda

²⁴⁸ 97 A. 19b. Ü.18b.

²⁴⁹ 3. rūy-ı 'āşinā ki: rūy-ı ateş-tābı

²⁵⁰ 4.yine A: -Ü.

²⁵¹ 98 A.20a. Ü.19a.

²⁵² 1. lānelenmek: lāne itmek Ü.

3. Eger vā' ız görürse vaşf-ı rüstāhīzi terk eyler
Bu şūr u fitne kim vardır hırām-ı kıadd-i cānānda
4. Hevā-yı mihr-i rūy-ı yār ile cevlan eder her gün
Degül bīhūde bu ser-geştelik hırşid-i rahşānda
5. N'ola erbāb-ı dil mest olmada bi-ihtiyār olsa
Bu keyfiyet ki var Sa' dī leb-i la' l-i cūvānanda

-99-

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Libās-ı naḥveti tecdīd eder hengām-ı 'id olsa
Bizim ile merḥabāya vermez el eyyām-ı 'id olsa
2. Lebinden tā ki dūrum pūr-ḥumār-ı derd ü endūḥum
Şafā-baḥş olamaz destümde sāgar cām-ı 'id olsa²⁵⁴
3. Dil-i mehcūrumuz bilmem görür mü pertev-i şevkı
Şeb-i Kıadr olsa rüz-ı vuşlat olsa şām-ı 'id olsa²⁵⁵
4. Neşāṭ-efzā-yı dil olmaz peyām-ı vuşlatuñ gayri
Hemīşe gūş-ı cānda cāy eden hep nām-ı 'id olsa²⁵⁶
5. Lebinden būse-çin olsa der-āgūş etse dil-dāri
Felekde Sa' dī-i nā-şāda bir kām-ı 'id olsa

²⁵³ 99 A.20a. Ü.19a.

²⁵⁴ 2. olsa A: -Ü.

²⁵⁵ 3.olsa A: -Ü.

²⁵⁶ 4. olsa A: -Ü.

-100-

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

1. Güzer eylerse bir âdem o gülün gülşenine
Hâr-ı dîvâr ede müjgânın pîrâmenine
2. 'Arz-ı hâle yine fırsat mı verir cüy-ı sirişk
Destimüz yetmiş o servün tatalum dâmenine²⁵⁸
3. Kayd-ı temyizi geçüp vuşlat u fûrkat demeyüp
'Alemün baqmatalum gülşenine külhanına
4. İmtizâcın hele kettân ile bedrün gördüm
O mehün şarf-ı nazâr edeli pîrâhenine
5. Hem 'âyâr-ı zer iken çehre-i zerd Sa' dî
Vâşıl olmaz mı 'aceb dilber-i sîmîn tenine

-101-²⁵⁹

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

1. Hîrâma başlasa ol 'işvekâr âheste âheste
Olur ehl-i muhabbet hâksâr âheste âheste
2. Murâd-ı h'âb-ı nâz-ı gonce mey etmekdür
'Aceb mi nağmeler etse ... âheste âheste

²⁵⁷ 100 A.20a. Ü.19a.

²⁵⁸ 2. servün Ü: serün

²⁵⁹ A 20a: -Ü.

3. Hemân sen âşinâ-yı lücce-i ‘aşq olmağa sa‘y it
Mişâl-i mevc olur būs u kenâr âheste âheste
4. Hirâs ü bîmden mürğ-i dile pervâz mümkün mi
Süzülmüş şâhbâz-ı çeşm-i nâz âheste âheste
5. Tebessümle o şeh gösterdi Sa‘dî gevher-i la‘lin
Dür-i eşküm n’ola etsem nişâr âheste âheste

-102-

mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

1. Şad âferîn dilüñ bu füsün-ı niyâzına
Verdi küşâd o pâdişehüñ genc-i nâzına
2. Hün-âb-ı çeşmi neyleyeyim dâğ-ı dil yeter
Düşmem bu ‘âlemüñ heves-i imtiyâzına
3. İzhâr-ı bûy-ı luḫfi dilâ ez-derün degül
Pâ-beste olma sünbül-i zülfüñ piyâzına
4. Ebrûlarında çîn-i teğâfûl bedîd iken
Ḥayrân olur gönül nigeḫ-i dil-nevâzına
5. Bâziçeğâḫ derd ü gamı ihtiyâr eder
Meftûn olan bu tâzelerüñ ‘işve nâzına

6. Efgān u nāle ʿāşıka çeng ü rübāb olur
Muʿţād olunca bezm-i ğamuñ sūz ü sâzına

7. Saʿdî hevā-yı laʿlün ile āh u zār eder
Mestün şarāb-ı bāʿiş olur keşf-i rāzına

-103-

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1. Ruḥşat-ı nazra için ebrū-yı pür-tāblara
Çehre-fersā olalım gūşe-i mihrāblara

2. Çeşm-i ter şîşe-i gülberg-i hayālün olalı
Müjemiz hār-ı cefā olmadadır h̄āblara

3. Reh-i ʿaşkında döker eşkini üftādeleriñ
Nāvdān olsa n'ola dīdesi hūñ-āblara²⁶²

4. Leb ü dendānına dil verdüm o şîrîn dehenün²⁶³
Rağbetüm yok güher-i kâna dür-i nāblara

5. Saʿdiyā çārsū-yı ʿaşk ile biz hāk-i rehüz
Ṭabʿumuz kân ise de gevher-i nā-yāblara

²⁶¹ 103 A.20b. Ü.19b.

²⁶² 3. A: -Ü.

²⁶³ 4. leb ü dendānına: leb ü dānuña

-104-²⁶⁴

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Hırāma başlasun ol ' işvekār āheste āheste
Olur ehl-i maḥabbet hāksār āheste āheste
2. Murād-ı hū'āb-ı nāz ḡoncayı pejmürde etmekdür
' Aceb mi naḡmeler etse hezār āheste āheste
3. Şitāb eyile ḡönül rāh-ı niyāza cilve-sāz olsun
Semend-i nāz ile ol ' işvekār āheste āheste
4. Hemān sen āşinā-yı lücce-i ' aşḡ olmaḡa şa' y et
Mişāl-i mevc olur būs u kenār āheste āheste²⁶⁵
5. Nesīm-i āhum olmaz mı sebeb ḡüftār-ı dil-dāra
Açarken ḡonca-i bād-ı bahār āheste āheste²⁶⁶
6. Hırās u bīmden mürḡ-i dile pervāz mümkün mi
Süzülmüş şāhbāz-ı çeşm-i yār āheste āheste²⁶⁷
7. Tebessümle o şeh ḡösterdi Sa' dī gevher-i la' lin
Dür-i eşküm n'ola etsem nişār āheste āheste

²⁶⁴ Ü 19b: -A.

²⁶⁵ āheste:-Ü

²⁶⁶ āheste:-Ü

²⁶⁷ āheste:-Ü

-105-

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

1. Baḡ nigāh-ı luḡfına hem cebhe-i pür-ç̄inine
Ol ŧehün ' aŧıḡ nice olmaz fedā aȳinine
2. Cezbe-i ḡüsn-i cihān-tāb ile yāruñ gitdiler
Cān-ı ŧir̄inine dil zūlf-i müŧg āḡinine²⁶⁹
3. Cāyımız yā kūŧe-i ebrū yāḡūd miḡrāb ola
Ḳā'iliz ' aŧıḡuñ münāsib vech ile ta' ȳinine
4. ŧarŧar-ı āh-ı dilüm bulmaḡda dā'im izdiyād
Bir ḡalel gelmez mi kūhsār-ı ḡamuñ temk̄inine
5. Naḡd-i cāndur ḡıymet-i la' l-i ḡüher-bārum demiŧ
Mā'il oldum Sa' diyā ol āfetūñ taḡm̄inine

-106-²⁷⁰

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

1. Böyle naḡd-i ḡuŧdan gelmezdi istiḡnā bize
Olmasaydı kākül-i sermāye-i sevdā bize
2. Etme baḡr-i eŧküñi b̄i-hūde ey dil mevc-ḡiz
Der-kenār olmaz bilirsin ol dūr-i yektā bize

²⁶⁸ 105 A.20b. Ü.19b.

²⁶⁹ cān-ı

²⁷⁰ A 20b: -Ü.

3. Hâle-i âgūşumuzdan dām edüp dūr etdiler
‘Āķıbet ol māhı çok ‘addetdiler a‘ dā etdiler
4. Mest-i cām-ı bezm-i ‘aşkuñ başkadur keyfiyyeti
Ser-fürü etse ‘aceb mi sāğar-ı mīnā bize
5. Jāle-pāş olsa hevā-yı vuşlat ile dīdemüz
Çīn çīn eyler cebinin ol gül-i ra‘ nā bize

-107-

mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

1. Dehānuñdan baña yoқdur ferāğat güft ü gūlarla
Gözümden zā’ il olmaz naқş-ı hūsnūñ şüst ü şūlarla
2. Olur mānend-i Kays āvāre-i deşt-i cünün gönlüm
Ol āhūyu şikār etmek olursa cüst ü cūlarla
3. Ruḥ-ı rengīn ile gīsū-yı müşkün nümāyān et
Gülistān-ı cihāna zīb ü fer ver reng ü būlarla
4. Şeb-i deycūr olur her rüz-ı rūşen baña dilbersiz
Felekde aḥter-i baḥtum alışdı māh-rūlarla²⁷²
5. Sezā mı şevķ-i bezm-i vaşluña āgyār ola lāyık
Қala Sa‘ dī-i zāruñ künc-i ğamda ārzūlarla

²⁷¹ 107 A.21a. Ü.20a.

²⁷² 4. aḥter-i baḥtum:aḥter-i ṭab‘ um Ü.

-108-

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

1. N'ola müsā'ade etseñ sirişk-i dīdelere
Ṭarāvet-āver olur naḥl-ı nev-resīdelere
2. Şikenc-i zūlfūñ için tāb-ı ebruvānuñ için
Niğāh-ı merḥamet et kām̄eti ḥamīdelere
3. Nişānedür eşer-i ḥükm-i ser-nüviştümden
Bağılsa şafḥa-i sīnemdeki keşīdelere
4. Şikār-ı 'aşık-ı zār olmadıkların bilürüz
Yine gönül verürüz āhū-yı remīdelere
5. Nebāt-ı la'lini gösterdi Sa' diyā o şanem
Ḥaz̄er ḥaz̄er ki ḥalel gelmeye 'aķīdelere

-109-²⁷⁴

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

1. O māha olsa daḥī pertev-i nigh cāme
Sıkar vücūdını elbette gāh geh cāme
2. Nazīridür diyemem zūlmet içre āb-ı ḥayātı
Ne dem ki zīver-i endāmıdur siyeh cāme
3. Nezāremi kesemem ḥil' at-ı cemālinden
Olursa cismüme ser-tā-be-pā veleḥ cāme

²⁷³ 108 A.21a. Ü.20a.

²⁷⁴ A.21a: -Ü.

4. Ol āfitāba olurdu abā-yı Őāyeste
Olaydı encüm eger sīm-i tōkme meh cāme

5. Dil-i Şikeste Sa' dī midür kıyās eyler
Elin uzatmaz o sermest-i ke-kūle cāme

-110-²⁷⁵

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün

1. Gīsū-yı yār silsile bend-i dil olmada
Bilmem ne āre etsem ŐiŐim mūŐkil olmada

2. Dil ālib-i nezāre-i mihr-i ru-ı ūmīd
Ebr-i siyāh-ı batum ise ā' il olmada

3. ılmada teng avŐalasın hāle-i rehā
ūsñü o meh-likānuñ ise kāmīl olmada

4. Olmaz sipāh-ı fitne āb-ūndan tehi
Yārān-ı bezm-gāh-ı emel gāfil olmada

5. Sa' dī viŐāl-i fūrate verme vūcūd kim
Őām u seer sūrūr u keder zā' il olmada

²⁷⁵ A.21a: -Ü.

-111-

mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

1. Sırışk-i hasret ile sūziş-i muḥabbet ile
Göñül ne nâle eder âb u tâb-ı miḥnet ile
2. Çemende ğoncayı bülbül mehâbe etmişdür
Leṭâfet-i lebüni vaşf eder nezâket ile
3. Hülüşumu nice bulduñ çok imtiḥân etdüñ
Sitem ile cevri ile bî-dâd ile ḥaḳâret ile
4. Tenümde zaḥm-ı ğamuñ hep dehân-ı şekve olur
Ne dem ki ḥâlüme baḳsañ nigâh-ı şefḳat ile
5. Görünce 'arız-ı cânânı Sa' diyâ gülşen
Ne renge girdi göre şerm ile ḥacâlet ile

-112-

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

1. Gülşen-i dehrüñ gülünde büy-ı naḥvet olmasa
Bülbülünde nâliş-i cângâh-ı ḥasret olmasa
2. Biz de olurduḳ nümâ-ḥ'âh-ı nihâl-ı arzû
Bergî miḥnet mivesi bâr-ı melâmet olmasa

²⁷⁶ 111 A.21a. Ü.20a.

²⁷⁷ 112 A.21b. Ü.20a.

3. Giryе etmezdi emel fikriyle erbāb-1 heves
Serlerinde neşve-i şahbā-yı ğaflet olmasa
4. Maṭla^ç -1 necm-i sirişk olmazdı böyle dīdemüz²⁷⁸
^ç Arz-1 dīdār eyleyen ol hūrşīd-i ṭal^ç at olmasa
5. Cilve-i reftāri pūr-şūr eylemezdi ^ç ālemi
Sa^ç diyā ol āfetūñ ḳaddi ḳıyāmet olmasa

-113-

fā^ç ilātūn fā^ç ilātūn fā^ç ilātūn fā^ç ilūn

1. Vaḳtidür gül-rīz olursa çeşm-i hūn-bāruñ yine
Dāğdārisın gönül bir lāle ruhsāruñ yine
2. Gelse de dā'im dimāğ-1 hūşuña bŷy-1 cünūn
Çıḳma bendinden o zŷlf-i ^ç anberīn-tārın yine
3. Şu^ç le-i āh-1 derūnum olsa da āhen-gūdāz
Ḳalbi nerm olmaz o fettān-1 cefākāruñ yine
4. Ḳaldı dil girdāb-1 ğamda ol dŷr-i yektā ise²⁸⁰
Olmada pīrāye-i āğŷş-1 āğyāruñ yine
5. Var ise bir fitne-cünūñ dŷşdi bahr-i ^ç aşḳına²⁸¹
İzṭırābın naḳl ederler Sa^ç dī-i zāruñ yine

²⁷⁸ 4. maṭla^ç -1 necm-i sirişk olmazdı: aḳter-i eşkŷm nihān olmazdı Ü.

²⁷⁹ 113 A.21b. Ü.21a.

²⁸⁰ 4.dŷr-i yektā ise : dŷr-i yektāyı gör

²⁸¹ 5 .var ise bir fitne-cünūñ dŷşdi bahr-i ^ç aşḳına: dŷşdi bahri ^ç aşḳına bir nāzenīnŷñ ğālibā Ü.

-114-

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

1. Telḡ-gūy olmazsa da her çend benden ġayriye²⁸³
Mā' il olmam ol büt-i şīrīn dehenden ġayriye
2. Yek nefes gülberg-i cismin zīb-i āġuş etmemiş²⁸⁴
Kā' il olmam nāzenīnüm pīrehenden ġayriye
3. Ḥayli demler gülşen-i ḥüsninde ser-gerdān olup
Düşmedi üftāde-dil çāh-ı zekāndan ġayriye
4. Eşk-i sīmīn ü ruḡ-ı zerrīnūme bakmazsa da²⁸⁵
Dil ḥarīdār olamaz ol sīm-tenden ġayriye
5. Pür ḥatā etmez mi ey Sa' dī sevād-ı fikrini
Çīn-i zülfüñ beñzeden müşk-i Ḥutenden ġayriye

-115-

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

1. Fütādeler görüp ebrūvānı peyveste
Ne mümkün olmayalar bende-i kemer-beste
2. Baḡıñ baḡıñ ruḡ-ı cānāne üzre kāküline
Hemīşe sūnbüle pīçidedür o güldeste

²⁸² 114. A.21b, Ü.21a.

²⁸³ 1.olmazda :olmazsa da Ü.

²⁸⁴ 2.itmemiş: itmesün Ü.

²⁸⁵ 4. zerrīnūme: rengīnūne

²⁸⁶ 115 A.22a. Ü.20b.

3. Görince ğamze be-kef çeşm-i yârı hafv ederüm
Elinde hançer ola kim varır siyeh meste

4. Nesîm-i âhumı etdi şabâ-yı bâğ-ı cünûn²⁸⁷
Hırâm-ı ʿ işve ile bir nihâl-i nev-reste

5. Ğubâr-ı ħāk-i niyâz olsa Saʿ diyâ ʿ uşşāk
O serv-i nâz ile reftâre gelse âheste

-116-

mefâʿ îlün mefâʿ îlün mefâʿ îlün mefâʿ îlün

1. Hücûm-ı ʿ aşk-ı dilde eşk-i dîdemden kıyâs eyle
Hurûş-ı rüzgârı cüşîş-i yemden kıyâs eyle

2. Mücellâ dilleri ser-geşte vü pür-ĥûn eder devrân
Bu remzi bezm-i meyde sâğar-ı Cemʿden kıyâs eyle²⁸⁹

3. Firîb-i ħâli olma her perî ruhsârenüñ ey dil
Gezend-i dâneyi aĥvâl-i Âdemden kıyâs eyle

4. Ne bî-tâb olduğum bîmâr-ı çeşmüm görüp fehm et
Perîşân ħâlimi ol zülf-i pür-ĥamdan kıyâs eyle²⁹⁰

5. O şûĥuñ ħadr-ı vaşlın furħatinden añla ey Saʿ dî
Şafâ-yı câm-ı şevħi neşve-i ğamdan kıyâs eyle

²⁸⁷ 4. bâğ-ı cünûn: cünûn-ı bâğ Ü.

²⁸⁸ 116 A.22a. Ü.20b.

²⁸⁹ 2. eyle A:-Ü.

²⁹⁰ 4. kıyâs eyle A: -Ü.

-117-

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

1. Çoğaldı dāğlarum rūy-ı yārı gördükce
Açıldı lālelerüm hep bahārı gördükce
2. Olur ğazāl-i dilüñ çeşmi halka-i fitrāk
Semend-i nāz ile ol şehsüvārı gördükce
3. Düşer ümīd-i kenāra sefīne-i h'āhiş
Göñül müsā' ade-i rüzgārı gördükce
4. Gelür mi ' aşık-ı ruhsār-ı ālī hātırına
' Aceb o ğonca dehānum hezārı gördükce
5. Kemend-i kākülüne bend olurдум ey Sa' dī
Kalaydı tākātüm ol ' işvekārı gördükce

-118-

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Cem'üñ cāmı Süleyman'üñ nigīni söylenür dilde
O şāhuñ dürc-i la' l-i dil-nişīni söylenür dilde
2. Felekde pertev-i hürşīde raġbet kalmamış gitmiş
O māhuñ tābiş-i mihr-i cebīni söylenür dilde

²⁹¹ 117 A.22a. Ü.20b.

²⁹² 118 A.22a. Ü.21a.

3. Qarīn-i zūlf olanlar ğamzelerden ihtirāz etsün
O derbendūñ sipāh-ı der-kemīni söylenür dilde

4. O şeh şāyeste-i ğuş kabūl etmez dil-i zāruñ
Fiġān ü nālesi āh u enini söylenür dilde

5. Yine Sa^c dī gibi ehl-i niyāza müjdeler olsun
Melāḫat mülkünūñ bir nāzenini söylenür dilde

-119 -²⁹³

mefā^c ilün mefā^c ilün mefā^c ilün mefā^c ilün

1. N'ola ey serv ārām eylemezsün bağ-ı kūyuñda
Mişāl-i cūy-ı eşk āvāre olduq cüst ü cūyuñda

2. Bizi dīvāne etdi bir nigeḫle ey perī peyker
Ne şüret cilvelerdür bilmezüz mir 'āt-ı rūyuñda

3. Dil-i pür-süz u tābum micmer-i bezm-i cünün oldu
Şemīm-i fitne hissetdükce ḫāl-i müşg-būyuñda

4. Sen ey āhū-yı vaḫşi ğayruñ olduñ zīb-i fitrāki
Tekāpūmuz bizim gitdi yabāne cüst ü cūyuñda

5. Dirīġ etmek sezā mı şehd-i la' lūñ Sa^c dī-i zāra
Sūḫan-perdāz iken mānend-i tūtī ğüft ü ğūyuñda

²⁹³ A. 22b: -Ü.

-120-

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

1. Dilde hiç dā' iye-i vuşlat-ı yār olsun mı
Ġarqa-i ' aşqda ümīd-i kenār olsun mı
2. Nā' il-i buse-i la' li n'ola şād olsa müdām
Nūş-ı cām-ı mey-i Kevşerde ħumār olsun mı
3. Ġasret-i āyīne-i rūyu ile ol şūħuñ
Cismimiz rāh-ı maħabbetde ğubār olsun mı
4. Dest-i aġyārda gördük yine zülf-i siyehin
Rūzumuz āh ile böyle şeb-i tār olsun mı
5. Sa' diyā ħāl-i ruħ-ı yāra nigāh etdikce
Dil-i mihnet-zedede şabr-ı qarār olsun mı

-121-

mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

1. Gördükde rūy-ı alıñı gülberg-i ter gibi
Dökdüm sirişk-i dānelerin jāleler gibi
2. Ey meh tamām olup şeb-i tarīk-i ħasretüñ
Görsem fūrūġ-ı ħüsnüñi mihr-i seher gibi
3. Rāz-ı ħayāt-baħş-ı lebüñ şaqlarum müdām
Dürc-i nihān cānum içinde güher gibi

²⁹⁴ 120 A 22b. Ü.21a.

²⁹⁵ 121 A 22b. Ü.21a.

4. Çeşm-i siyeh derūnuñı dil yār olur şanur
Bilmez füsūn-ı ğamzelerüñ bî-ħaber gibi

5. Kaddi ħam oldı bār-ı ğam-ı ebruvān ile
Sa' dī kemān-ı saħt-ı maħabbet çerker gibi²⁹⁶

-122-

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

1. Eyledi ' aşk ile aşüfte dil-i şeydāyı
Kākülinden bilürüz biz bu kadar sevdāyı

2. Olmasun talı' ime perde-keş ebr-i cefā
Etmesün zülf ile pūşide ruħ-ı zībāyı

3. Der-kenār eyler meddi hāle-i baħtum mihri
Alsam āğūşuma ol mihr-i cihān-ārāyı

4. Ederim āyine-i çerħa nigher ħayretle
Bana göstermedi ol şūħ-ı perī-sīmāyı

5. Nigehe ğamzeye müjgān ile çerşm-i siyehe
Āşinā oldı görüñ Sa' dī-i bī-pervāyı

²⁹⁶ 5. A: -Ü.

²⁹⁷ 122 A. 23a. Ü.22b.

-123-²⁹⁸

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Şeker-rîz-i tebessüm oldıķca la' l-i mey-gūnı
Ferāgat eylemezüz her sitemden ğamze-i ħūnı
2. Semend-i nāza pā-māl eyledükce geşte 'aşķın
Göñül ol şehsüvārūñ olmamaķ mümķün mi memnūnı
3. N'ola çeng olsa kıaddūñ ney gibi nālān olup ey dil
Şeh-i evreng-i ħüsñüñ böyledür hemvār-ı kıānūnı
4. Cebīnin mevc-ħız-i çīn-i nāz etdükce ol āfet
Ġarīķ lücce-i ħayret eder bu cān-ı maħzūnı
5. Hevā-yı şāhid-i endīşeden Sa' dī biz el çekdük
Yine şad çāk olur dil görmesün bir tāze maħmūnı

-124-²⁹⁹

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Şarāba meyl eder her tāze-rū nevrūzdu şimdi
Pür olsun köhne bādeyle sebū nevrūzdu şimdi
2. Hevā-yı 'aşķ-ı dilber dilde şevķ-i cām-ı mey serde
Olur bezm-i şafāda hāy u hū nevrūzdu şimdi³⁰⁰

²⁹⁸ A. 23a: -Ü.

²⁹⁹ 124 Ü.21b: -A.

³⁰⁰ 2. şimdi -Ü.

3. Görünmez ebr-i zülfü mihr-i rüy-ı tâb-dârından
O şûha diğķat etsek mû-be-mû nevrûzdur şimdi³⁰¹
4. N'ola dârü'ş-şifâ-yı vuşlatından eylese 'âşık
Devâ-yı müşk-i la' lin ârzü nevrûzdur şimdi³⁰²
5. Şeb-i Kādri şafâ-yı 'îdi Sa' dî kimse yaratmaz
Miyân-ı ehl-i dilde güft ü gû nevrûzdur şimdi

-125-³⁰³

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

1. Gâh öpsem leb-i cân-bağşını peymâne gibi
Geh şarılsam şiken-i kâkülüne şâne gibi
2. Ruğ-ı pür-tâb ile sen bezme çerâğ-efrûz ol
Ben de sūzân olayım şevķ ile pervâne gibi³⁰⁴
3. Hâlimi ' arz edicek h'âba varır dîdelerün
Çekdigüm râh-ı mağabbetde hep efsâne gibi
4. Āşinâ-yı nighün mağrem-i esrâruñ iken
Ne sebebden bu teğâfûl bize bîgâne gibi
5. Sa' diyâ tûl-ı emel gâ'iledür dūr u dirâz
' Āşıkā zülf-i ħam-ender-ħam-ı cânâne gibi

³⁰¹ 3.şimdi –Ü.

³⁰² 4.şimdi –Ü.

³⁰³ 125 Ü.21b: -A.

³⁰⁴ gibi –Ü.

-126-³⁰⁵

mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

1. 'Aşkıñda cüst ü cūlarımız gitdi qalmadı
Evvelki ārzūlarımız gitdi qalmadı
2. Derd ü ğamuñla beste-leb-i genc-i hayretiz
Şevküñle ğüft ü ğūlarımız gitdi qalmadı
3. Cevrūñle oldı şimdi dil-i zārumuz ħāmūş
Luţfuñla hāy u hūlarımız gitdi qalmadı³⁰⁶
4. Devrān şikeste etdi bu bezmūñ ayāğını
Leb-riz olan sebūlarımız gitdi qalmadı³⁰⁷
5. Cūy etdik eşk-i dideyi bāğ-ı melāmete
Sa' dī o āb-rūlarımız gitdi qalmadı

-126-³⁰⁸

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

1. Cūş-ı eşküm görüp enhār feryād eyledi
Āh u zārumdan benüm kuhsār feryād eyledi
2. Çare-cūy oldum devā-sāz olmaduñ derd-i dile
Dest-i cevruñdeñ gönül nāçār feryād eyledi

³⁰⁵ 126 Ü.21b: -A.

³⁰⁶ qalmadı -Ü.

³⁰⁷ qalmadı -Ü.

³⁰⁸ Ü.21b: -A.

3. Etmedüñ maḥrem beni dārü'ş-şifā-yı vuşlata
Künc-i fürkatde dil-i bīmār feryād eyledi
4. Dāmen-i gülberg-i ḥandānı görünce çāk çāk
Ġayretinden ʿandelīb-i zār feryād eyledi
5. Sünbül-i āhum gül-i dāğum görünce Saʿ diyā
Raḥm edüp aḥvālūme ezhār feryād eyledi

-127-³⁰⁹

mefāʿ ilün mefāʿ ilün mefāʿ ilün mefāʿ ilün

1. Yine āhum cebīn-i yārı pür çīn-i sitiz etdi
Nesīm-i şekvedür deryā-yı ḥüsnü mevc-ḥiz etdi
2. Göñül pervāz ederken gülşen-i ḥüsünde bī-pervā
Görüp şebbāz-ı çeşmin gūşe-i zülfe giriz etdi³¹⁰
3. N'ola leb-riz-i şahbā-yı neşāt olsa dil-i ʿāşık
O şeh bezm-i şafāda cām-ı laʿ lin ḥande-riz etdi³¹¹
4. Lebin merhem-resān-ı sıḥḥat etsün ol kemān ebrū
Ki müjgān ile cismüm zaḥmdār-ı tır-i tiz etdi³¹²
5. Derūnun ḥün edermiş Saʿ diyā mānende-i nāfe
O şeydā kim dilin meftūn-ı zülf-i müşk-biz etdi

³⁰⁹ Ü.22a: -A.

³¹⁰ etdi: -Ü.

³¹¹ etdi: -Ü.

³¹² etdi: -Ü.

-128-³¹³

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

1. Sīne ' aşık-ı bîçārede dāğ olmaz mı
Öyle bir hānķāha böyle çerāğ olmaz mı
2. Dest-i ğamzeñde şehā tīg-i tegāfūl tā key
' Arz-ı hāl-i dil-i nālāna mesāğ olmaz mı
3. ' Āşķ-ı dildār ile ey dil nice bir āh edesin
Bu hevādan saña ' ālemde ferāğ olmaz mı
4. Bir gül-endām ile hem-dem degülüm yoħsa bu dem
' Azm-ı gül-geşt-i çemen řoħbet-i bāğ olmaz mı³¹⁴
5. Sāķiyā Sa' dī-i giryān u humār-ālūde
Köhne řahbā ile tecdīd-i dimāğ olmaz mı

-129-³¹⁵

fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

1. Gülşen-i bezme verd-i terdür mey
Bāğ-ı ' ālemde mu' teberdür mey
2. Ķařarāt-ı ' araķdadur dūr līk
Ķıbķa-fermā-yı her güherdür mey

³¹³ Ü.22a: -A.

³¹⁴ olmaz mı :-Ü

³¹⁵ Ü.22a: -A

3. N'ola sâkı olursa pervâne

Bezme bir şem' -i şu' le-verdür mey

4. Dil-ḥarîdâr-i la' l-i dilberdür

Gerçi yâķût-ı hûbterdür mey

5. Sa' diyâ kâr-ı fitne-sencîde

Leb-i cānāneden beterdür mey

TĀRİH-İ BERĀY-I KABŪDĀNĪ-İ MUŞĀHĪB PĀŞĀ³¹⁶

I

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

1. Bārekallah zihī feyz-i nesīm-i tevfiķ

Etdi fülk-i felegi keşti-i deyā-yı şafā

2. Hābbezā 'atıfet-i hāzret-i fettāh-ı mu'ın

Qıldı bir dāveri vālī-yi umūr-ı deryā³¹⁸

3. Nice dāver yem-i ihsān u kerem lücce-i cūd

Menba' -ı luṭf u himem maẓhar-ı elṭāf-ı Hüdā

4. Ṭab' -ı pākizesi ğayret-keş-i dīn ü devlet

Meşreb-i pāki meded-kārī-i hāl-i fuqarā

5. Qabudanlık ki vücūduyla şeref-yāb oldu

N'ola ger baḥr nişār eylese lü'lü'-yi şenā

6. Dest-gīri vü zahīri ola her dem Bārī

Dā'imā eyleye manşūr u muzaffer Mevlā

7. Dā' i-i devleti Sa' dī dedi tāriḥin anuñ

Qabūdān oldu luṭf-pişe Muşāhib Pāşā

۱۰۹۰

³¹⁶ Ü:-A

³¹⁷ A.23a, Ü.25a.

³¹⁸ 2.kıldı: etdi Ü.

TĀRİH-İ BERĀY-I KAŞR-I MUŞĀHİB PĀŞĀ³¹⁹

II

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

1. Bārekallah zihī kāh-ı laṭīf ü zībā
Habbezā menzil-i 'iṣ ü ṭarab ü ūşevk u şafā
2. Ṭarḥ-ı maṭbū' u neşāṭ-āver-i ṭab'-ı 'ālem
Ṭarz-ı maḳbūlu şafa-baḥş-ı derūn-ı dūnyā
3. Zīver-i tāc-ı sipihr olmaġa erzānīdür
Silk-i sāhilde bedīd oldı bu dürr-i yektā
4. Dūn eder pāye-i gerdūnu o saḳf-ı 'ālī
Ġıbtadan ḳāmeti çarḥuñ ne 'aceb olsa dütā
5. Āb u fevvāreleri Kevşeri işrāb eyler
Kaşr-ı cennet dese de lāyık olur ādem añā
6. Şāfdur tā o ḳadar ābruvān perveri kim
Gösterür şūret-i ūşevki dile mir'āt-āsā
7. Nice şāf olmasun ol āb-ı ḥayāt-efzā kim
Ola şāyeste-i iḳbāl-i ḥad-bū dānā
8. Āb-ı rüy-ı vūzerā ya' ni Muşāhib Pāşā
Eyleyen teşneleri luṭf ile sīr-āb-ı 'aṭā

³¹⁹ A: - Ü.

³²⁰ II. A.23b.Ü.25a.

9. Sebeb-i nazm-ı cihān rükn-i esās-ı devlet

Zīnet-i kāh-ı felek revnāk-ı çarh-ı vālā

10. Dest-i himmetle bu kāşāneyi bünyād etdi

Ede hemvāre mübārek kereminden Mevlā

11. Şiḥḥat ü devlet ile ʿömrini efzūn etsün

Ola her şām u seḥer hem-demi tevfiḳ-i Ḥüdā

12. Seyr edüp şevḳ ile Saʿdī dedi tāriḫi anuñ

Cān-fezā cāy-ı emīn ḳaşr-ı Muşāḫib Paşa

sene 1092

RUBĀ'ĪYĀT

-1-

mef' ūlū mefā' ilün mefā' ilü fa' ūl

Ey muhdes-i kā'ināt olan zāt-ı kadīm
Derkünde bilür kuşurını 'aql-ı selīm
Günehünde şifā-yı şadr taḥşil edemez
Biñ kere te'emmül etse biçāre ḥekīm³²²

-2-

velehü

mef' ūlū mefā' ilün mefā' ilün fa'

Ser-menzil-i 'aşka biz ki sâ'î olduk
Āyīn-i tecerrüde murâ'î olduk
Râzın duyâlı 'anâşır-ı erba' anuñ
Biz sâlik-i meslek-i rübâ'î olduk

-3-

velehü

mef' ūlū mefā' ilün mefā' ilün fa'

Ey gıbta-i pertev-i meh-i 'âlem-tâb
Tâb-ı ruḥuñı görenler oldu bî-tâb
Olmazdı teninde böyle dâğ u şerha
'Āşık eger etmeyeydi derdini ḥisâb

³²¹ 1.A.23b. Ü.22b.

³²² 1. te'emmül: tefekkür Ü.

³²³ 2. A.23b. Ü.22b

³²⁴ 3. A.24a. Ü.22b

-4-

velehü

mef'ülü mefā' ilü mefā' ilün fa'

Ey māye-i ārām dil ehl-i hevā
Oldum ğam-ı zülfünle esir-i sevdā
Biz tīre-şeb-i hicrde nā-būd olduk
Sen kandesin ey mäh-ı cihān-tāb āyā

-5-

velehü

1. mef'ülü mefā' ilün mefā' ilün fa'
2. mef'ülü mefā' ilün mefā' ilün fa'
3. mef'ülü mefā' ilün mefā' ilü fa'ül
4. mef'ülü mefā' ilün mefā' ilün fa'

Ey mā'il-i reng ü büy-ı çarḥ-ı bī-dād
Gülzār-ı derūnı eyledün ḥār-ābād
Düşdük heves-i ma'āşa mānende-i gül
Şebnem kadir eylemezmiş sa'y ma'ād

-6-

velehü

mef'ülü mefā' ilün mefā' ilün fa'

Meyhāne-i 'aşkı edeli cāy-ı nişest
Bī-sākī vü sāġar u şarāb olduk mest³²⁸
Her kim ki şināver olsa baḥr-i 'aşқа
İmdād degil zarar virir pāyla dest

³²⁵ 4. A.24a. Ü.22b

³²⁶ 5. A.24a. Ü.22b

³²⁷ 6. A.24a. Ü.22b

³²⁸ 6. bī-sākī vü sāġar : bī-sāġar u sākī Ü.

-7-

velehü

mef'ülü mefā' ilün mefā' ilü fa'ül

Bir cins-i şafādan oldı dil şimdi ba' id
Hep nev' -i hāzān gelür aña faşl-ı ümīd
Ağyārımıza olaydı māni' diyerek
Resm-i dili kākülünle etdük taqyid

-8-

velehü

1. mef'ülü mefā' ilün mefā' ilün fa'ül
2. mef'ülü mefā' ilün mefā' ilün fa'
3. mef'ülü mefā' ilün mefā' ilün fa'
4. mef'ülü mefā' ilün mefā' ilün fa'ül

Ol kim ola kısmeti ezel renc ü keder
Darb-ı ğama çāresiz taħammül eder
Tefriķ edeli felek beni yārümnden
Taz' if olunmada ğamum şām u seher

-9-

velehü

mef'ülü mefā' ilün mefā' ilü fa'ül

Tecrid ile ol ki reh-rev-i 'uzlet olur
İksir ile hāk-i rāhı hem-tıynet olur
Bir özge tariķe sālİK olduķ biz kim
Keşf olsa ayakda başda çok miħnet olur

³²⁹ 7. A.24a. Ü.23a.

³³⁰ 8. A.24a. Ü.23a.

³³¹ 9. A.24a. Ü.23a.

-10-

velehü

1. mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fa' ü
2. mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fa' ü
3. mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fa'
4. mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fa'

Biz fenn-i haķiķate edüp şarf-ı şu' ü

Bildik ne imiş māl-i ālām-ı sürür³³³

Vaşl ise gönül netice-i āmālün

Temhīd-i muķaddemāta benden destür

-11-

velehü

mef' ülü mefā' ilün mefā' ilü fa' ü

Güftāruñ ile küll-i murādum açılır

Reftāruñ ile dürr-i sirişkim şaçılır

Ġamzeñ göricek firār eder şabr u qarār

Elbette şehā ḫarāmīlerden kaçılır³³⁵

-12-

velehü

1. mef' ülü mefā' ilün mefā' ilün fa'
2. mef' ülü mefā' ilün mefā' ilün fa'
3. mef' ülü mefā' ilün mefā' ilün fa' ü
4. mef' ülü mefā' ilün mefā' ilün fa' ü

³³² 10. A.24b. Ü.23a.

³³³ 10. ālām-ı sürür: ālām u sürür Ü.

³³⁴ 11. 10. A.2b. Ü.23a.

³³⁵ 11. şehā ḫarāmīlerden: ḫarāmīlerden şehā Ü.

³³⁶ 12. A.24b. Ü.23a.

Ey dürr-i girân-bahâ v'ey sîmîn-ber
Zerd oldı tenüm ğamuñla mânend-i zer
Gördükce lebüñ bu rengle dâdemüzüñ
Elmâs-ı sirişki 'aynı la'le döner

-13-

velehü

mef'ülü mefâ'ılün mefâ'ılün fa'

Gül-berg-i ruḥun görünce zâr olduḡ biz
Pervâne-i şem'-i rûy-ı yâr olduḡ biz
'Uşşâk çoğaldı gülşen-i kûyında
Bir gül-ruḡ için yine hezâr olduḡ biz

-14-

velehü

mef'ülü mefâ'ılün mefâ'ılü fa'ül

Biz şûre zemîn-i 'aşqa gülzâr derüz
Gülberg-i ter-i zemâniye ḥâr derüz
Ol rûḡ-ı revânumuz ki yâr oldu bize
'Aḡl u dil ü cân u fikre aḡyâr derüz

³³⁷ 13. A.24b. Ü.23a.

³³⁸ 14. A.24b. Ü.23b.

-15-

velehü

mef^ç ülü mefā^ç ilün mefā^ç ilü fa^ç ül

Ruhsâr ile kâküli olup maṭlabumuz
Sevdâ-zedeligde geçdi rûz-ı şebümüz
Olduğ o mehûñ yine qarîn-i mihri
Sa^ç dî ne ^ç aceb sa^ç id ise kevkebümüz

-16-

velehü

mef^ç ülü mefā^ç ilün mefā^ç ilü fa^ç ül

Mânende-i serv gerçi âzâdelerüz
Pâyına o naḥl-i nâzuñ üftâdelerüz
Naḳş-ı emel ü ḥaṭṭ-ı hevesden sâlim
Biz mekteb-i gamda levḫa-i sâdelerüz

-17-

velehü

mef^ç ülü mefā^ç ilün mefā^ç ilün fa^ç

Endîşe-i bûse-i lebden dūruz
Câm-ı Cem'e rağbet etmeyen maḥmūruz
^ç Urbân-ı reh-i muḥabbetüz ammâ kim
Biz perde-i şerm-i ^ç aşğ ile mestūruz

³³⁹ 15. A.24b. Ü.23b.

³⁴⁰ 16. A.24b. Ü.23b.

³⁴¹ 17. A.25a. Ü.23b.

-18-

velehü

1. mef' ülü mefā' ilün mefā' ilün fa'
2. mef' ülü mefā' ilün mefā' ilün fa' ü
3. mef' ülü mefā' ilün mefā' ilün fa' ü
4. mef' ülü mefā' ilün mefā' ilün fa' ü

Ey gonce-dehān vey nihāl-i nev-res
Yetmez mi ber-i vişālūne dest-i heves
Dil reh-rev-i Ka' be-i muḥabbet olalı
Feryād ü fiğān etmede hem-çü ceres

-19-

velehü

1. mef' ülü mefā' ilün mefā' ilün fa' ü
2. mef' ülü mefā' ilün mefā' ilün fa'
3. mef' ülü mefā' ilün mefā' ilün fa'
4. mef' ülü mefā' ilün mefā' ilün fa' ü

Ḥalvet-geh-i ' aşka eyledük vaz' -ı kadem
Efgānumuza şadāmuz olmaz maḥrem
Tenhā yüridiñ ḥişār-ı ' aşka bī-bāk
Ammā yine dūd-ı āhumuz tıtdı ' alem

³⁴² 18. A.25a. Ü.23b.

³⁴³ 19. A.25a. Ü.24a.

-20-

velehü

mef'ülü mefā' ilün mefā' ilün fa'

Zülfe tuğulup elemden āzād oldum
Olduğca ħarāb-ı 'aşq-ābād oldum
ām-ı lebinı o nev-resüñ görmüş idüm
Keyfüm yeñeden yetişdi dil-şād oldum

-21-

velehü

mef'ülü mefā' ilün mefā' ilü fa'ül

'Aşkında figān-ı cān-güdāz eylemedük
Mest olduğ ayığda keşf-i rāz eylemedük
Şemşir-i nigāh-ı yāre olduğ mā'il
Zahm-ı siteminden ihtirāz eylemedük

-22-³⁴⁶

velehü

mef'ülü mefā' ilün mefā' ilün fa'

Memnün oluruz ğamuñla maḥzün olsağ
Dānā oluruz o zülfe mecnün olsağ
Hep rāh-ı maḥabbetünde mebzül ederüz
Biz māl-ı genc-i māl-ı Qārūn olsağ

³⁴⁴ 20. A.25a. Ü.24a.

³⁴⁵ 21. A.25a. Ü.23b.

³⁴⁶ 22. A.25a. Ü.23b.

-23-

velehü

mef'ülü mefā' ilün mefā' ilün fa'

Derd-i dilüme 'aceb devādür la' lüñ

Dil h'āste-i 'aşkuña şifādür la' lüñ

Yāqūt-ı sirişki hāracla girmez ele³⁴⁸

Ey kân-ı cefā girān-baḥādür la' lüñ

-24-

velehü

mef'ülü mefā' ilün mefā' ilün fa'

Olsaḡ n'ola keyf-i ḡamda dā'im ḡoş-ḡāl

Maḡmūr eder ehl-i 'aşkı cām-ı āmāl

'Uşşāḡa ḡarīḡ-i ḡamda yolsız dirler

Etmezse reh-i cefāda cismi pā-māl

-25-

velehü

mef'ülü mefā' ilün mefā' ilün fa'

Nāz öncüsün aldı çeşm-i cānānumdan

Feryād benim enīn ü eḡānumdan

'Aks-i gül-rūyı gelmez oldu gözüme

Āzürde midür ki ḡār-ı müjḡānumdan

³⁴⁷ 23. A.25a. Ü.23b.

³⁴⁸ 23. sirişki A: -Ü.

³⁴⁹ 24. A.25b. Ü.24a.

³⁵⁰ 25. A.25b. Ü.24a.

-26-

velehü

mef'ülü mefā' ilü mefā' ilün fa'

Dil Kays gibi 'aşk ile Mecnün olsun
Leylîveş olan zülfüne meftün olsun
Çeşmi gibi mest etdi beni keyf-i lebi
'Ömri ham-ı zülfü gibi eözün olsun

-27-

velehü

mef'ülü mefā' ilün mefā' ilün fa'

Şahbā kanā' ati çeküp rindāne
Ol keyf-i ğınā-yı kalb ile mestāne
Mest-i mey-i nahvet olma bezmünde eger
Sākī felek olsa mihr ü meh peymāne

-28-

velehü

mef'ülü mefā' ilün mefā' ilün fa'

Hem nāz u girişme hem nezāket sende
Hem āb-ı zülālveş-i leṭāfet sende
Sineñ gibi görmedün mücellā-mir'āt
Ey sīm-beden nedür bu şafvet sende

³⁵¹ 26. A.25b. Ü.24a.

³⁵² 27. A.25b. Ü.24a.

³⁵³ 28. A.25b. Ü.24b.

-29-

velehü

mef^ç ülü mefā^ç ilün mefā^ç ilün fa^ç

Biz t̄azelerüñ gerek esir olup kākülüne
Meyl eylemedük bu gülşenüñ sünbülüne
Gül yüzlülerüñ ğamıyla dil nāle idüp
Ta^ç līm-i fiġān eder çemen bülbülüne

-30

velehü

mef^ç ülü mefā^ç ilün mefā^ç ilün fa^ç

Görsem yine ol perī nümāyān olsa
Merdümlük edüp qarīn-i insān olsa
Çeşm-i dili hayra etmese dūd ümīd
Āteşkede-i emel-i fūrūzān olsa

-31-

velehü

mef^ç ülü mefā^ç ilün mefā^ç ilü fa^ç ül

Bilse dilümüñ esir-i renc oldıġını
Bīçāre hemīşe nāle-senc oldıġını
Ejder gibi zülfünü t̄ılsım etse n'ola
Bilmez mi o nev-reside genc oldıġını

³⁵⁴ 29. A.25b. Ü.24b.

³⁵⁵ 30. A.25b. Ü.24b.

³⁵⁶ 31. A.26a. Ü.24b.

-32-

velehü

mef' ülü mefā' ilün mefā' ilü fa' ül

Būs eyleyeyüm leb-i revān-perveriñi

Nūş eyleyeyüm o cān-fezā sāğarıñı

Ben ğamzene āşinā olan bī-bākim

Gösterme baña miyāndaki hañçeriñi

-33-

velehü

mef' ülü mefā' ilün mefā' ilün fa'

Seyr eyleyelüm o çeşm ile ebrūyı

Başdan şavalum h'ātır-ı ğisūyı

Hicrānı ile hilāle döndüm her gün

Göster baña ey sipihr ol meh-rūyı

-34-

velehü

mef' ülü mefā' ilün mefā' ilü fa' ül

Peyveste edüp feleklere dūdumuzu

Farq eylemedüñ ziyān ile sūdumızı

Pür-zaḥm-ı ğamz cebīre-i ihmāle

Vaz' eylemüşüz hemişe bihbūdumuzu

³⁵⁷ 32. A.26a. Ü.24b.

³⁵⁸ 33. A.26a. Ü.24b.

³⁵⁹ 34. A.26a. Ü.24b.

-35-

velehü

mef^ç ülü mefā^ç ilün mefā^ç ilün fa^ç

Seyr etmek ile çü seb^ç a-i seyyāre
Eflāk-i hevesde olmaduğ āvāre
Mānend-i şevābit idi temkīnüm līk
Oynatdı beni ğamında ol meh-pāre

-36-³⁶¹

velehü

mef^ç ülü mefā^ç ilün mefā^ç ilü fa^ç ül

Etmezse dilüm çü mäh-ı nev kesb-i kemāl
Ġayretle olur mişl-i pertev pā-māl
Taḥşīl-i merātib-i kemāni bilürüm
Tekmīl-i medārīc-i firāz-ı iḳbāl

-37-

velehü

okunmuyor

³⁶⁰ 35. A.26a. Ü.24b.

³⁶¹ 36. A.26a: -Ü.

-38-³⁶²

velehü

mef' ülü mefā' ilün mefā' ilün fa'

La' lüñ gibi hiç la' l-i dil-cü bilmem
Mānend-i miyān-ı dil-keşüñ mü bilmem
Ālemde nice sevād-ı a' zam gezdüm
Ben böyle siyāh çeşm ü ebrü bilmem

-39-³⁶³

velehü

mef' ülü mefā' ilün mefā' ilü fa' ül

Ey dīde-küşā-yı 'ālem 'ilm ü 'āmel
Dil nüshasına yaraşmamış haţţ-ı emel
Reng-i gül-i nev-bahāra meyl eyler iseñ
Levn-i varağ-ı hazānı fikr et evvel

-40-

velehü

mef' ülü mefā' ilün mefā' ilü fa' ül

Terk-i ğam-ı yār edüp vefādan geçemem
Neşve için mey-i şafādan geçemem³⁶⁵
Olursa da rişte gibi cismüm bārik³⁶⁶
Ben güher-i la' l-i dil-rübādan geçemem

³⁶² 38. A.26b: -Ü.

³⁶³ 39. A.26b: -Ü.

³⁶⁴ 40.A.26b. Ü.24a.

³⁶⁵ 40. neşve: bir nesne Ü.

³⁶⁶ 40. bārik : tārīk Ü.

-41-³⁶⁷

velehü

mef'ülü mefā'īlün mefā'īlü fa'ül

Dil eylemese çü mäh-ı nev kesb-i kemāl

Ġayretle olur mişāl-i pertev-i pā-māl

Tekmīl-i medāric-i kemāli bilürüm

İhrāz-ı merātib-i firāz-ı iqbāl

³⁶⁷ 41.A.26a: -Ü.

Seyyid Mehmed Sa' deddīn Kāşif Çelebi Merhūma İrsāl Eyledikleri Mektūbuñ Şüretidür

fā' ilātü mefā' ilü fa' ülün

1. Gel ey kilik-i sâkit ü nâtiq

Ġam küsâr-ı muvâfiq u şâdiq

2. Ya' ni taħrîr-i midhat-ı fâzıl

Vaşf-ı maħdüm-ı mâcid ü kâmil

3. Vâsiî asl ü Mevlevî-eṭvâr

Meşnevî-ḡān u ma' nevi-güftâr

4. Fâris-i yeke-tâz-ı şahın-ı yaqîn

Seyyidü'l- aşr bil ki Sa' deddīn

5. Haq müyesser eyleye mülâkatı

Müştehirdir teḡârüb-i âti

6. Sâkinü' t-ṭab' muntazam harekât

Tercemân-ı hezâr-güne luġat

7. Kâşif-i müşkilât-ı fazl ü kerem

'Āṭifet hemdem ü 'aṭâ-tevâm

8. Eyleye ol sa' âdete nâil

Meclis-i fazla ola biz dâhil

9. Dağı maḥdūm erişdi Mevlā
Hıfz-ı Bārīde ola şubḥ u mesā
10. Reviş ü cünbüşünde ḥālet var
Vaz' u tavriñda istiḳāmet var
11. Ba' de taḳdīm 'ādet-i iclāl
Odur ḥāl-i ṭab' -ı pāki su' āl
12. Keşret-i fikr ü vefret-i eşgāl
Oldu bādī-i ḳaşr-ı nazm-ı maḳāl
13. Zāhiriñ sāde bāṭınuñ refīḳ
Ehl-i dildür saña enīs ü refīḳ
14. Luṭf u Mevlā ola meded-kārī
Dāme fī-ḥıfz-ı Rabbü'l-Bārī
15. Bāḳī hemvāre devlet ü iclāl
Der teraḳḳī sa' ādet ü iḳbāl
16. Hem rāh-ı beyāna rā' isin
Hem ṭarīḳ-i kemāle sā' isin
17. Ba' dezā ey muḥiṭ-i faẓl u himem
Cūş ederse yem-i kemāl ü kerem
18. Dā' ī-i ḥāliş-i şadāḳatkār
Ya' ni 'abd-i faḳīr Sa' dī-i zār

19. Seni bir k̄ara edeyüm ta' ȳin
Ola maḥsūd āsumān u zemin
20. Bendeñizden olursa istinbā
Haḫḫa minnet ki sālīmüz ḫālā
21. L̄ik s̄uz-ı firāḫ ile dā'im
Muḫṭarībdür ziyāde aḫvālüm
22. Medḫi verdüm du' āsı mu' tādum
Efzālū'l-fāzıl̄in üstādum
23. Ba' de temhīd gāyet-i tebc̄il
Dāmen-i pākin eylerüz taḫb̄il
24. Ola dā' im şafā vü şıḫḫatde
İzzet ü devlet ü sa' ādetde

SA‘DÎ DÎVANI

Sema URALÇİN

ÖZET: Bu çalışmada, 17. yüzyılda yaşamış olan Sa‘dî Dîvânı’nı araştırmacıların hizmetine sunmayı hedefledik. Şâirin hayatı ve eserinin önemli olması bizi artık yitirilmekte olan bir dünya görüşünün sanat anlayışından son izleri taşıyan bu eseri çalışmaya sevk etmiştir. Çalışma, devir-şahsiyet-eser ekseninde ele alınmıştır. Dîvân metni, transkripsiyon harfleriyle yeneden yazılmıştır. Dîvân’ın tıpkıbasımını ise “Ekler” bölümünde verilmiştir.

THE DÎVAN OF SA‘DÎ

Sema URALÇİN

ABSTRACT: In this study, we aimed to serve the people who search the divan of Sa‘dî, lived in 17 th century. That there is important about poet and his works, directed us to study this work of art which is a world opinion started to lose it’s value. Divan has been taken charge of period, personality and work. The text of Divan has been rewrote with the trancripcion alphabet. The facsimile of Divan is given in additional period.

DİZİN TABLOSU

- âb.....G-117,G-111/1,G-109,G-104,G-101,
G-96, G-95, G-88,G-84, G-75,G-70,
G-62,G-58, G-45, G-36, G-24,
N-4-VII, N-4-I
âbdâr.....N-4-VIII, N-4-IV
âb-1 çeşm.....G-102/2
âb-1 deryâ..... G-96/2
âb-1 hayât.....G-109/2, G-104, G-101, G-88/2,
G-62/3, G-45/3, N-4-I/4
âb-1 hayvân.....N-4-VII/26, G-70

âb-1 neşât.....T-1/ 7

âb-1 revân.....T-1/6

âb-1 rû.....G-36/4, G-117/4, T-1/8

âb-1 sirişkG-75/6
âb-1 zülâl.....G-95/3, R-28
‘abd..... N-1/8
‘abd-1 kem-terinN-4-II/20

‘aceb..... R-23, R-15, B, G-106, G-100,
G-81, G-69, G-57, G-40, G-37, G-19,
G-12, G-12, N-2, N-1, N-1
‘aceb.....G-120, G-104, G-101, G-70, G-46,
G-44, G-42, G-25, G-17,G-5, N-4-VI,
N-4-I, N-3
‘acz.....G-22/3, N-4-II/7
açılmağ..... R-11,G-120/1,N-4-V/27 N-2/13
‘adâlet.....G-56, N-4-V, N-4-V
‘adl.....N-4-V, N-4-III
âdem.....N-4-I/11,N-4-V
âfâk..... G-53, N-4-V,N-1
âfet.....G-112/5, G-105/5, G-64/1, G-25/4,
G-16/5,G-12/2, G-2/1
âfet-i devrân.....G-79/3,G-55/3

âfitâb.....N-4-VII/3,N-4-I/29, N-3/1,G-84/1
âfitâb-1 haste.....G-27/2

âfitâb-1 müzâb.....N-4-1/3

âgâz eylemek.....G-97/1
âgâz itmek.....N-4-IV, G-43
âgâz-1 derd..... N-2 / 23
ağyâr.....R-7, R-14, G-107, G-52

âgüş.....G-129, G-106,G-94
âh..... N-4-VIII/3, N-4-VIII/15, N-4-VII/31
N-4-IV/21, N-4-IV/29, G-122/1,G-121/1,
G-121/5, G-118/4,G-104, G-102/7,
G-91/3, G-89/3,G-88, G-86/ 4, G-80/4
G-76/1, G-75/3, G-71/2G-69/1, G-66/2,
G-64/7, G-63/5, G-58/4, G-47/3,G-40/1
G-37/5, G-35/3, G-22/4, G-21/2,
G-17/3,G-17/6, G-16/4, G-13/2, G-1/1
âh itmek.....G-123/3

âh-1 dil.....G-105/4, G-3/2

âhû.....G-107/2,G-126, G-61
âhû-yı remîde..... G-108

âhû-yı vahşi.....G-127/4

âheste.....G-17/3, G-101, G-118, G-104

ahlâk.....N-4-VI , N-4-III
ahlâk-1 pesen-dîdeN-4-III/26
‘âkıbet.....G-106
‘aql.....R-14
a‘ lâ.....N-4-III
‘âm.....N-4-IV
âmâl.....R-24
âmîz.....G-81
ammâ.....R-17, G-62, G-49, G-29, R-19,G-18
‘anber.....G-113, G-93, G-81, G-44, G-42,
N-4-V, N-4-III
‘anberin.....N-4-II
‘andelîb.....G-98/1, G-66/4

‘andelîb-i hoş-elhân.....G-121, N-4-VIII, N-1/17
‘andelîb-i zâr.....N-4-VIII/10, N-4-IV/28

‘andelîb-i çemen.....N-4-V/35
aña.....R-7, B, G-78, G-76, G-75, G-59, G-43,
G-18, G-18, N-4-VII, N-4-V, N-4-V,
N-4-V, N-4-IV, N-4-III
Arabî.....N-1
‘arîz.....N-4-IV
‘arîdür.....G-21
‘arş.....N-4-II/13, N-4-I/10
‘arûs.....N-4-V
‘arz.....N-4-IV/2, N-4-V/6, N-4-V/6, N-4-V/24,

- N-4-V/70
 ʿ arz itmek.....G-116/ 3
 ʿ arz-ı beyāz.....G-40/3
 ʿ arz-ı dīdār.....G-7/3, G-112/4
 ʿ arz-ı hāle.....G-56/7, G-100/2
 ʿ arz-ı hāl.....G-123/2
 ʿ arz-ı pür-neşve.....G-8/1
 ʿ arz-ı ʿ ubudiyet.....N-4-VII/ 18
 ʿ arz-ı kâlâ..... N-4-V/19
 ârzü-yı kâle-i naʿt.....N-2/21
 ârzü..... G-117/1, G112/2, G-107/5,
 G-36/1, N-4-VII/4, N-4-VII/4
 âşaf-ı ekrem.....N-4-IV/10
 âşaf-ı rüşen-zamîrN-4-IV/23
 âsâyiş.....G-69, N-4-V
 ʿ aşfûr.....N-4-V
 âsimân.....G-II
 âsitâne.....N-3/3, N-1
 âstân-ı luţf.....N-4-II/18
 âsumân.....G-11
 ʿ aşk.....R-26, R-20, R-17, R-19, R-14, R-2,
 R-6, G-35, G-129, G-119,G-115,
 G-104, G-103, G-101, G-96, G-91,
 G-86, G-86, G-54, G-39,G-38, G-37,
 G-30, G-23, G-17, G-12, G-11,G-4/3
 G-4/1, N-4-IV
 ʿ aşk-ı Yezdân.....N-4-VII/12
 ʿ aşk-ı şuʿle.....G-11/4,N-4-VII/14
 ʿ aşk-bād.....R-20
 ʿ âşık.....R-21,G-105, G-42, G-39, G-30,G-24
 G-65, G-123, G-122, G-120, G-115,
 G-108, G-105, G-88, G-74, G-70,
 G-68, G-67, G-59, G-28, G-27, G-26,
 G-18, G-15, N-4-VII, N-4-VII, N-4-V
 N-4-IV
 âşikâr.....G-95,G-73, G-64, N-4-VIIi, N-4-IV
 âşinâ.....G-129, G-50, N-4-III
 âşiyân.....N-4-III
 âşnâ- yı lücce.....N-3/5
 âşüfte.....G-129, G-95, G-85, G-67, G-26,
 G-25, G-6, N-4-IV
 ʿ atâ-kâr.....N-4-III
 ʿ atâ..... N-4-V, N-4-V, N-4-III
 âteş.....G-79, G-42, G-5, G-1, N-4-I/11
 âteş-i ʿ aşk.....G-96/4
 âteş-endâz.....G-5/4
 âteş-i ğam.....G-90/3
 âteş-i hicrân.....N-4-II
 âteşkede.....R-30
 âver.....G-108, N-4-VI, N-4-V, N-4-V, N-4-III
 âyâ.....G-12
 ʿ ayâr.....G-22, N-1
 âyine.....G-I, G-127, G-129, G-95, G-94,
 G-61,G-56,G-44, N-4-VIII, N-4-V,
 N-4-IV, N-4-V
 ʿ ayn-ı iʿ tibâr.....N-4-IV/2
 âzâd.....R-20, G-63, G-49, N-4-III, N-4-III
 âzâde.....R-16,G-88, G-51, G-29, G-20, N-4-III
 aʿ zam.....R-38, N-4-III/9, N-4-II/13, N-1/9
 ʿ azamet.....N-4-III/14
 ʿ azîmet.....N-4-III
 ʿ azîm-i baht-nişîn.....N-1/11
 ʿ azm.....N-4-I/15
 âzürde.....R-25, G-17, G-16
 bād.....G-104, G-87, G-83, G-82, G-68, G-66,
 G-49, G-47, N-4-V, N-4-IV, N-4-IV,
 N-4-III, N-4-I, N-1
 bâğ.....64, 79, G-126, G-123, G-118, G-117
 G-88, G-85, G-80,G-81, G-77,G-75,
 G-66, G-65, G-51, G-46, G-32, G-23,
 G-21, G-8, G-1, N-4-VI, N-4-V,
 N-4-IV, N-4-III, N-2
 bâğçe.....G-41
 bâʿ iş.....G-II, G-102, G-55, N-4-V
 bahâr.....G-73, G-64, G-58, G-36,G-21, G-19,
 G-3, N-4-VI, N-4-IV, N-4-III, N-1
 baħr.....G-106,G-96, G-96, R-6, G-70, N-4-VI,
 N-4-V, N-4-I, N-4-I, N-3
 baħş.....G-128, G-99, G-93, G-80,G-20, G-14,
 G-5, N-4-VI, N-4-IV, N-4-III
 baħşâ.....G-70, N-4-VI, N-4-VI, N-4-V
 baht.....74, G-129, G-110, G-107G-78, N-4-III
 baht-nişîn..N-1
 Bâkî Efendi.....N-4-VII

- bāl.....N-2
 bārān.....G-3, N-4-IV, N-4-II
 bārekallāh.....N-4-IV
 bašt.....N-4-VII
 bā-temkīn.....N-1
 bāzdan.....N-2
 bedāyi'.....N-4-VI
 bedīdār.....G-11
 bedi'.....N-4-V
 bed-ḥūṣ.....G-64
 behcet.....G-65
 behišt.....N-2, N-4-III, N-4-II
 belāgat.....N-4-III
 ben.....R-40, R-38, R-32, G-116, G-18
 bend.....G-120, G-110, G-85, G-58, G-49,
 G-23, G-20, N-4-VI, N-4-III
 bendegi.....N-4-III
 bende.....G-118, N-4-I, N-4-II
 benefşe.....N-4-VI
 berg.....R-13, G-61, N-4-III, N-2, N-1
 berrīn.....N-4-II
 bermeki-dād.....N-4-III
 ber-şevk.....N-2
 ber-ţaraf.....N-2
 besdür.....N-4-V
 beste.....G-117, G-87, G-75, G-40, G-29, G-22
 beste.....G-75
 beşeri.....N-2
 beter.....G-128, G-124
 beyān.....G-70, G-24, N-4-V
 bezl.....G-18, G-1, N-4-V
 bezm.....G-126, G-122, G-119, G-115,
 G-110, G-107, G-106, G-102, G-92,
 G-71, G-70, G-66, G-65, G-64, G-60,
 G-58, G-53, G-37, G-32, G-29, G-20,
 G-18, G-17, G-10, G-5, N-4-VII, N-4-V
 N-4-IV, N-4-II, N-1
 bi-gāyet.....N-4-I
 biçāre.....R-31
 biğāne.....G-4
 biğāne-nevāz.....G-68
 bi-ḥadd.....N-4-I
 bihzād.....N-4-III
 bi-ķarār.....G-45, N-4-IV
 bi-mededān.....N-2
 binā.....N-4-III
 bi-rahm.....G-V
 bi-tāb.....R-3, G-119, N-4-VII, N-4-I
 bīzār.....G-6
 bi-zulmet.....N-4-I
 Burāk.....N-4-II
 burc.....N-4-VII, N-4-VI, N-4-V, N-4-III, N-3
 bülbül.....52, G-111, G-85, G-83, G-76, G-76,
 G-76, G-76, G-76, G-76, G-69, G-60,
 G-56, G-52, G-58, G-45, G-25 G-18,
 G-17, N-4-VIII, N-4-VII, N-4-VI,
 N-4-V, N-4-IV, N-4-III, N-2
 bülbülān.....G-6
 bülbül-āsā.....N-4-IV
 bülend.....N-2
 bülend-pāye.....N-1
 bünyād.....N-4-III
 bürüz.....N-4-I
 bütānı.....G-65
 būs.....R-32, G-94, G-77, G-73, G-36,
 G-8, N-4-II
 büy.....R-5, G-113, G-112, G-102, G-98, G-82,
 G-32, G-36, G-25, G-23, G-10,
 G-5, N-4-VII, N-4-III, N-4-V, N-1
 cā-be-cā.....N-4-IV
 cādū.....G-96
 cā'iz.....N-4-IV
 cāh.....N-4-III, N-4-II
 cāme.....G-38
 cām.....G-III, G-I, R-24, G-127, G-122, G-119,
 G-115, G-106, G-99, G-89, G-84, G-83
 G-73, G-60, G-57, G-51, G-46, G-21,
 G-20, G-11, G-2, N-4-VIII, N-4-VII,
 N-4-VII, N-4-VII, N-4-VII, N-4-V,
 N-4-IV, N-4-I, N-2
 cānān.....G-118, G-87, G-68, G-67, G-59, G-24,
 G-24, G-14 N-4-IV,
 cān.....G-128, G-64, G-38, G-26
 cāvid.....N-2
 cāy.....R-6, B, G-70, N-4-IV
 cebhe.....G-105, G-90, N-4-I
 cebīn.....N-3
 cefā.....R-23, G-129, G-103, G-90, G-74, G-69,
 G-2
 cefā.....G-46, G-46, G-30
 cehālet.....N-2
 Cem.....G-125
 cemāl.....N-1, N-3
 cem' iyyet.....G-64
 cenāb.....N-3, N-4-V, N-4-I, N-1
 cennet.....N-2

- ceres.....G-47
cevāb.....N-4-I
cevān.....G-28, G-27
cevr.....G-111, G-92, G-89, G-54, G-46,
G-15, N-4-IV
ceyš..... G-89, N-4-II, N-1N-4-V
cihād.....N-4-III
cihān.....R-4, B, G-129, G-105, G-96, G-63,
G-65, G-50 G-37, G-21, G-9, N-1,
N-4-VI, N-4-V, N-4-IV, N-4-III,
N-4-II, N-4-I, N-2
cihāngirī.....G-IV
cilveger.....N-2
cilve.....N-4-II
cilve-nümā.....N-4-I
cism.....R-24, G-38, N-4-IV
cumhūr.....N-4-V
cur'a.....G-IV
cümle.....G-42, G-21, N-4-V
cünbiş.....G-1, N-1
cünd.....N-2
cünün.....G-130
cürm.....N-1, N-4-IV
cū.....G-117
cüşiş.....G-119, N-4-I
cüş.....G-86
cüy.....G-126, G-100, N-4-III, N-4-III
cüy-bār.....N-4-IV, N-1
çākī.....G-78
çāre-resān.....N-4-I
çarḥ.....N-4-II, R-5, B, G-95, G-69, G-40
N-4-VIII, N-4-VII, N-4-VI, N-4-II
çārsū.....G-103, G-86, G-55
çāşni.....N-4-I
çehre-sāy.....N-4-V
çekīde.....N-1
çemen.....R-29, G-123, G-119, G-111, G-81
G-76, G-56 G-18, N-4-V, N-4-V,
N-4-IV, N-4-III, N-1
çemen-ārā.....N-1
çemenistān.....N-4-III
çemen-pirā.....N-4-VI
çemenzār.....N-2
çend.....G-114
çerāğ..... G-95, G-65, G-5 G-17, G-16,
N-4-IV, N-4-IV, N-3, N-2
çerāğān.....N-4-IV
çesān.....G-IV
çeşm.....R-30, R-25, G-128, G-103, G-75,
G-63, G-49, G-31, G-15, G-129,
G-118, G-113, G-104, G-101, G-97,
G-81, G-69, G-65, G-65, G-41, G-28
G-27, G-26, G-21, G-17 G-14, G-14
G-12, G-3, N-4-V, N-4-IV, N-4-VIII
çeşmesār.....N-4-VIII, N-1
çinār.....N-4-IV
çin.....G-130, G-122 G-117,, G-102,
G-85, G-79 G-55, G-40, G-24, G-6
N-4-I
dāğ..... R-3, G-123, G-120, G-102,
G-92, G-81, G-75, G-73, G-38, G-35,
G-30, G-24, G-21, G-4, G-3, N-4-VIII
N-4-IV
dād.....R-5, G-111, G-23, N-4-III
dād-gerāN-4-III
dā'im.....R-24, G-113, G-105, N-4-VII, N-4-V,
N-4-IV, N-4-III
dā'imā..... N-2
dā'ire.....N-4-I
dā' iye.....G-127, G-84, G-35, N-2
dāmen..... G-88, G-58, G-56, G-38, G-1, N-4-III
dānā.....R-22
dāne.....G-128
dāhile.....N-4-V
dāhil.....N-4-II
Dārā.....N-4-III
dārān.....G-5
dār.....N-1
dāver.....N-2, N-4-III, N-4-IV, N-4-V
debistān.....N-4-III
def' G-73, G-70, G-6, N-4-V, N-4-IV
degül.....G-102, G-75, G-74, G-71, G-62, G-25,
G-8, N-4-VII
dehān.....G-15, G-36, G-76, G-82, G-114, N-4-V
dehr.....G-9
delīl.....N-4-VII
dellāl.....G-86
delvī.....G-45
dem....G-123, G-111, G-109, G-96, G-93, G-86,
G-82, G-77, G-76, G-72, G-63, G-58, G-57,
G-53, G-41, G-39, G-30, G-29, G-28, G-27,
G-22, G-20, G-17, G-14, G-12, G-2, G-1,
N-4-VIII, N-4-VII, N-4-V, N-4-IV
dem-ā-dem.....G-77, G-29
dendān.....G-7
der.....G-32, N-4-V, N-4-IV, N-2, N-1

- der-bend.....N-4-III
 derd.....G-121, G-102, G-99, G-94, G-87, G-83,
 G-74,G-74,G-65,G-50, G-42, N-2, N-4-IV,R-23
 dergâh.....N-1, N-4-I, N-4-II ,N-4-VIII
 derk.....R-1
 deryâ.... .G-122, G-96, G-86, G-73, G-56, G-7,
 N-4-V, N-2
 derûn.....G-53,G-21, N-4-V, N-4-I
 deryüzegârî.....N-4-IV
 dest.....R-18,G-127, G-123, G-121, G-94,G-64,
 G-62, G-56, G-54, G-38, G-22, G-16,
 G-14, G-13, N-4-V, N-4-IV, N-4-III,
 N-4-II, N-4-I, N-3,N-1,N-4-V,N-4-III
 N-4-II
 destâr..... G-15, N-1
 dest-ber.....G-90
 dest-gîr.....N-4-II, N-4-III
 deşt.....G-41, G-37
 devlet...G-3, G-88, G-87, G-53, N-4-VII,N-4-III
 N-4-VI, N-4-V, N-4-IV, N-4-IV, N-4-II
 devlet-me'âb.....N-4-II
 devr.....G-68, G-54, G-45, N-4-VII, N-4-VI,
 N-4-IV
 devrân.....G-117, G-79, N-4-VII
 deycür.....G-7
 dîdâr.....G-112, G-75, G-65, G-17, G-16
 G-7, N-4-V
 dîde..... R-39, G-64, G-37, 34, G-20, G-14
 N-4-V, N-4-III
 dil.....R-41, R-39, R-26, R-23, R-18, G-127,
 G-126, G-124, G-114, G-110, G-109,
 117, G-105, G-99, G-95, G-73, G-70,
 G-68,G-63, G-60, G-49, G-45, G-44, G-42,
 G-40, G-32 G-31,G-30, G-29, G-25, G-24,
 G-23, N-4-VII, N-4-III, N-4-I, N-2,
 dil-beste.....G-15, N-4-VI
 dil-dâde.....G-74
 dil-dâr..... G-99,G-79 G-61, N-4-IV
 dîl-düz.....N-2
 dîl-şâd.....R-20, N-4-V, N-4-III
 dîn.....N-4-III, N-4-IV
 dîvâne.....G-126, G-97
 diyâr.....N-1
 du'â.....N-4-III, N-4-III, N-4-VII, N-4-VI
 dürer.....N-2, G-105
 dürr..G-113, G-106, G-104, G-101, G-103,
 G-96, G-86, G-54, N-4-VII, N-4-V,
 N-4-I, G-24, N-4-V, N-4-III, N-3,
 N-2, R-12, R-11,
 dürüd.....N-4-I
 düzd.....N-4-III
 dūd..... R-34, N-4-VIII
 eşer.....N-2, N-4-I, N-4-III, N-4-V, G-108,
 G-17, G-69, G-66, G-58
 ebşâr.....N-4-VII, N-4-VI
 ebkem.....N-4-V
 ebr.....G-129, G-115, N-4-VII, N-4-IV,
 N-4-II
 ebrû..... R-33, R-38, G-122, G-103,
 G-75,G-71, G-64, G-53, G-43,
 G-29, G-26, G-16
 ebrûvân.....G-58, G-8
 ecdâd.....N-4-V
 edâ.....N-4-IV
 efgân..... R-19, G-47
 efdâl..... N-4-II
 eflâk.....N-4-V, N-4-II
 efrûz.....G-116, G-65, G-5
 eözün.....R-26,G-88
 eözün.....G-61
 eger.....R-27, R-3, G-109, G-98, G-96,
 G-50,N-4-VIIi,N-4-V,N-4-III,N-4-I, N-2,
 ehl..... R-24, R-4, G-125, G-115, G-104,
 G-101, G-92, G-87, G-42, G-40, G-20, G-5,
 N-4-VII, N-4-VII, N-4-VI, N-4-V, N-4-III,
 N-4-III, N-4-III, N-4-I, N-2, N-2, N-2
 'ıyâd.....N-2
 'ıyâr.....G-100, G-9
 'ıbâd.....N-4-III
 'ılâc.....G-IV
 'ılm.....N-1, N-4-V
 'ımâd.....N-4-III
 'ınâd.....N-4-III
 'ınân.....N-4-I
 'ınâyet.....G-56, N-4-II, N-3
 'ızâr.....G-71, G-53, G-46, G-43,
 N-1, N-4-VIII
 'ızzet-mekîn.....N-4-II
 'ızzet.....N-4-II, N-2
 'ışret.....G-87, G-18, G-5
 'ışvekârî.....G-120
 'ıkâb.....N-4-I
 'ızz.....N-4-VII, N-4-IV
 'ızzet.....N-4-V, N-3
 ekmel..... N-4-VI
 ekrem.....N-4-IV, N-4-II

- elbette.....R-11
el.....G-118, N-4-VII
emān..... N-4-III
emel..... R-39, R-30, R-16, G-116,G-112,
G-110, G-94, G-94, G-84, G-64, G-52
emn..... N-4-III
emti[‘] a.....N-4-III
enbiyā.....N-4-II
encām.....N-4-III
encümen.....G-58
endām.....G-43
endişe..... R-17, G-88, G-63, G-59,G-94,
N-4-VIII, N-4-V, N-4-IV, N-4-I,
N-2, N-4-III
endüh..... N-2, N-4-V
engüşt.....N-4-II, N-4-V
enver.....N-4-VII, N-4-IV, N-4-I
ezel.....N-4-III, N-2
[‘]ömr.....R-26
erbāb.....G-112, G-98, G-13, N-4-VII,
N-4-VII, N-4-III
esb.....N-4-II
esir.....R-31, R-4, G-59, G-28, G-27, G-1
eshāb.....N-4-III
esrār..... G-82,G-62, G-61, G-57,
G-6, N-4-VI
es-selām.....N-4-II
eş[‘]ār.....N-4-VII, G-65
eşk.....G-126, G-119, G-117, G-114,
G-96, G-91,G-84, G-81,G-77,
G-45,G-37,G-36, G-20, G-2,
N-4-IV
eşkāl.....N-4-VI
eşref.....N-1
[‘]ubdiyyetN-4-V, N-4-VII
ulvī.....N-1, N-4-III
etrāf.....G-89
[‘]urbān.....R-17
[‘]uşşāk.....R-24
[‘]uķdedār.....G-48, G-47
evşāf.....N-1, N-4-IV, N-4-V
evc.....G-92, G-67, G-41, G-39,G-30,
N-4-VII, N-4-VI,N-4-V,N-4-IV
N-4-III, N-4-I, N-3
evrād.....N-4-III
evreng.....G-130,N-4-VII, N-4-VI, N-4-V
N-4-IV, N-4-III, N-4-II, N-2
[‘]ūd.....N-4-V, N-4-III
ezel.....G-6
faşl.....R-7, N-4-IV
fānus.....G-95
fazīlet.....N-4-III
fāhr.....N-2
fahteveş.....G-49
farķ.....G-7, N-4-VI, N-4-II N-4-I, N-2,
Felātun.....G-3
felek.....R-27, R-8, G-74, G-40, G-28
G-27, G-26, G-1, N-4-VII, N-4-VI,
N-4-IV, N-4-V,N-4-III, N-2
felek-taht.....N-2
fenn.....G-IV, R-10
ferah.....N-4-VI
ferāh-efzā.....N-4-I
ferah-kān.....N-2
fer.....N-2, N-4-III
fermān.....N-4-I, N-4-III
fersüde-cebin.....N-4-II
feryād.....G-121, G-80, G-19, N-4-III
fesād.....N-4-III
feth.....N-4-V
fettān.....G-63
feyz.....G-78, G-21, G-3, N-4-VIII,
N-4-VII, N-4-VI, N-4-V, N-4-I,
N-2, N-1
fezā.....G-64
fiṭrat.....N-4-I
fiṭri.....N-4-VII
fiġān.....R-29, R-21, R-18, G-62, G-57,
G-39, G-30,G-21, G-17, G-1, N-4-VIII
fıkr.....G-IV, G-I, G-I, R-39, R-14, G-94,
G-84, G-73, G-72, G-54, G-53,
G-51, G-44, G-33, G-28, G-27,
G-22, G-2, N-4-VIII
firāk.....G-85, G-17
fīrüz.....N-4-II
fiten.....G-6
fitne.....77, G-128, G-126, G-124, G-113,
G-110, G-98, G-85, N-4-III
fuşul.....G-19
füzelā.....N-4-III
furşat.....G-100, G-23, N-4-II
fülk.....G-61, G-35, N-4-I
fürķat.....G-100, G-74, G-54, G-52, G-47,
G-20 G-11 , G-3
fürüg.....G-29, G-11, G-5, N-4-VI, N-1
fürüş.....G-18, G-43

- fürüzende.....N-4-I
 füsünkâr.....G-65
 fütâde.....G-25, G-56, G-118
 fütür.....G-65
 ğaflet.....G-64/6
 ğâh.....G-116, G-74, G-74
 ğâhî.....G-24, G-8, N-4-III
 ğam.....G-V, G-II, R-40,R-35, R-29, R-24,
 R-22, R-16, R-12, R-8, R-4, G-128,
 G-119/5, G-117/2, G-113/4, G-107/5,
 G-105/4, G-102/ 6, G-102/ 5, G-93/2, G-92/5,
 G-91/4,G-90/4, G-89/3,G-86/3, G-80/1, -78/5,
 G-75,G G-74/5, G-71,G-69/4,G-67/4,G-59/2,
 G-58/4, G-54/1, G-52/1, G-47, G-42/5,G-42/2
 G-41/3, G-32/5, G-31, G-21/4,G-20/5,G-20/3,
 G-20/2, G-12/4 ,G-11/3, G-9/5, G-5/1,G-3/3 ,
 G-3/2, G-2/5, N-4-II/18, N-4-V/28, N-4-V/50,
 N-4-V/67,N-4-VI/5
 genc.....R-31, R-22, G-102, G-91, G-80,
 G-70, G-42
 gerde.....G-4, N-4-IV
 gerdün.....G-63
 gevher.....G-104, G-103, G-101, G-70, G-44,
 G-20, N-4-VIII, N-4-VII, N-4-VI, N-4-V, N-1
 gevher.....G-104, G-103, G-101, G-70,G-20,
 G-9 N-4-V, N-4-II, N-1
 gezer.....N-2
 girîbân.....G-78, N-4-V
 giryân.....G-123, G-88, G-21, G-8
 ğisû.....G-110
 giyâh.....G-58, N-4-IV
 göñül..... R-10, G-130, G-122, G-121, G-120
 G-111, G-113, G-108, G-107, G-104,
 G-102, G-98,G-69, G-67, G-73, G-67,
 G-66, G-65, G-59, G-55, G-54, G-44,
 G-28, G-27 G-20, G-21, G-17, G-8,
 G-2, N-2, N-1
 ğâ'ibâne.....G-59/1
 ğazel.....G-45, N-4-VII, N-4-V
 ğam-fersâyı.....G-51/4
 ğam-ı aşk.....G-50/3
 ğam-ı ğisû..... G-75/4
 ğam-ı ğazân.....G-76/1
 ğam-ı hicri.....G-71/1
 ğam-ı sipâh.....N-1/26
 ğam-ı yâr..... R-40
 ğamze.....R-11,R-32, G-129/5, G-128/4,
 G-125/3, G-123/2,G-118/3,G-84/3,G-82/3
 G-62/2, G-61/2, G-60/4, G-59/3,G-56/4,
 G-49/4, G-43/1, G-39/1, G-34/1, G-33/2,
 G-32/3, G-30/1, G-28/3, G-27/3,G-26/4,
 G-25/4, G-23/2,G-16/1, G-12/1,
 N-4-VII/15, N-4-V/28, N-4-IV/22
 ğamze-i bigâne.....G-68/2
 ğamze-i dilberG-90/4
 ğamze-i fettân..... G-63/4
 ğamze-i ğünG-130/1
 ğamze-i ğün-ĥ'âr.....G-79/1
 ğamze-i sihr.....G-81/3
 ğaraż.....N-4-V/24, N-4-V/70
 ğaraż-ı nüş-ı şarâb.....G-6/3
 ğavğâ.....G-64/6
 ğâżab.....N-4-III/21,N-4-III/15
 ğayb.....G19/3,N-4-I/5
 ğâyet...R-36,G-22/2, G-2, N-4-I/19, N-4-I/21
 ğubta-engîz.....N-4-VIII, N-4-IV
 ğonca.....N-4-IV
 ğonce.....R-18, G-101, G-76, G-69, G-66,
 G-56, G-15
 ğonce-dehan.....G-69,N-2, N-4-IV, N-4-V
 ğubâr.....G-127, G-73, G-61, G-1, N-4-VIII
 N-4-IV, N-1
 ğulâm.....N-4-III
 ğudâz.....R-21
 ğüftâr.....R-11
 ğüher.....R-40, G-103 ,G-79,N-4-V,N-2, N-1
 ğüher-nişâr.....N-1
 ğül..... R-39, R-25, R-13, R-6, R-5, R-39,
 G-123G-123, G-121, G-113, G-106,
 G-96,G-77, G-76, G-75, G-72,G-71,
 G-67,G-64, G-62,G-56, G-45, G-35,
 G-32,G-30,G-29, G-24, G-23, G-2,
 N-4-VI,N-4-V, N-4-IV, N-4-III,N-1
 ğülberg.....G-128, G-121, G-114, G-103
 ğülbün.....N-4-IV, N-4-III, N-4-II

- gülgeşte.....G-73,G-53, N-4-IV
 gülgün.....G-77
 gülistân.....G-107,G-85, G-39, G-30,
 N-4-VII, N-4-IV, N-4-III, N-4-II
 gülşen.....R-13, G-124, G-122, G-114, G-111,
 G-74,G-73, G-72, G-68, G-58, G-51,
 G-35,G-2, N-4-VIII,N-4-VII, N-4-VII,
 N-4-V,N-4-IV,N-4-III,N-4-II, N-2,N-1
 gülzâr.....R-5,R-14, G-82, G-75, G-60, G-32,
 N-4-V, N-4-VI, N-4-IV, N-4-III
 gümân.....G-43, G-22
 güm-rehâne.....N-4-I
 günehkârân.....N-4-II
 güzâr.....G-14, G-57, N-4-II
 güzer.....G-100, N-4-III
 gürüh.....N-1
 güster.....N-4-VII, N-4-VI, , N-4-V, N-4-III
 güşâdG-102, G-55 G-32, G-31, N-4-I
 güşâde.....G-86, N-4-IV, N-4-IV
 güşâyış.....G-11
 güzîde-server.....N-4-I
 güzîn.....N-4-V, N-4-II, N-4-I
 güne.....N-4-IV, N-1
 güşe.....G-56
 güş.....G-99, G-55, N-4-V, N-1
 güy.....N-4-III
 güyyâ.....N-4-IV
 habâb.....N-4-VI, N-4-I
 habbezâ.....N-4-V, N-4-IV, N-4-III, N-2
 haber.....G-128, G-87, G-82, G-76, G-69,
 G-66, G-17, G-16, G-1, N-4-V,
 N-4-V, N-4-V
 habîb.....G-43, N-1
 hadd.....G-16
 hadeng.....G-60, G-59, G-53, G-26
 hādī.....N-2
 hadîka.....N-1
 heft-ķibâb.....N-4-
 h̄âhiş.....N-4-V
 h̄â'il.....G-110, G-41
 hāk.....R-9, G-118, G-103, G-49, G-43,
 G-40, G-35, G-14, N-4-VIII, N-4-IV
 N-4-V, N-4-I, N-2
 hāk-pây.....N-4-IV
 hāk-râh.....N-4-II
 hâl.....R-24, B, G-123, G-82, G-5, N-4-V
 hālâş.....G-66, G-23
 hâle.....G-67
 hâlet.....G-II, N-4-I
 hâl.....G-127, G-126, G-97, G-85, G-50,
 G-28, G-27, G-23, G-16, G-10, N-4-V, N-1
 hâlîde.....G-75
 hall.....G-35
 halk.....G-7
 halvet.....R-19
 halvet-sarây.....N-4-II, N-1
 hamdüli'llah.....N-4-VII
 ham.....R-26, G-116, G-92
 hâme.....G-83, G-68, G-44, N-4-VII, N-4-V,
 N-4-III, N-4-II, N-1
 h̄ân.....N-4-VII
 hançer.....G-82, G-64, G-33, G-25, N-4-III
 handân.....G-62, N-4-IV, N-2
 hande.....G-122, G-86, G-76, G-62, G-26, G-5
 hân-ķah.....N-4-III
 hâr.....R-25, G-103, G-100, G-58
 harâb.....R-20, N-4-III
 harâbe.....G-104
 harâmî.....R-11, N-4-V, N-4-III
 harîm.....G-56, N-4-II, N-1
 hâş.....G-10, N-4-IV, N-4-IV
 haşm.....N-4-III
 h̄âste.....R-23, G-20, N-4-I
 h̄âst-ķâr.....N-4-II
 hasret... ..G-127,G-112, G-111, G-87, G-63,
 G-60, G-31, G-29, N-4-VIII
 haşem-ārâ.....N-1
 hâtem.....G-19, N-4-II
 hatm.....N-4-II
 haķ.....N-4-VIII, N-4-V, N-4-V, N-4-III, N-2
 haķâ.....N-4-II, N-1
 haķar-nāk.....N-4-III
 hâţır.....R-33,G-93, G-80, G-55, G-41, G-35,
 G-4-V, N-4-I
 haţţ.....R-39, R-16, G-90, G-61, N-4-VI
 havşala.....G-110
 hayâl.....G-96,G-95, G-94, G-93, G-80, G-56
 G-54, G-53, G-42, G-26, G-14,G-4,
 G-3, G-2, N-4-VIII
 hayât.....G-89, N-4-I, N-1
 haydar.....N-4-III
 hazer.....G-108, G-1
 hoş-elhân.....N-1
 hoş-güvâr.....N-4-VIII, N-4-IV
 hoş-nağmeN-4-V, N-4-III, N-2
 huşuşen.....N-4-VII

- hūbter.....G-124
 huceste.....N-4-IV
 huceste-naḥl.....N-1
 hūdā.....G-16, N-4-IV, N-4-IV, N-4-II,
 N-4-II, N-4-I, N-2, N-1
 hūdevend.....N-4-IV
 hūlāša.....N-4-I
 hūld.....N-4-VI, N-4-V, N-4-II
 hūlk.....N-4-IV, N-2
 hūlūs.....N-4-II
 hūmār.....G-84, G-19, N-4-IV
 hūmār-ālūde.....G-123
 hūrc.....R-23
 hūrṣīd.....G-125, G-112, G-98, G-96, G-74,
 G-65, G-63, G-12, G-11, G-9, G-7,
 N-4-VII, N-4-VI, N-4-I, N-2
 hūrūš.....G-119
 hūrev.....N-4-VI, N-4-V, N-4-IV, N-4-III, N-2
 hūsūf.....N-4-VII
 hūṭbe.....N-1
 hūṭūr.....N-4-V
 hūdāvend.....N-4-V, N-4-IV
 hūkkām.....N-4-III
 hūsn.....G-130, G-110, G-107, G-105, G-96,
 G-93, G-88, G-86, G-81, G-75, G-53
 G-37, G-23, G-19, G-17, G-16, G-13,
 G-7, N-4-VII, N-4-V, N-4-V, N-4-II, N-2
 hūb-ḥiṣāla.....N-1
 hūb-rīz.....G-8
 hūn.....G-IV, G-67, G-39, G-37, G-30, G-9,
 G-2, N-4-V
 hūn-rīz.....N-4-IV, N-4-VII
 hūr.....N-4-II
 hūr-serāy.....N-4-II
 hūrṣīd.....N-4-VII, N-4-IV, N-4-II
 ḥayl.....N-4-II
 ḥayli.....G-51, G-36
 ḥayr.....R-30
 ḥayrān.....G-102, G-86, G-85, G-62, G-57, G-8,
 N-4-IV, N-4-IV
 ḥayret.....G-77, G-61
 ḥayrū'l-beṣer.....N-4-II
 ḥayvān.....G-62
 ḥazān.....R-7, G-76, G-72, G-19, N-4-IV
 ḥazīn.....N-4-II
 ḥ'āh.....G-84
 ḥiṣīn.....N-4-II
 ḥiṣn.....N-4-II
 ḥidīv.....N-1
 ḥidmet.....N-4-V, N-4-II, N-1
 ḥidr.....N-2
 ḥifzi.....N-2
 ḥifz.....N-4-V
 ḥirām.....G-118, G-101, G-43, G-35
 ḥired.....G-79, G-54, G-3, N-4-III
 ḥırka.....N-2
 ḥiṣm.....G-84, N-4-III
 ḥiṣsemend.....N-4-IV
 ḥiṣār.....R-19, G-89, N-1
 ḥicāb.....N-4-I
 ḥidmet-güzār.....N-4-II
 ḥiffet.....G-19
 ḥikmet.....N-4-II
 ḥilkat.....N-4-II
 ḥisāb.....R-3, N-4-I
 ḥisse-mend.....N-4-V
 ḥizāne.....N-4-I
 helvā.....G-45
 hemān.....G-104, G-101, G-97, G-92,
 G-43, G-41, G-23, G-11, G-9, N-2
 hem-civār.....N-1
 hem-çü.....R-18, N-4-III
 hem-^çiyār.....N-4-IV
 hemiṣe.....R-34, R-31, G-118, G-99,
 G-91, G-76, G-44, G-26, G-19,
 G-17, N-4-I, N-4-IV, N-1
 hem-lāne.....N-4-V
 hem-nām.....N-4-III
 hem-ser.....N-4-IV
 hem-vāre.....N-2
 hengām.....G-99, N-4-IV
 herkes.....G-23
 hevā.....G-130, G-115, G-98, G-95, G-62,
 G-52, G-44, G-42, G-26, G-6, G-5
 heves.....R-35, G-37, G-47, G-33, N-4-V
 hezār.....R-13, G-104, G-62, N-4-VII,
 N-4-V, N-4-IV, N-1
 hezār.....G-80, G-62, G-56, G-39, G-30,
 G-29, N-4-VII, N-4-V
 hicr.....G-58, G-52, G-19
 hicrān.....R-33
 ḥiç.....R-38, G-66, N-1
 hidāyet.....N-4-I
 hilāl.....G-71, G-53, G-26, N-4-I, N-4-V,
 N-4-III, R-33
 himmet.....N-4-III, N-4-V

- hulāset.....G-61
 hüccet.....N-4-II
 hüçüm.....G-119, N-4-VI
 hümā.....N-2
 hüner.....N-2,N-4-V, N-4-V, N-4-III
 hüner-piše.....N-4-V, N-4-III
 hünerver.....N-4-IV
 hüsn.....G-19, N-4-I
 hüşyār.....G-86
 ibtihāc.....N-1
 icābet.....N-4-VII
 icād.....N-4-III
 iclāl.....N-4-III
 içün.....R-40, R-13, G-108, G-103, G-76,
 G-24, G-23, G-9, N-4-V, N-4-V,
 N-4-III, N-4-II
 i' cāz.....N-4-II
 i' lām.....N-4-VII
 i' tibār.....G-21G-52, N-4-IV, N-1
 i' timād.....G-16
 i' tizār.....N-4-IV
 İfākat.....G-65
 iftiḥār.....N-4-VIII, N-4-IV, N-1
 iken.....G-126, G-116, G-102, G-100, G-87,
 G-65, G-63, G-53, G-52, G-23, G-9,
 N-4-V, N-2
 ikmāl.....N-4-VI
 iksīr.....R-9
 iktisāb.....N-4-IV
 İlah.....N-1, N-2, N-4-V
 ilḥād.....N-4-III
 ilticā.....N-4-II
 imdād.....N-4-III
 imtizāc.....G-100
 inşāf.....G-23
 inbisāt.....N-4-I
 intizām.....N-4-II
 İntizār.....G-87
 intisāb.....N-1
 iḥrāz.....R-41, N-4-V
 iḥsān.....N-2
 iḥtirāz.....G-75
 irsāl.....N-4-II
 irşād.....N-4-III
 İslām.....N-4-V, N-1
 İslām-ābād.....N-4-III
 istib'ād.....N-4-III
 isti'āb.....N-4-I
 istis'ād.....N-4-III
 işrāb.....G-2, N-4-I
 iştiḥār.....N-1
 iḵbāl.....R-41, R-36, G-39, G-30, N-4-VII,
 N-4-V, N-4-VII
 iḵlīm-güşā.....N-4-III
 iḵlīm.....G-54, G-34, N-4-VII, N-3
 iḵtidār.....N-4-IV, N-4-V
 jāle.....G-128,G-4, N-4-VI, N-4-I
 jeng.....G-56, G-21, N-4-V, N-4-IV, N-2
 kaçan.....N-4-VIII, N-4-VIII
 kaçadar.....G-129, G-34, G-15, N-4-V,N-4-IV,
 N-4-IV, N-4-III
 kaçadd.....G-128, N-4-V, N-2
 kaçadem.....N-4-III
 kaçadrā.....N-4-III
 kaçadr.....G-115, N-4-II
 kaçāfile.....N-4-III, N-4-I
 kāffe.....N-2
 kāfür.....N-4-I
 kāḥ.....N-4-II
 kaçahramān.....G-43, N-4-III, N-4-III
 kaçahr.....N-4-III
 kākül.....G-120,G-106, G-98, G-92, G-71,
 G-60,G-46, G-41, G-29, G-8, R-15, R-7
 کالا.....G-107
 kaçalb.....G-2, N-4-VII, N-4-IV, N-4-III
 kaçāleb.....N-1
 kaçalem.....G-33, N-4-V, N-4-III, N-2, N-1
 kaçalem-rev.....N-1
 kaçālib.....G-64, N-4-VII
 kāle.....G-87, G-86, G-9, N-2
 kam-baḥş.....N-4-III
 kām-bīn.....N-4-II
 kāmīl.....G-110
 kām-yāb.....N-4-II
 tālib.....G-110, N-2
 kaçamer.....G-II, N-4-V, N-4-II
 kaçamer.....N-4-VII, N-2
 kaçāmet.....G-108, G-49, N-1
 kaçanā'at.....R-27
 kān.....R-23, G-82, G-9, G-1, N-4-V,
 N-4-V, N-1
 kaçand.....G-4, N-4-VII, N-4-V
 kaçande.....N-4-I
 kaçandīl.....N-4-I
 kaçānūn.....G-63
 kār.....G-124, G-74,G-79, G-77, N-4-V,

N-4-III, N-1
 qarār.....N-1
 qarīn.....64, R-30, R-15, G-125, G-93, G-86
 G-85, G-55, G-23, N-4-II, N-1
 kāse.....N-4-V, N-4-II
 qatre-bār.....N-4-IV, N-1
 qatre-rīz.....N-1
 kavī.....N-4-III
 kırq.....N-4-II
 kuşūr.....N-4-V
 Qubād.....N-4-III
 kudret.....N-3, N-4-II
 quds.....N-3
 qudsiyānN-4-III
 kulzüm.....N-4-I
 kumāş.....G-19, G-9, N-4-V
 kurb.....N-4-II, N-1
 kuvvet.....N-4-IV, N-4-III
 keder..... R-8, G-110, G-86, G-76, G-17,
 N-4-VII, N-4-VI
 kef..... N-4-VII, N-4-III, N-1
 keş.....R-9
 kemāl.....R-41, R-36, G-86, N-4-VII, N-4-V
 N-4-V, N-4-III, N-1
 kemān..... G-128, G-122, G-97, G-29, G-26
 G-23, G-8
 kemend.....G-120
 kemer..... G-33
 kemer-beste.....G-118, N-4-III
 kemter.....G-63, N-2
 kem-terīn.....N-4-II
 kenār.....G-129, G-127, G-120, G-106,
 G-104, G-101, G-91, G-86, G-78,
 G-67 G-61, G-52, G-44 N-4-VIII,
 N-4-IV, N-4-I
 kerem....G-92, G-29, N-4-V, N-4-IV, N-4-III,
 N-4-I N-2, N-1
 kerīm.....G-10, N-4-V, N-1
 kesb....R-41, R-36, G-89, G-88, G-73, N-4-VII
 N-4-V, N-4-IV, N-1
 kes.....G-6
 ketm..... G-IV, G-89, G-81, G-26
 Kevşer.....N-4-I
 kevkeb.....G-65, N-4-III, N-4-V
 keyf.....R-27, R-26, R-24, R-20, G-91, G-55,
 G-37, N-4-IV
 kibār.....N-4-IV
 kilik.....G-70, G-42, G-22, G-16, N-4-VIII,

N-4-VI, N-4-V, N-4-IV, N-4-II,
 N-4-III, N-1
 kızb.....N-4-II
 kirdgār.....N-4-IV
 kişver.....G-66, G-34, N-4-III, N-1
 kitāb.....G-37, N-4-VI
 kuhsār.....G-121
 kuhl.....N-4-II
 kudūret.....G-6
 küffār.....N-4-III
 küfr.....N-4-III
 kühsār.....G-105, G-51
 külhan.....G-58, G-38, G-38
 kümeyt.....N-1
 küremā.....N-4-III
 kürsi.....N-4-II
 küstāh.....N-4-V
 küşuf.....N-4-VII
 küşe.....G-122, G-105, G-103, G-87, G-47
 küy.....N-2
 la'1..... G-122, G-115, G-104, G-101, G-79
 G-67, G-63 R-38
 lāle.....G-120, G-113, G-24, N-4-V
 lalezār...G-77, G-73, G-21, N-4-VIII, N-4-IV
 laţif.....N-4-I
 lāyık.....G-36, N-4-I
 lāzım.....N-4-III
 leb-ā-leb.....N-4-I
 leb..... R-17, R-12, R-20 G-128, G-124,
 G-111 G-73, G-70, G-62, G-59, G-46, G-45,
 G-36, G-10, G-8 G-7, N-4-VIII
 leb-rīz.....G-117 G-122, G-94, G-6, N-4-II
 lezzet.....N-4-V, N-2
 leşker.....N-4-V, N-4-III, N-1
 leţāfet.....R-28, G-111, G-61
 levh.....G-75, N-4-II, N-4-III
 Leylī.....R-26
 livā.....N-2
 luţf.....G-95, G-85, G-46, G-36, G-10,
 N-4-VI, N-4-VII, N-4-V, N-4-IV,
 N-4-II, N-3, N-2, N-4-I
 lücce.....G-130, G-104, G-101, G-52, G-44,
 N-3 N-4-VIII
 lü' lü.....N-4-VI
 ma'ād.....R-5
 ma'adalet.....N-4-V
 ma'āşā.....R-5
 ma'adelet N-4-IV

mā'ide.....N-2
mā'il.....R-5, G-56
ma' nā.....G-40, N-4-VIII, N-4-V, N-1
ma' rekeG-49, N-4-III
ma' rifet..... N-4-IV
māh..... R-41,R-36, R-4, G-109,G-106,G-95,
G-90, G-89, G-78, G-67 G-33,G-10,
N-4-VII, N-4-V N-4-IV, N-4-II, N-1
māhtāb.....G-7
māl.....R-22, R-10, G-40, G-8
mālik.....R-22
mānende.....R-16, R-12, R-5, G-122, G-11,G-3
mānend.....R-38, R-35, G-126, G-107, G-93,
G-92,G-80,G-53, G-51,G-45,G-40,
G-22 N-1
māni'R-7
maḥabbet..... R-22, G-91, G-19
maḥal.....G-6
mā-ḥazar.....N-2
maḥbub.....G-73
maḥfi'l-rāz.....N-1
maẓhar..... N-4-VII, N-4-V, N-4-III
maẓlūm.....G-23
maḥmūr.....R-24, R-17
maḥẓ.....N-4-VI
maḥrem.....G-116, G-68, G-20, N-2 N-4-II
maḥşer.....N-2
maḥv.....G-83
maḥzūn.....R-22, G-31
maḥām.....G-92, N-1
maḥşūd.....N-4-III, N-4-V
maḥbūl.....N-4-II
maḥdem.....N-4-V
maḥlab.....N-4-V
maḥla'G-75
maḥlūb.....N-4-III
māye.....R-4, G-95, G-77,G-75, N-4-VI,
N-4-V, N-2
mebzūl.....R-22
meclā.....N-4-I
meclis.....G-79, G-54,G-49,G-49, G-32,
G-17, G-13 G-7,G-5
medār.....N-1
meded.....G-78, N-2
medh.....N-4-VIII ,G-4-V, N-4-IV, N-2, N-1
mediḥa.....G-83
mediḥa-senc.....N-1
meftūn.....R-26, G-122, G-102, G-63, G-62

meger.....G-56, G-32, N-4-VII, N-4-VI,
meh.....R-35, R-27, R-3, G-128, G-110,
G-109, G-95, G-81, G-59, G-41,
G-40, G-12,G-11,G-7, G-1,G-58
N-4-VII, N-4-V, N-4-III, N-4-I
mehcūr.....N-4-V
mekān.....G-25, N-4-II
mekārim.....N-4-III
mekremet.....N-4-VI, N-4-II, N-4-V
Mekremet-kār.....N-4-II
mektūb.....N-4-II
melā'ik-leşker.....N-2
melāḥat.....G-125
melāz.....N-4-VI
melce.....N-2
melekūt.....N-1
melik.....N-4-IV
memdūḥ.....N-4-II
memerr.....N-4-V
memnūn.....R-22
menba' īn.....N-3
mendāneN-4-VI
men'N-4-V
meşşūr.....G-39, G-30, N-4-II
menzil.....R-2, B, G-59, G-47, N-4-I, N-1
merām.....N-4-III
merātib.....R-41, R-36
merdūd.....N-4-VI
merhem..... G-122, G-81, G-78, G-12
merḥabā.....G-10
merḥamet.....G-108, G-47, N-4-II
merḥamet-engiz.....N-4-III
mertebe.....G-91, G-35, N-4-VI, N-4-IV
meserret.....N-4-V, N-4-I
meslek.....R-2, N-4-V
mesnedārā.....N-4-IV, N-4-V, N-4-III
mesrūr.....N-4-V, N-4-III
mest.....R-27, R-26, R-21,R-6,G-106,G-102,
G-98, G-92, G-88, G-86, G-73, G-62
G-57, G-55, G-46, G-21, G-20, G-19
G-14, G-12, G-8, G-7, G-5, N-4-VIII
N-4-V
mestāne.....R-27,G-89,G-64,G-41,G-39,G-30
mestūr.....R-17, N-4-V
meşşām.....G-25, N-1
meşşākka.....N-4-V
meşşkūr.....N-4-V
meşşreb.....G-39, G-30

meşşāta.....N-4-V
metā'G-59, G-56, G-43, G-38, G-35,
G-4, N-4-VII, N-4-III
meṭāf.....N-3, N-1
mevşūf.....N-4-V
mevrūs-ı peder.....N-4-V
mevsīm.....G-65, N-4-IV
mey.....G-73, G-50, G-37, G-25
meydān.....G-9, N-4-III
meyl.....R-29, R-39, G-115, G-73, G-68
G-35,G-26,G-13,N-4-V,N-4-IV
meymenet.....N-4-V
meyḥāneR-6, G-37
mişāl.....G-126,G-104,G-101,G-92,G-85,
G-67, G-54, G-52
mişāl-ı zühhād.....N-4-III
micmer.....G-126, N-4-V, N-4-III
midād.....N-4-III
midād.....N-4-III
midhat.....G-44, G-23, N-4-VIIi, N-4-V,
N-4-V, N-4-IV, N-1,N-4-III, N-4-II
mihir.....G-129,G-128,G-125,G-115,G-110,
G-98, G-95, G-90, G-80,G-78,G-59,
G-44, G-41, N-4-VIII, N-4-VII,
N-4-VI, N-4-V, N-4-IV,N-4-III,
N-4-II, N-4-I, N-4-I, N-2, N-1
minnet.....G-64
mir'āt.....G-126, G-88, G-55, G-21, N-4-VII,
N-2
misk.....N-4-III
miḳdār.....N-4-VI
mīve.....G-112, G-61, G-61, N-4-III
miyān.....R-38,G-94, G-82,G-72,G-53,G-33
Muşāhib Paşa.....N-4-V
muşavvir.....G-64, N-4-I
Muştāfā Paşa.....N-4-IV
mu' aṭṭar.....G-10
mu' in.....N-4-V, N-4-II
muhterem.....N-4-III
muḥabbet...G-127, G-116,G-75, G-67,G-55,
G-43, G-21, G-10, G-6, N-2
muḥāl.....N-4-II, N-4-I
Muḥammed.....N-1
muḥdes.....R-1
muḥiṭ.....N-4-V
muḥtāc.....G-37
muḥtār.....N-4-VI, N-4-III, N-2
murād...G-104, G-101, N-4-VII N-4-III, N-1

muḳaddemN-4-V
muḳaddemāt.....R-10
muḳīm.....G-25
muṭrib.....N-1
mübāhāt.....N-1, N-4-VI
mübīn.....N-4-II
mübtelā.....G-64
müdām.....G-128, G-127
mü'min.....N-4-II
müfettihi'l-ebvāb.....N-4-I
müjde.....G-17, N-4-V, N-2
müjemiz.....G-103
müjgāmı.....R-25,G-28, G-27
mükāfat.....G-8
mükerrem.....N-4-V, N-4-III
mülāḥat.....G-75
mülket.....N-4-VIII, N-4-III
mülk.....G-93, G-39, G-30, N-4-VI,
N-4-V, N-4-III, II
mültecā.....N-2
mümkin...G-130,G-118,G-104, G-101,G-97,
G-80, G-65, N-4-VII, N-4-IV
münāsib.....G-105
münir.....N-4-VIII, N-4-V, N-4-II
münḥal.....N-4-VI
münḳād.....N-4-III
müzāb.....N-4-I
mürgān.....G-57
mürğ.....G-104, G-101, G-59, N-4-IV, N-2
mürsel.....N-4-II
müstağnīG-7, N-4-VII
müstaḥsen.....N-4-V
müstened.....N-2
müstenid.....N-2
müşgīn.....G-107
müşkil.....G-110
mütemmim.....N-4-V
nāb.....G-6
nağmekār.....N-4-IV
naḥl.....R-16, G-61, N-2
naḥvet.....R-27, G-112, G-99 G-43, G-14
nā'il.....G-127,G-92, G-77, G-36 N-4-V,
N-4-III, N-4-II
naḳd.....G-106, G-66, G-55,G-18, G-13,G-4,
N-2
nālān.....G-130, G-62, G-8, N-4-II
nām.....N-1
nār.....N-4-VIII

- na' t.....N-4-II, N-2
nāṭīka.....N-4-I, N-2
naḳṣ.....R-16,G-107,G-95, G-54,G-53, G-24,
N-4-VII, N-4-V N-4-III, N-4-II, N-1
nāvek.....G-89
nā-yāb.....N-4-I
nāz.....N-4-V
nāzende.....G-60, G-49
nāzenīn.....G-125, N-4-V
nazar.....G-100, G-69, G-1, N-4-V, N-4-V, N-2
nazm.....G-93,G-75, G-70,G-34,G-7, N-4-VII,
N-4-V, N-4-III, N-4-II
nebiyy.....N-4-II
necāt.....N-4-II
nedīm.....N-4-IV
nefes.....G-I, G-114, G-34, G-3
nezzāre.....G-109
nergis.....G-81, N-4-IV
nerm.....G-35, N-4-III
nesāḳsāz.....N-4-V
nesebN.....4-V
nesīm.....G-86,G-83, G-75,G-10,G-1, N-4-V,
N-4-IV, N-4-I, N-2
neṣāṭ.....G-122, G-20, N-4-VI
neṣve.....R-40, G-119, G-112,G-20, G-12,
G-9, G-8, N-4-I
neṣve-resān.....G-9
netīce.....R-10, N-4-I
nev.....R-41, R-39, R-36, R-31, R-20, R-18,
G-118,G-108,G-86,G-77,G-75, G-68,
G-58,G-21,G-15,N-4-IV,N-4-V,N-4-II
nevāle.....G-67
nevāzī.....G-74
nevāziş.....G-46
nevbahār.....G-91, G-61, N-4-IV, N-4-II
nevmīd.....G-22
ney.....G-130, G-63, G-37, G-8, N-1
neyyir.....N-4-V, N-4-IV, N-4-I
nezāket.....R-28, G-111
nişār.....G-104, G-101, N-4-VIIi, N-2, N-1
nice.....R-38, G-123, G-111, G-105, G-89,
G-80, G-68, G-51, G-13, G-8, G-1,
N-4-VII, N-4-V,N-4-III, N-2
ni' met.....G-9, N-2
nifāḳ.....N-4-II
nigāh.....R-21, G-111, G-108,G-105, G-96,
G-85, G-81, G-75,G-69,G-29,G-24,
G-22, G-8, N-4-V, N-4-II, N-4-II
- nigār.....G-56, N-1
nigeh.....G-129, G-109, G-102, G-96, G-68,
G-41, G-26, G-20, N-4-III, N-4-I
nigehbān.....N-4-II, N-2
nigīn.....G-24, N-4-II
nihād.....N-4-III
nihāl.....R-18, G-118, G-112, G-92, G-61,
G-52,N-4-III, N-1
nihān.... G-128, G-97, G-56, G-53, G-28, G-27,
G-11, N-4-V, N-4-VII
nişān.... G-59, G-23, N-4-VI
nitekim.....N-4-V, N-2
niḳāb.....G-7, N-4-V, N-4-I
niṭāḳ.....G-33, G-16
niyāz.....G-118, G-92, G-90, G-50, G-35, G-19,
niyet.....G-64
noḳta.....G-6, G-16, G-57, N-4-VI, N-1
n'ola.....R-31, R-24, G-130, G-127, G-126,
G-124, G-122, G-115, G-108, G-104,
G-101, G-98,G-96, G-93, G-89, G-88
G-80, G-71, G-47, G-44, G-43, G-42,
G-37,G-34,G-20,G-17,N-4-VII,N-4-VI
N-4-V, N-4-III, N-3, N-1
nübüvvet.....N-4-II
nühüfte.....G-88, G-78, G-26
nümā.....G-112, G-71, N-4-V
nümāyān...R-30, G-107,G-57,G-21,G-8,N-4-IV
nümūde.....N-1
nümūn.....G-3
nümūne.....G-78
nüsha.....N-4-VII
nūr.....G-37,G-17, G-16, G-7, N-4-VII,N-4-V,
N-4-II, N-4-I, N-2, N-1
nüş.....R-32, G-127
ömr.....N-4-III
pādişah.....N-3
pāk.....G-93, N-4-VII, N-4-V, N-4-VI, N-4-IV,
N-4-II, N-1 N-2
pākīze-nijād.....N-4-III
pākīze.....N-4-V
pā-māl.....R-41, R-36, R-24, G-130, G-8
pāre.....R-35, G-78
pāy.....N-4-II
pāyān.....N-4-I
pāy-būs.....N-1
pāy-māl.....N-4-II
penāh.....N-1
pençe.....N-4-V

- per..... G-119, G-57, G-40, N-2
 perde.....R-17, G-129
 perī.....R-30, G-129, G-126, G-97, G-53, G-46,
 G-36
 perişānlik.....G-62, G-62
 perrān.....N-2
 pertev..... R-41, R-36, R-3, G-125, G-109,
 G-99, G-96, G-74, G-22, G-11, G-9, II,
 N-4-V, N-4-III, N-4-II, N-2
 pertev-engiz.....N-4-V
 pervāne.....G-124, G-116, G-85, G-83, G-68,
 G-42 G-13, G-7, N-4-VII, N-4-V
 N-4-IV, N-2
 perverdigār.....N-4-IV
 perveriş.....G-75
 pervīn.....N-4-II
 pesen-dīde.....N-4-V, N-4-III
 peşimān.....N-4-IV
 peygamber.....N-4-II
 peyām.....G-99, G-17, G-16, N-4-V
 peydā.....G-I, G-3
 peyk.....N-4-II
 peykān.....G-61, G-12
 peyveste.....R-34
 pīrāye.....G-113, G-70, G-51, N-4-VI, N-4-V
 N-4-IV, N-4-II
 pişānī.....G-14
 pūr-gubār.....N-1
 pūr-devlet.....N-2
 pūr-lem' a.....N-4-I
 pūr-nūr.....N-4-II
 pūlād.....N-4-III
 raġbet.....R-17, G-125, N-1, N-4-III
 rabb.....N-4-V, N-4-II
 ra' nā.....G-106, N-4-III, N-4-II, N-1
 rā`yet.....N-4-III
 rāh-ber.....N-2
 rāh.....R-22, G-127, G-116, G-104, G-75,
 G-43, G-3, N-4-V, N-4-III, N-4-I
 raġmet.....N-4-V, N-1
 raġmetü'l-`ālemin.....N-4-II
 raġşān.....G-9, G-7 N-4-IV
 raġş.....N-4-III, N-4-II, N-4-I
 rāst.....N-4-II
 raķīb.....G-17
 ravza.....N-4-VI, N-4-II, N-2, N-1
 rāyiha.....N-4-III
 rāz.....R-2, G-91, G-78, G-68, G-38, N-4-V,
 N-4-II, N-2
 recā.....G-84, G-78
 re`y.....N-4-V, N-4-IV, N-4-III
 ref'et.....N-3, N-4-IV, N-4-III, N-4-II
 refţār.....R-11
 reh.....R-24,R-18, R-17, R-9, G-83, G-59,
 G-44, G-37, G-35 G-26,, G-19, G-17,
 G-14, G-8G-6, G-3, G-1, N-4-V, N-2
 reh-rev.....G-75, G-15
 reng.....G-9, N-4-V, N-4-III
 resīde.....G-85, G-13, N-1
 resm.....R-7, G-79
 resşām.....N-4-VI
 resūl.....N-4-III, N-4-I, N-2, N-1
 resūlallah.....N-3
 reşk.....G-2, N-4-VIII, N-4-IV
 reşk-āver.....N-4-III
 reşk-fermā.....N-4-IV
 revāc.....N-1
 revān.....R-14, G-38, N-4-III, N-4-I
 reviş.....G-15
 revnaķ.....N-4-V, N-4-IV, N-4-III
 revnāķ-fezā.....N-4-II
 rıfķ.....N-4-II
 rif'at.....N-4-II
 rikāb.....N-4-II, N-4-I
 rind.....R-27, N-4-III
 rişte.....N-4-II
 riķāb.....N-4-I
 riyāz.....G-52, N-1
 ruġ.....G-116, G-107, G-14, G-8, N-4-VII, N-3
 ruġşat.....G-103, N-1
 ruġşār.....G-120, G-113, G-96, G-95, G-90,
 G-73, G-71, G-65 G-2
 ruġşāre.....G-57, G-41, N-4-IV
 ruġşūdeġī.....N-2
 Rüstem.....N-4-III
 rūsūl.....N-4-II, N-2, N-1
 rüşd.....N-4-III
 rütbe.....N-4-V
 rūġ.....N-3
 rūġhāniyān.....N-1
 Rūġu'l-emin.....N-4-II
 rüşen.....G-107, G-72, G-58, G-11, G-7, N-4-III
 rüy.....G-97, G-90, G-81, G-57, G-41 G-7,
 N-4-II
 rüy-māl.....N-4-II
 rüz.....R-15, G-127 G-107, G-99, G-95, G-57

G-7, N-4-VII, N-4-II, N-4-I, , N-2, N-1
rūzgār.....G-76
sâgar.....R-32, R-6, G-119, G-106, G-99, G-92,
G-87, G-67, G-51, G-32, G-17, G-9, G-7,
G-5, VII, N-4-V
sa'âdet.....N-4-VII, N-4-VI, N-4-V, N-4-III,
N-4-III, N-3, N-2
sâ'ir.....N-4-II
sa'y.....R-5, G-101, N-4-V
sâlik.....R-9, R-2
saltanat.....N-4-IV, N-4-III
sâha.....G-47, N-4-V, N-1
saĥn.....N-4-III
sârî.....N-4-VII, N-4-VI
sâkî.....R-27
sâkiyâ.....G-123, G-15, G-7
şabâ.....N-4-VI/2, G-32/1 G-51/1,G-74/3,
N-4-V/61
şabâ-yı neşât.....G-122/3
şabâ-yı bâg.....G-118/4
şâbit.....N-4-III/38, G-62/3
şad.....G-89/1,G-102/1
şadâkat.....G-6/5,G-13/5
şadâ-yı muṭrib.....N-1/4
şadâ-yı çeng.....G-84/4
şadefçe-i fitrat.....N-4-I/14
şadr-ı mu' allâ.....N-4-V/10
şadr-ı vâlâ.....N-4-V/22
sâyebân.....N-4-I, N-4-II
sâyedâr.....N-2
şâhib.....N-4-V/49, N-4-V/48, N-4-V/45,
N-4-III
şahñ.....G-85, G-73, N-4-VIII, N-4-VIII,
N-4-VII, N-4-IV, N-4-IV, N-4-IV,
N-4-II, N-4-I, N-1
şahrâ.....G-51/3
şamedân.....N-4-V/75
şanma.....G-57/2, G-41/4,G-36/2
şanmağ.....G-14/4, N-4-IV/3 N-4-VII/1
şarşar-ı âh.....G-52/3, G-88/3, G-105/4
şarşar-ı ĥışm.....N-4-III/15
şebt.....N-4-V
şenâ.....N-4-I
şenâ-güzâr.....N-4-I
şenâ-ĥân.....N-4-III ,N-1
şarf.....N-2/21
şarf itmek.....G-43/5
şarf-ı heyûlân.....N-4-VII/30

şarf-ı nazârG-100/4
şarf-ı şu' ūr.....R-10
şarf-ı zer-i mih...r.....G-9/4
şavâb.....N-4-I/17
şayyâd.....G-82, N-4-III
şubĥ.....G-III, G-5, N-4-VII,N-4-IV, N-4-III
şu' ūd.....N-4-VII, N-1
şulĥan.....N-4-III
şun'G-16, N-4-IV, N-4-IV, N-1
seb' a.....R-35, N-4-VII, N-4-VII
sebeb.....G-76, G-26, G-116, N-4-III
sebū.....G-117
sebze.....G-81
sebezâr.....G-75, N-4-IV, N-1
sedâd.....N-4-III
sefid.....G-76, G-9
selâm.....N-4-II, N-4-I, N-1
selîkası.....N-1
semâhat.....N-3
semend.....G-130, G-120, G-104, G-59, G-19,
N-4-VII
semt.....N-4-VII
senedâ.....N-2
seng.....G-17
seĥâb.....N-4-II, N-4-I
seĥer.....R-8, B, G-128, G-110, G-76, G-17,
N-4-IV, N-2
ser-bezm.....N-1
ser-defter.....N-4-V
ser-efrâz.....N-1
ser-geşte.....N-2
ser.....N-4-IV, N-2, N-1, G-87
serir.....G-15, N-4-IV, N-1
sermest.....G-109, G-87, N-4-IV
sertâb.....G-38
ser-te-serN-2
serv.....G-126, G-118, G-88, G-86, G-77,
G-75, G-72, G-68, G-41, G-1, N-4-IV,
N-4-III, N-1, N-4-II
sevdâR-15, R-4, G-106, G-95, G-94
G-90, G-75, G-73, G-24, G-14, G-6, N-4-V
sevk.....G-20
seyf.....N-4-III
seyr.....R-35, R-33,G-95, G-91, G-90 G-81,
G-81, G-70, G-57, G-52, G-46, G-43,
G-35, G-9, N-4-VIII, N-4-V, N-4-IV,
N-4-I
seyyâre.....N-4-VII, N-4-VII, N-4-V

- sezā.....G-126, G-39, G-30, N-4-VII, N-4-VI,
N-4-I
- şıdk.....N-4-II
- şifāt.....N-2
- şihat.....N-4-V
- silk.....G-76, N-1, N-4-VII, N-4-II, N-2
- şim-ber.....G-89, G-76
- şimīn.....R-12, G-114, G-100, G-35, G-32,
G-22, N-4-V
- şine.....N-4-VIII
- sipāh.....G-125, G-110, N-1
- siper.....N-2
- sipih.....R-33, N-4-VII, N-4-V, N-4-IV,
N-4-I, N-1
- şir-āb.....N-3
- sirişk..... R-23, R-12, G-128, G-112, G-111,
G-108, G-100, G-84, G-81, G-75,
G-64, G-28, G-27
- sitem..... G-111, G-69, G-52, G-46, G-41,
G-25, G-15, G-8, N-4-V
- siyāh.....G-II, R-38, G-110, G-40
- siyeh.....G-128, G-118, G-109, G-85, G-68
G-50, G-49, N-4-III
- su 'āl.....G-94, G-88, G-24, N-4-I, N-4-VI
- sultān.....N-2
- şukūt.....N-2
- şuver.....N-1
- şürāhi.....G-8
- şüret.....G-126, G-56, G-21, N-2, N-4-VII,
N-4-III, N-4-V
- sübhā-gerdān.....N-4-III
- Süleyman.....G-125
- süllem.....N-4-II
- sünbül..... G-102, G-71, G-70, G-62, G-57,
G-51, G-40, G-22, G-15, G-8, N-4-I,
N-4-III, N-4-IV, N-4-V, N-4-VII,
N-4-VIII, N-1
- sürūd.....G-19, N-1
- sürür..... R-10, G-110, N-4-V, N-4-V
- sürüş.....N-1
- sūde.....N-1
- sūd.....R-34
- süzān.....G-116, G-97, G-7, N-4-V
- şafā..... N-4-I/7, N-4-VI/20, G-5/1, G-25/1,
G-37/1, G-55/4, G-73/2, G-76, G-80,
G-83/1, G-88/5, G-115/2, G-122, G-115
T/1, R-7, R-40
- şafā-bağş.....N-4-V/41, G-99/2, T /2
- şafa-güster.....N-4-VI/6
- şafā-sīr.....G-73/5
- şafa-yāb..... N-4-V/48
- şafā-yı cānum..... G-26/1
- şafā-yı cām..... G-119/5
- şafā-yı kalb.....G-77/1
- şafā-yı sāgar.....G-17/1, G-51/1
- şafā-yı şüret..... G-56/2
- şafha-i na' t.....N-4-V, N-4-II/21
- şafvet.....R-28, N-4-IV/18
- şafvet-i Tesnīm.....N-4-I/4
- şahbā.....G-123/5, G-73/2, -51/1, G32/4,
G-17/1, G-5/4, G-5/4, G-5/3, G-5/2,
G-5/1, G-5/1, N-4-VII/6, N-4-VII/1
N-4-VII/5N-4-VII/1, N-4-V/7
- şahbā-yı ğaflet.....G-112
- şāhib-i dād.....N-3/10
- şāhib-i dilā.....N-4-IV/ 23
- şalābet.....N-4-III/16
- şalāt.....N-4-II/ 23, N-4-I/ 21, N-2/25
- şād-āb.....N-4-I
- şād-nīk.....N-2
- şa' şa'.....N-4-I
- şāhān.....N-2
- şāhbāz.....N-4-IV
- şāhenşeh..... N-4-V
- şāh.....G-125, G-32, G-19, G-18, G-15, G-10,
G-9, N-4-VIII, N-4-II, N-2, II
- şāhid.....G-130, G-71, N-2
- şāhvār.....N-1
- şām.....G-99, G-9, G-1, N-4-V, N-4-II, N-3
- şān.....N-4-V, N-4-II, N-2, G-15
- şarāb.....G-17, G-5
- şāyeste..... G-125, G-109, G-15, G-2
- şeb.....R-4, G-128, G-127, G-58, G-9, G-7,
G-7, G-3, N-4-VII, N-4-VI, N-4-IV,
N-4-II, N-4-I, N-1
- şebnem.....R-5, G-71, G-30, G-2, N-4-V,
N-4-III, N-4-I
- şeddād.....N-4-III

- şefâ' at.....N-4-II, N-4-I, N-1, N-2 N-3
şefî' â.....N-4-II
şefkat.....G-111, N-4-IV, N-4-II
şehR-11, G-130,G-123 , G-105,G-19,
G-18, N-3, N-2, N-1, N-4-III, N-4-I
şehan.....G-39, G-30
şehâne.....N-1
şehbâz.....G-122, G-57, N-4-V
şehd.....G-126, N-2
şhînşeh.....N-1
şeh-nişînN-4-II
şehr.....N-4-VI
şehriyâr.....N-4-IV, N-1
şeh-süvâr.....N-1
şeker.....N-2
şem'R-13, G-124, G-65, G-42, G-22,
G-17, G-7, G-3, N-4-VII, N-4-IV, N-4-I
şemîm.....G-10
şems.....N-4-V, N-2
şemşîr.....R-21, G-31, G-15, N-4-III
şer'N-4-II, N-4-I, N-2, N-1
şerâr.....G-3
şerâre.....G-42
şeref..... G-85, N-4-VI, N-4-V, N-4-IV, N-4-I,
N-1
şerî' at.....N-4-II, N-2
şerîf.....N-1
şerm.....R-17, G-111, G-71, N-4-II
şermnâk.....N-4-II
şevk..... G-116, G-115, G-107, G-66, G-60,
G-58, G-57, G-51, G-45, G-38, G-2,
N-4-VII, N-4-VI, N-4-V, N-4-V, N-4-IV,
N-4-I, N-2
şeydâ...G-122, G-95, G-59, G-52, G-28, G-27,
N-4-IV
şiddet.....N-4-III
şimdi.....R-7,G-117,G-115,G-60,G-30,G-28,
G-27, G-21, G-15, G-2, N-4-IV
şîrîn.....G-114, G-103, G-83, G-44, N-2
şîşe.....G-2
şitâb.....G-15, N-4-I
şu' â' N-4-I, N-1
şu' arâ.....N-4-III
şu' le..... G-113, G-69, G-58, G-42, G-11, G-7,
N-4-VIII, N-4-VII, N-4-V N-4-III,
N-4-I, N-1
şu' ledâr.....N-4-IV, N-1
şüküfte.....N-1
şüst.....G-107
şû.....G-107
şüh.....G-127, G-119, G-88, G-53, G-32,
G-28, G-27, G-22, G-2
şûr..... R-14, G-12
taşliye.....N-2
tâbân.....N-1
tâbendegân.....N-4-II
tâb..... G-111, G-108, G-65, G-41, G-17,
G-16, G-13, G-6, N-4-V, N-4-I
tâc.....G-10, N-4-III, N-2
tâcir.....N-4-III
ta' bîr.....G-34, N-4-IV
ta' lîm.....N-4-III
tahiyyât.....N-2
taħmîl.....N-4-III
taħrîr.....N-4-VIII, N-4-II
taħsîn.....G-23
taħt.....G-II, N-4-III, N-4-II
târ.....G-85, N-4-II
târîk.....N-4-II
tâk.....N-4-VII, N-4-I
tağaddüs.....N-1
tağrîb.....N-4-III
tağvâ.....N-4-III
tamâm.....N-4-VI
tâze.....R-29, G-102, N-4-VIII
taż' îf.....R-8
teğâfûl.....G-123, G-116, G-102, G-90, G-29,
G-15
tebessüm...G-130,G-94, G-70, G-19, N-4-IV
tecdîd..... G-123, G-10
tecerrüd.....G-58
tecezzî.....N-4-VII
tecribe.....N-4-V
tecrîd.....R-9
tedbîr.....N-4-V, N-4-III
te'sîr.....N-4-VII
te'bid.....N-4-III
tefrîk.....R-8
tehî.....G-110, G-86, G-60,G-9
tehniyet.....N-4-V
tekellüm.....G-25
tekye-tâz.....N-1
temâşâ.....N-4-VI, G-62
temennâ.....G-46
temhîd.....R-10
temyîz.....G-100

- ten....R-3,G-111,G-70,G-64,G-38,G-35,G-32
tenzir.....N-4-V
tenvīn.....N-4-VI
terāne.....G-85, G-84
tereddūd.....G-56
terehhüm.....G-49
ter.....N-2
teslīm.....N-2
tesnīm.....N-4-I, N-3
teşne-leb.....N-3
teşrif.....G-29, G-9, N-4-V, N-4-IV, N-1
teverrūd.....N-4-I
tevfīk.....N-4-VII, N-4-V, N-4-III
tiġ.....G-123, G-90, G-64, G-60, G-42, G-25,
N-4-VII, N-4-III
timşāl.....G-94
tīre-şeb.....N-2
tīr.....G-122, G-97, G-91, G-61, G-59, G-29,
G-23, G-8, N-4-III, N-2
tuġm.....G-85
tütiyā.....N-4-II, N-4-IV
ḳabā.....G-109, G-78, G-38
ṭab'.....G-103, G-49, N-4-VIII, N-4-VII, N-4-V
N-4-VI, N-4-VI, N-4-I, N-2
ṭabīb.....G-65, N-4-I
ṭannāz.....G-6
ṭarab.....N-4-IV, N-4-IV
ṭaraf.....N-4-IV, N-2
ṭār.....N-2
ṭarīk.....R-24, R-9, N-4-II
ṭākat.....G-120
ṭavāfkār.....N-1
ṭavḳ.....N-4-I
ṭāvūs.....N-4-III
ṭurre.....G-93, G-30
ṭuyūr.....N-2
ṭūṭī.....N-4-VII, N-4-V, N-2
uli'l-elbāb.....N-4-I
uḳdehā.....G-V
üftāde.....G-114, G-74, G-67, G-43, G-7
ülfet.....G-90, N-4-IV
ümīd.....R-30, R-7, G-127, G-120, G-110, G-94,
G-87, G-84, G-71, G-67, G-61, G-55, G-52
G-50, G-23, G-13, N-4-V, N-4-V
ümmet.....N-2
üstād.....G-51, N-4-III
üstüh'ān.....G-53
üzre.....G-97, G-66, G-57, G-57, G-15, G-8,
N-4-VII, N-4-VI, N-4-IV, N-4-III
vaşf.....G-98, G-72, G-32, N-4-VIII, N-4-VII,
N-4-IV, N-4-II
vāşıl.....N-4-III
va' d.....G-61
vālā.....N-4-V, N-4-V, N-4-IV, N-4-III, N-2
vālā-ḳadrā.....N-2
vaż'.....R-34
vaḫşi.....G-126
varaq.....N-4-VI
vaḳār.....N-4-IV, N-1
vāḳıf.....G-6
vaḳt.....G-113, N-4-IV, N-4-V, N-4-II
vech.....N-4-V, N-4-V
vefk.....N-4-V
verd...G-124, G-43, G-17, G-4, G-3, N-4-VII,
N-4-IV, N-2
vezāret.....N-4-III
vezīr.....N-4-IV, N-4-III
vişāl.....G-61, G-56
vuşlat.....G-64, G-42, G-38
vücūd.....G-110, G-83, G-53, G-26, G-22,
G-21, N-1, N-4-VII, N-4-IV, N-4-III, N-4-I
vüzerā.....N-4-III
yabān.....G-126
yaḫyi.....N-4-IV
yaḳīn.....N-4-V, N-4-II
yāḳūt.....R-23, G-124
yār.....G-105, G-90, G-57, G-29, G-22
yārān.....G-110
yegāne-rāyız.....N-4-I
yegāne-şāh.....G-I, G-58
yektā.....G-113, G-106, G-96, G-24
Yemen.....N-4-II
yer.....G-69, N-2
yezāli.....N-4-IV
Yezdān.....N-2
yoġ.....G-85
yüz.....R-29
zā' il.....G-110, G-107, G-41
zā' ilullāh.....N-2
zamāne.....N-4-VI
zaḫm.....R-34, R-21, G-111, G-97, G-78, G-74,
G-64, G-59, G-53, G-35, G-31, G-29,
G-23, G-12
za' if.....N-2
zā' iḳa.....N-2
zahīr.....N-1

- zāmīr.....N-4-IV
 zann.....N-4-III
 zār.....R-13, G-121, G-108, G-102, G-84,
 G-77, G-69, G-24, G-17, N-4-VIII,
 N-4-VII, N-4-IV, N-4-IV, N-4-III,
 N-4-II, N-2, N-1
 zāt.....N-4-IV, N-4-II
 zebān.....G-90, G-83, G-38, N-4-I, N-1
 zede.....G-127
 zemīn.....R-14, G-11, G-1, N-4-II
 zemistān.....G-65
 zerd.....R-12, G-37
 zer.....G-9, N-2
 zerre-şifat.....N-4-III
 zerrece.....N-4-III
 zerrīn-bister.....N-4-V
 zevāli.....G-84
 zīb.....G-114, G-107, G-64, G-58, G-56, G-54,
 G-42, G-33, G-30, G-12, N-4-V, N-4-III,
 N-2, N-1
 zībā.....N-4-III, N-4-II
 zīb.....G-97, G-64, G-58, G-56, G-54, G-42,
 G-33, G-30, G-12, N-4-V, N-4-II
 zihī.....N-4-VII, N-4-VII, N-4-VI, N-1
 zāt.....N-4-VIII, N-4-V, N-4-IV
 zī-ķadrā.....N-1
 zīr.....G-88G-58, G-16, N-2, N-4-I
 zīrā.....G-79, G-72, G-37, G-16
 zīver.....G-109, G-79, G-77, G-75 G-9, N-4-V,
 N-4-I, N-1
 ziyād.....G-78, N-4-III
 ziyān.....N-4-IV
 ziynet-i silk.....N-2
 zūhūr.....N-4-V
 zūlmet.....N-4-II, N-2
 zūhd.....G-14
 zūlāl.....N-4-VIII, N-4-VII, N-1
 zūlālveş.....R-28
 zūlf... R-26, R-31, G-129, G-127, G-125, G-122,
 G-119, G-116, G-115, G-113, G-108, G-105,
 G-102, G-98, G-97, G-96, G-95, G-90, G-82,
 G-81, G-75, G-73, G-68, G-67, G-57, G-51,
 G-42 G-40, G-36, G-26, G-25, G-23, G-15,
 G-14, G-6, G-3, N-4-VIII, N-4-V, N-4-IV,
 N-4-III, N-2

